

oreda.

nr 3/4 2004

teman:
**facklig
organisering
& privatisering**

RUMÄNIEN . ESF . ESCRACHE . ENSAMHETEN
FACKLIG KAMP I SYDKOREA . POSTSTREJK
PAPPERSLÖSA . BOSTAD . VARDAGSKONTROLL

oreda.

Detta är vad du håller i handen:

oreda är en tidning om globala och lokala solidaritetsfrågor med skribenter från hela världen.

Vem som helst får skriva vad som helst i **oreda**, nästan. Tidningen är ett forum för såväl oetablerade skribenter som utbildade journalister och akademiker. Inte minst vill vi vara en kanal för de som runtom i världen arbetar för den annorlunda värld vi tror är möjlig.

oreda är gratis men kan beställas till en flexibel kostnad av skolor, bibliotek med mera, även privatpersoner kan stödprenumerera.

Syftet med **oreda** är diskussion och information om frågor som annars lyser med sin frånvaro i etablerad media.

oreda driver med stöd av EU ett samarbete med en grupp i Rumänien och flera informella samarbeten med grupper i bland annat Sydafrika och Venezuela.

oreda görs av medlemmar i FUS, Föreningen för utvecklingssamarbete, och sprids främst i Göteborg. FUS är en kårförening som arbetar med globala frågor genom seminarier, studieresor och debatter. Är du intresserad av verksamheten eller vill bli medlem, maila fus@ffs.gu.se.

Vi finansierar **oreda** genom stöd från bland annat EU:s ungdomsinitiativ, FFS kår-föreningsråd och SAC:s u-info.

Kontakta oss gärna:
oreda@oreda.org

Tack till Anton.

Deadline för nästa nummer, som har tema **utbildning**, är **15 februari 2005**. Detta är sista dagen för att lämna in material, men vi vill veta minst en vecka innan att ert material kommer in. Vi välkomnar alla bidrag, bilder skall helst vara i formatet tif i 300 dpi.

Kopiera och citera text- och bildmaterial i **oreda** så mycket du vill men uppge gärna källa.

Bild på framsidan: "Motstånd till onödig liberalisering av jordbruksmarknaden" står det på banderollen. Över 20 000 bönder demonstrerade tillsammans med fackföreningen KCTU mot ökad liberalisering av marknaden. Läs mer om fackföreningsrörelsen i Sydkorea i Young-su Wons artikel **Sydkorea: arbetarnas kamp mot den nyliberala offensiven** på sid 32.

Skribenter:

Ernesto Abalo
Heidi Andersson
Nadja Barenthin Lindblad
Örjan Bergsten
Johan Bergström
Paula Cardozo
Carina Carlström
Norbert Cyrus
Erik Helgeson
Lasse Henriksson
Lotta Holmberg
Martin Holmquist
Sven Jinton
Tomas Johansson
Antonia Juhasz
Kirsten
Sven-Eric Liedman
Dale T. McKinley
Jason Pramas
Jens Rosbäck
Ann-Christin Sjölander Holland
Gianni Soriano
Jacob Stålhammar
Berit Svensson H.
Eva Thorpenberg-Paulsson
Annika Tigeryd
Tove
Masoud Vatankehah
Cecilia Verdinelli-Peralta
Young-su Won
Jaroslaw Urbanski
Rista Åström Lind

Foto/illustration:

Vito Acconci
Örjan Bergsten
Paula Cardozo
Debate (Sydafrika)
Nic Dieltiens
Folkets bio
Martin Holmquist
NYC Indymedia (USA)
Katarzyna Jankowska
KCTU (Sydkorea)
Nina Krekula
Thore Leykauff
Liz Mangelsdorf
Dan Persson
Mario Prhat
Jacob Stålhammar
Daniel Terrés

Redaktion & layout:

Nadja Barenthin Lindblad, nadja@oreda.org
Joel Duncan, joel@oreda.org
Patrik Gronostaj, patrik@oreda.org
Erik Helgeson, erik@oreda.org
Martin Holmquist, martin@oreda.org
Kajsa Johansson, kajsa@oreda.org
Åsa Ljungkvist, asa@oreda.org
Daniel Terrés, daniel@oreda.org

Grafisk form/webbdesign:

Martin Holmquist

Samarbetsansvarig:

Nadja Barenthin Lindblad

Ansvarig utgivare/redaktör:

Kajsa Johansson

Tidningen trycks i 4 000 exemplar hos Abildgaard Grafisk i Danmark.

Detta nummer är i övrigt finansierat av:
EU:s ungdomsinitiativ och
AJJO Produktion AB, Hjo.

Innehåll

- 4 **Inledande ord**
Om vårt samarbete med föreningen INCA i Rumänien och om numrets två teman.
- 5 **En helt vanlig dag i början av oktober**
Absurda situationer blir till vardag i spåren av den nedmonterade välfärden.
- 6 **Vardagskontroll**
Kan kontroll av andra och oss själv leda till större frihet?
- 8 **Escrache!**
Hijos skipar rättvisa när argentinska staten ser mellan fingrarna.
- 10 **Konst för blodspengar**
Nyligen öppnade två konstupställningar i Berlin. Den ena i protest mot den andra.
- 11 **Främlingskapets gåva**
Att vara främling bär med sig både för- och nackdelar.
- 12 **Saknad gemenskap**
Frihet och solidaritet bortom välgörenhet och egoism
- 13 **The U.S. Presidential Election – What's at Stake for American Labor?**
Labor knows that a Bush second term will spell a much faster and more brutal death sentence than the slow death by attrition that it will face under Kerry.
- 16 **Varför facklig kamp?**
Vad har olika fackliga kampstrategier i Sverige givit för resultat?
- 18 **Att ena arbetarklassen i kamp för sina intressen**
En postanställds tankar om arbetarklassen i Sverige idag
- 20 **Strejktankar och erfarenheter från Frogs**
Den långdragna fackliga kampen på en restaurangkedja i Paris.
- 22 **Fackföreningarna kan tvinga fram ett nytt samhälle**
De slumrande facken borde vakna och samarbeta med globala sociala rörelser.
- 25 **Kamp lånar sig**
Ett företag i Nicaragua där arbetarna har övertagit driften.
- 26 **Samförstånd eller kamp, två linjer i facket**
Tankar om strategier utifrån det fackliga arbetet på Volvo.
- 28 **Uppnådda förbättringar hotas genom nya avtal**
Lokala positiva resultat är fortfarande svaga i förhållande till internationella avtal.
- 30 **Resa längst EU:s östgräns**
Ett intryck bland många från en resa till Rumänien.
- 31 **Offentliganställda strejkar i Sydafrika**
- 32 **Sydkorea: arbetarnas kamp mot den nyliberala offensiven**
Om en växande fackföreningsrörelse; reformism och metoder.
- 34 **Facklig organisering av papperslösa**
SAC-Syndikalisterna är ett av få fack som organiserar papperslösa arbetare.
- 36 **Kritiskt för facken i Polen**
Den fackliga organiseringen minskar i en tid där den behövs som bäst.
- 38 **Utan rätt till arbetsrätt**
Zapo – ett projekt som hjälpte arbetsmigranter att få ut sin lön.
- 39 **Worker protests in Romania**
Testimony from a recent railway workers strike and an analysis of the situation for Romanian migrants.
- 40 **Röda stjärnor**
- 41 **Jacobs dikter**
- 42 **Ensamheten**
Om gemenskap, livsglädje och identitet och att vara trygg i sina rötter.
- 43 **Fotbolls-VM för hemlösa**
I augusti arrangerades fotbolls-VM för hemlösa i Göteborg.
- 44 **Inför bygglov för bostadsrätt**
Även bostadsmarknaden drabbas av omfattande privatiseringar.
- 46 **The Struggle Against Water Privatisation in South Africa**
The South African people struggle against the government's privatisation of basic needs such as water.
- 49 **Ökad stress och brist på mångfald**
Reflektioner kring privatiseringar och deras inverkan på arbetssituationer.
- 50 **Den brända jordens taktik**
Vårdprivatiseringen har kommit långt, men än är striden inte förlorad!
- 52 **Privatization in Iraq**
There are two wars being fought in Iraq, one is military, the other is economic.
- 54 **En flicka**
Tankar om hur det är att leva med en mamma som är sjuk.
- 55 **Ristas dikter**
- 56 **Hur svensk dagspress skildrade den politiska situationen i Venezuela 2002**
Vad fokuserar svensk dagspress på när de skildrar snabba förändringar långt borta.
- 57 **Ett annat ESF är möjligt**
Om "en annan värld är möjlig" så måste man skapa den, inte bara tala om den.
- 60 **Om INCA**

Samarbetsspalten

oreda speglar de projekt som grupper och enskilda människor driver. Vi som gör tidningen och vi som använder oss av den, har genom det forum som tidningen är haft möjlighet att nå människor som vi inte kunnat nå på andra sätt.

Under det kommande året kommer vi att samarbeta med en organisation i västra Rumänien. (Läs mer på tidningens baksida.) Vi fick kontakt under arbetet med att hitta artiklar från Östeuropa. Under ett besök i Rumänien i somras beslöt vi att utveckla samarbetet. Det sätt på vilket våra två grupper intresserar sig för hur lokala frågor länkas till större sammanhang, och hur olika frågor i vår vardag hänger samman, är ganska likartat. Vi vill hitta nya vinklar, kunna vara samhällskritiska, ge en bild av hur vi tycker saker är och ge andra möjlighet att ge sin bild ord. Vare sig det handlar om fackföreningar, utvecklingsmål i olika länder, privatiseringsfrågor, utbildning eller demokratiska rättigheter. Båda grupperna har arbetat med att sprida information genom en tidning och inom samarbetet kommer vi bland annat ordna filmvisningar, utställningar, seminarier, kontakt med skolor samt lägga grunden till ett infotek i Rumänien. Det som kommer synas genom tidningen är material från Rumänien och Östeuropa.

Det är intressant att se hur de teman vi valt hänger ihop med våra respektive verkligheter, det ger oss en annan bild av Europa. En viktig bild, eftersom den även talar om hur till exempel den fackliga organiseringen inom EU hänger samman med den utanför. Och hur arbetsrätten skärs ned i privatiserade fabriker och sektorer när konkurrensen hårdnar i jakten på ekonomisk vinst. Kanske en lite annorlunda bild eftersom den låter människor från olika håll och med olika bakgrund berätta om hur människor drabbas eller vad de finner för sätt att lösa situationer i sin vardag.

Tema: Facklig organisering

Under några veckor under hösten har vi kunnat läsa om Trollhättans fantastiska Metallstyrelse som tyckte det var fint att gå på porrklubb och dessutom för medlemmarnas pengar. Detta överskuggade i många medier den konflikt som under samma tid ägde rum med förflyttningen av verksamheten utomlands och den gemensamma kamp som förs av arbetarna i Tyskland och Sverige.

Många av artiklarna på temat **Facklig organisering** i detta nummer av **oreda** behandlar just samarbete. Gränser som försvinner mellan länder där utvecklingen sett och ser mycket annorlunda ut, innebär att människor hamnar i nya konkurrenssituationer gentemot varandra. Svenska arbetare skall nu sälja sitt arbete på samma villkor som exempelvis polska arbetare och vissa menar att hundra år av svensk fackföreningskamp går i graven och med detta spirar rasism och främlingsfientlighet mot de människor som upplevs som fienden. Men detta behöver, enligt flera artikelförfattare, inte vara slutet utan snarare tvärtom.

Det har länge varit så inom EU att kapitalets rörlighet varit större än arbetskraftens. I stället för att titta på när stora arbetskraftsreserver skapas i form av människor som inte kan kräva samma rättigheter som svenska arbetare och därmed sänker standarden för desamma, borde det handla om just en gemensam gränsöverskridande (för visst finns gränser på många sätt fortfarande) facklig kamp. Solidariteten måste sträcka sig till dem som lever långt under vår standard. Det ligger i allas intresse. Det hela borde sträcka sig så långt att det innefattade människor som lever illegalt, utan möjlighet att få uppehållstillstånd, och en av artiklarna fokuserar just på facklig organisering av papperslösa.

Vi hoppas att temat ska ge lite alternativ till den smörja som svensk press lyckats producera om fackföreningarna den senaste tiden, utan att för den skull säga att Metallstyrelsen i Trollhättan inte förtjänar all illaluktande skit i världen.

Tema: Privatisering

Den liberala tankesmedjan Timbro gav tidigare i år ut en bok som heter **Vatten till salu**. Författaren Fredrik Segerfeldt konstaterar att företag och marknad skulle kunna lösa den globala vattenkrisen och att världens fattiga behöver vatten och inte politiska floskler. Vi tror inte att företag och marknad automatiskt löser någonting. Vi tror inte heller på floskler men däremot på en verklighet där politiken behövs.

De flesta artiklarna inom vårt tema **Privatisering** motsäger den idé som Timbro lägger fram. Många av de som skrivit representerar de motståndare som beskylls (av Timbro) för att fokusera på ideologi och motståndet mot marknadsekonomi, och inte på de fattigas situation. Vi ringde Timbro och frågade om de ville ha med en artikel i **oreda**, men det fanns inget intresse. Den som vill kan beställa Timbros bok på <http://www.timbro.se>.

Privatiseringar och avregleringar är processer som är viktiga såväl nationellt som internationellt och det finns ett globalt motstånd mot privatiseringsprocesser som ser nästan likadan ut här som i exempelvis Sydafrika eller Nicaragua. Ofta är det till och med samma företag som är inblandade. Och samma grupper av befolkningen som drabbas hårdast.

Vi vill genom detta tema visa på att det finns många olika aspekter av privatiseringar och att det påverkar allt fler sektorer och därmed fler områden i människors vardagliga liv. För det är just i vardagens konkreta situationer som vi möter privatiseringarnas effekter. När vi ska gå till vårdcentralen som inte längre finns där, som vissa valde att ockupera när den ännu fanns. Eller när en person i Sydafrika vrider på vattenkranen och inget vatten kommer och då tycker att det är nödvändigt att slå sönder vattenmätaren. Genom temat vill vi ge flera bilder av privatisering och avregleringar, i kontrast till de oproblematiska beskrivningar som ofta finns i media och samtidigt sätta fokus på motståndet mot det som ofta beskrivs som den enda vägen.

En helt vanlig dag i början av oktober

En helt vanlig dag i början av oktober. Den första riktiga kylan är här och en bostadslös man har lagt sig för att sova vid varmluftsutblåset vid den gamla stadsmuren på Kungsgatan i Göteborg. En helt vanlig dag. Jag fascinerar över hur så många människor bara går förbi utan att ens reagera över den absurda situationen. Det absurda har helt enkelt blivit till vardag.

Några dagar senare såg jag ett reseprogram på Discovery. Den engelska programledaren var i Stockholm. Merparten av programmet ägnades åt hennes förvåning över att det fanns bostadslösa i Stockholm. Det gjordes ett längre reportage om en förening av och för bostadslösa. I stället för ett ordinarie reseprogram blev det snarare ett ovanligt kritiskt samhällsreportage. "Regeringen betalar hyran för lokalen, men mer hjälp får de inte" konstaterade reportern snopet.

Det behövs tydligen en utländsk journalist för att reagera. I stället för att reagera väljer det svenska samhället att blunda och fortsätta intala sig självt att Sverige nog trots allt är det bästa jävla landet i världen. För det är ju fortfarande ganska bra liksom. För de flesta i alla fall.

Men riktigt så vackert är det inte i verkligheten. Svenska levnadsvillkor har försämrats dramatiskt de senaste decennierna. Hade någon för 20 år sedan sagt att arbetslösheten skulle vara så hög som den är i dag hade folk antagligen utgått från att den som sa det skämtade eller rent av var galen. Göran Persson skrev för några år sedan i sin självbiografi något i stil med att "när jag var barn kunde man se klasskillnigheten på folks tänder. Som socialdemokrat är jag stolt över att munhygien inte längre är en klassfråga."

Kanske var det sant när han skrev det. Om ens det. Men i dag är tandhygien tyvärr en klassfråga igen. Går

du på soc får du inga pengar till att laga tänderna. Då är det billigaste tandvård som gäller, och "billigast tandvård" betyder på ren svenska att det är billigare att dra ut tänder än att laga dem. När en kompis berättade att det var den tandvård de sociala myndigheterna erbjöd honom, trodde jag att han skojade. Då var han arbetslös. I dag är han spår-vagnschaufför. Tänderna finns inte kvar att laga även om han i dag skulle ha råd med det.

Enligt socialstyrelsens definition finns mellan 8 000 och 10 000 hemlösa i Sverige idag. I Göteborg finns mellan 2 000 och 3 000 hemlösa var av cirka 400 är uteliggare. Utvecklingen går åt fel håll och antalet ökar snabbt i stället för att minska.

Problemet är i sig en konsekvens av att det sociala skyddsnätet har sparats bort. Uteliggarna på gatorna är ett av de tydligaste exemplen på att den svenska välfärdsstaten snart är ett minne blott. Anledningen till att människor hamnar på gatorna varierar. Ett kraschat äktenskap, skulder, drogmissbruk, arbetslöshet... Kort sagt, vem som helst kan drabbas. I avsaknad av ett samhälleligt skyddsnät är det snarare sociala vänskapsrelationer som avgör vem som får slagga på en polares soffa och vem som tvingas sova vid varmluftsutblåset på Kungsgatan. Under andra omständigheter skulle det helt enkelt kunna ha varit Du på bilden.

■
Örjan Bergsten är lärare och är aktiv i SAC i Göteborg.

Vardagskontroll

Min blick möts inte av grabben i skolans korridor. Trots att jag försöker mig på ett kort leende och en nick rusar han förbi mig utan att titta upp. Huvudet döljs av den svarta huven men jag får en skymt av hans ansiktsdrag. Det andas en skrämmande likgiltighet för mig. Har jag gjort något fel som föranleder denna tomhet, eller kan det ha hänt något annat som jag inte vet något om? Vi passerar varandra stumt. Jag på väg till kopieringen. Han till någon lektion eller något annat som man brukar göra i skolan.

text: Jens Rosbäck
bild: Jacob Stålhammar

Jag har precis börjat jobba som lärare på en gymnasieskola i liten ort i Västernorrland. Det gör detsamma vilken, gymnasieskolor är sig rätt så lika gissar jag. Där finns lärare som suckar över ointresserade elever. De flesta med ett stort mått av självdistans. Några få vill ha ordning och reda samt mera kontroll för att eleverna skall ta mera ansvar. När det nya webbaserade närvarokontrollsystemet Dexter presenterades på min skola innan terminsstart ansågs det av vissa som en stor fördel att även föräldrar skulle få tillgång till sina elevers prestationer över Internet.

De unga vuxna som är föremål för denna omtanke stretar mot i all tysthet. Man utnyttjar systemet, väljer kurser taktiskt, smyger undan och låtsas ovetande. På något sätt har jag fått för mig att den där svarta huven har något med detta att göra. Men djupt inom mig känner jag splittringen. Visst har jag vad många äldre skulle kunna kalla ett "fosterande" uppdrag. Men jag tror inte det innebär att jag skall behöva vara en polis. Ändå inser jag när jag möter killen i korridoren, att det är nog så han ser på mig. Mitt leende och min nick är kanske inget annat än en manipulation i hans ögon. Bara ännu ett sätt för en vuxen att upprätthålla kontrollen över honom.

Kontrollsamhället är numera en realitet. Det behövs inget centraliserat STASI eller KGB för att upprätthålla

kontrollen. Inte heller SÄPO har någon större betydelse. Det har istället smugit sig in bakvägen via kvalitetssäkrings-system, bevakningskameror och Internet. Kontrollsamhällets decentraliserade karaktär där många små åtgärder för att förbättra kvaliteten på allt och inget, är på väg att alltmer beskära våra friheter. I skolan handlar det om att ha koll på eleverna ("för att kunna följa upp hur det går"), inom socialtjänsten vill man veta att de som söker socialbidrag ("så att skattepengarna inte gör människor passiva"), inom näringslivet vill man sälja bättre varor och tjänster ("så kunderna får det de vill ha") och i våra stadskärnor sätter man upp bevakningskameror ("så att människor känner sig tryggare"). Visst finns det en diskussion

om personlig integritet och vi har ett lag-system som skyddar oss, mensamtidigt kryper kontrollerna oss in på livet i alla sammanhang. Och går

det verkligheten att begränsa det hela till att det handlar om att värna den personliga integriteten? Bakom hörnet lurar snarare ett helt annat ord: frihet.

Det vilar mot bakgrund av ovanstående något klivet över dagens nyliberala politik. Denna politiska och ekonomiska filosofi som så starkt pratar om människors frihet att välja och frihet att äga. Det är ju under inflytande av denna åsiktsströmning som alla kon-

trollsystem fått utrymme att utvecklas. Marknadsanpassningen av den offentliga sektorn är det som lett till högre krav på avkastning på skattepengarna och därmed också större krav på kontroll av dem som på olika sätt utnyttjar pengarna. Samtidigt knyter man också denna retorik till begreppet ansvar. I den nyliberala filosofin skall man tvingas ta ansvar för sitt liv.

Det finns många stigar att vandra om man vill ifrågasätta detta. Den kanske vanligaste är att påpeka att denna kontroll främst gäller de som har det svårast att ta sig fram i samhället. Men jag tror nog man kan sikta ännu högre och fråga sig vad som händer med känslan för ansvar och gemenskapen i ett samhälle där allting kontrolleras.

En omedelbar följd av kontroll är att människors anpassning ökar. I ett samhällssystem där allt mer kontrolleras minskar samtidigt utrymmet för kreativa lösningar. Kontroller leder till att människor lägger kraften på att uppfylla det som kontrollerna skall mäta. I skolan är betygen mycket typiska exempel. Mina elever försöker hela tiden finna ut vad jag bedömer som viktigast i stället för att kreativt öka sin förmåga. En naturlig konsekvens av Ökad Anpassning leder i sin tur till Minskat Ansvar. Jag tar inte ansvar för att lära mig själv mer när jag vet att kontrollen tvingar mig att anpassa mig till lärarnas kriterier för vad som ger goda betyg.

Nu börjar vi ana en "katten-på-råttan-på-repet-effekt". För nästa steg är att Minskat Ansvar leder till Minskad Gemenskap. Då inser vi att själva

I skolan är betygen mycket typiska exempel. Mina elever försöker hela tiden finna ut vad jag bedömer som viktigast i stället för att kreativt öka sin förmåga.

grundva-
len för vårt
samhälle är hotat

av alla dessa kontroller. (Här skulle man kunna knyta an till min förra artikel i oreda [nr 2/2004] och man finner att begreppen idé, frihet och gemenskap är intimt förbundna med varandra.) I ett samhälle med Minskad Gemenskap börjar vi förlita oss mer på övervakningskameror på gator och torg än på våra medmänniskor. Grannarna blir farliga, lärarna blir farliga, eleverna blir farliga (och skall avkepsas), poliserna blir farliga och demonstranterna blir farliga (och de skall ovillkorligen avlutas). I ett samhälle med Minskad Gemenskap är det helt enkelt farligt att vara engagerad i varandra.

Jag försätter nu min övning och hävdar att Minskad Gemenskap leder till Acceptans av Orättvisor. Och nu behöver jag kanske inte längre argumentera, för många av oss börjar känna igen sig

i sin egen bild av samhällsutvecklingen. Det är här vi kan börja ana en del av vårt eget samhälles trauma: vi var ju på väg mot det jämlika samhället, folkhemmet, sagolandet där ingen skulle behöva lida och alla hade lika möjligheter. Denna process avbröts och in kom nya idéströmningar som i grund och botten har obehagliga social-darwinistiska, i slutänden fascistiska drag. Den moderna, nyliberalt inspirerade synen på samhället innebär en anpassning till en moral där vi accepterar att en del av oss kommer att bli utslagna av utvecklingen i sig. Slutsträckan i vår musjakt blir därför från Acceptans av Orättvisor till Brutalisering av samhället, det vill säga en brutalisering av oss själva. Och i tv-programmet Idol 2004 i TV4 har vi ett ovanligt tydligt exempel. Att jag som

vuxen, som sett spåren av ett annat samhälle, kräver detta ett visst mått av hårdhet i själen. Våra barn däremot får lära sig att det är helt naturligt att vara brutal.

I tanken vänder jag om och tar ett vänligt tag i han med huvan. Jag vill säga:

”Du är okej. Jag fattar att du inte vill synas. Du vill ha luvan på. (Klä dig i rosa istället!) Inte känna alla dessa krav på anpassning. Men hörru... skit i allt det här. Gör dig fri! Se till att du har kul istället.”

Jag gör inte det för vi har inte den gemenskapen. Jag hoppas jag vågar någon gång. Det hela handlar nämligen om gemenskap om man skall få något gjort i slutänden – inte kontroll. Och gemenskapen – den finns i friheten.

■
Jens Rosbäck är frilansjournalist och lärare, numera bosatt i Härnösand.

Escrache!

– att peka ut, kräva rättvisa eller straff

Det är onsdagen den 17 december 2003 i Córdoba, Argentina. Jag tar en taxi till H.I.J.O.S-lokalen för att inte komma försent till samlingen 17.00. Två bussar väntar på alla som ska delta i aktionen mot överstelöjtnanten Italo César Pasquini. Han var bland annat vice befälhavare vid den underjordiska häktningsscenen La Perla där man torterade och dödade vänsteraktivister under Argentinas militärdiktatur åren 1976-1983.

text och bild:
Paula Cardozo

Bussarna släpper av oss cika två timmars promenad från vice befälhavarens bostad. När alla har gått av bussarna börjar banderollerna vecklas ut, trummorna spela och flygbladen delas ut till dem som står och tittar nyfiket på oss. Men vi är väntade. Det här är egentligen sista delen av en aktion som började för månader sedan.

Det första steget i denna aktion var att ta reda på var brottslingen¹ bor och vad han har för telefonnummer. Sedan

försäkrar man sig om att han är den person man söker. De flesta som agerade torterare och mördare under diktaturen har inte låtit sig fotograferas de senaste tjugo åren, det finns alltså sällan aktuella fotografier på brottslingarna. Ibland får H.I.J.O.S tips av allmänheten, dessa nu gamla och skrynkliga gubbar utstrålar något som inte vanligt hederligt folk gör. Och oftast, efter en tids skuggning av personen, kan man konstatera att det visst är något skumt. Dock lever inte

alla före detta militärer som var aktiva under Argentinas senaste militärdiktatur ett liv i hemlighet. När H.I.J.O.S bestämde sig för att genomföra en escrache mot Bussi, som bär ansvaret för ett stort antal förlorade människoliv under diktaturen, var det inte svårt att hitta honom eftersom han vid den tidpunkten var guvernör för Tucumánprovinsen. Han hade alltså av folket blivit vald för att representera någon slags demokratisk framåtanda.

När organisationen är 100 procent säker på att man hittat ännu en brottsling, trycks flygblad upp som delas ut och sätts upp i hans kvarter. På flygbladet berättar man vad han heter och vilken roll han spelade under diktaturen, i det här fallet var han bland annat vicebefälhavare för det underjordiska häktningsscenen. Man skriver även ut hans adress och telefonnummer, det tipsas om att inte ringa hemifrån utan från en telefonkiosk och det viktigaste av allt: man talar om dag och tidpunkt för escrache. Escrache betyder att peka ut, begära straff eller rättvisa. I det här fallet pekar man ut en brottsling som tack vare amnestilagen från 1983 (Las leyes de Punto final y obediencia debida) har fått gå fri.²

Och det är i dag escrachen äger rum.

H.I.J.O.S.

- ★ H.I.J.O.S. är en förkortning av: *hijos e hijas por la identidad y la justicia contra el olvido y el silencio*. Vilket kan översättas till: söner och döttrar för identitet och rättvisa mot glömska och tystnad.³
- ★ Organisationen bildades 1995 och finns över hela Argentina.
- ★ De upprätthåller den revolutionära kampen som föräldrarna och deras kamrater förde.
- ★ Deras mål är rättegång och straff åt förövarna och deras medbrottslingar. Frihet åt politiska fångar.
- ★ H.I.J.O.S kräver återupprättelse för deras bröder och systrar som omhändertogs av militärer under diktaturen och som ännu inte har återfunnits (ett antal har återfunnits, men långt från alla).
- ★ H.I.J.O.S öppnade debatten om den revolutionära kampen under 70-talet i Argentina.
- ★ Folk inom organisationen har blivit tillfångatagna, förföljda, misshandlade och hotade.
- ★ I slutet av 90-talet blir organisationen erbjuden polisskydd av staten men tackar nej.
- ★ H.I.J.O.S har genomfört åtskilliga escraches mot de militärer som stod i spetsen för diktaturen 1976.
- ★ Efter att ha existerat ett år som organisation befinner sig H.I.J.O.S i en klar position: att även ange de politiker som bär ansvaret för att flera militärer idag är fria människor. Att ange de politiker som la fram lagförslaget och röstade igenom lagarna om amnesti.

Oftast möter man positiva reaktioner, folk erkänner att de gått och väntat på att brottslingen ska åka dit.

Under några veckor innan escrachen besöks Italo César Paquinis kvarter ett antal gånger. Det delas ut flygblad och samtalas med hans grannar. Oftast möter man positiva reaktioner, folk erkänner att de har gått och väntat på att brottslingen ska "åka dit". Men det har även hänt att H.I.J.O.S har blivit hotade och varnade för att genomföra en escrache.

Vi marscherar mot förövarens bostad. Det är både unga och gamla, människor går i lugn takt och verkar mest vara upptagna med att prata med folk som de inte har sett sedan den senaste demonstrationen eller escrachen. Några grannar går med i tåget och andra står utanför hemmen och applåderar. Ett antal medier finns också på plats.

Efter ett tag möts vi av den första polisbilen som har parkerat mitt i vägen för oss. Folk ler lite uppgivet mot varandra och går förbi polisbilen. Sedan är det inte långt till vårt mål, men cirka tio meter från Pasquinis bostad står poliserna uppradade för att skydda honom och hans hem, en meter från bostaden står kravallpoliserna. Då byts folkets lugna pratstund till ett virrvarv av slagord som ackompanjeras av trummor, folk hoppar upp och ner med skriken i halsen, som om det vore den sista escrachen. Och det som kommer upp med kraft från den djupa halsen är: "Den som inte hoppar är militär", "Snutjävlar, för en pizza förtrycker du din morsa", "Hallå Pasquini, hur är det? Din jävla militär nu ska vi escracha dig", "Det kommer hända er som nassarna: vart ni än går så hittar vi er".

En man med mikrofon i handen står alldeles still, folket tystnar och vi får

höra ett vittnesbörd från underjordiska häktningsscenen La Perla. På slutet läser han upp alla de namn på kamrater som blev dödade i La Perla. Efter varje namn ropar folket: Närvarande! Sedan börjar slagorden om, trummorna spelar och så håller det på ett tag.

Jag minns en annan escrache, som inte var lika lugn som denna och ganska svår att genomföra. Kvarteret var känt för att det bodde gamla militärer och för att grannarna var högersympatisörer. Inför vår escrache hade kvarteret mobiliserat sig, de hade rivit ner H.I.J.O.S-affischerna och satt upp sina egna, där man uttryckte stöd för brottslingen. Vi marscherade målmedvetna men med skakiga ben. Väl framme vid hans bostad stod inte bara polis och kravallpolis utan även brottslingen och hans kompisar, alla beväpnade. Vi kunde genomföra escrachen men fick springa till bussarna som tog oss till den trygga staden. För det mesta har H.I.J.O.S valt att inte konfronteras med vare sig polis, högerextrema grannar eller andra som har motsatt sig en escrache. Men givetvis har det hänt att det har uppstått situationer där man har blivit tvungen att försvara sig.

Jag slutar aldrig häpnas över hur orädda folk här är mot poliser och hur respektlösa de är mot dem i sina slagord, sånger och kroppsspråk. Och det är en befriande känsla att få uppleva det. Trots den enorma repressionen aktivister blir utsatta för under demonstrationer och escraches, är det fullt möjligt att fortsätta vara aktivist med samma styrka. Aktivisterna har redan för länge sedan längs med den argentinska histo-

rien vunnit territorium och rötterna är redan för utspridda för att kunna likvideras med bara några yxslag.

Sedan är det dags att promenera tillbaka till bussarna. En maskerad kille tar mikrofonen i handen och när vi passerar grönsakshandlaren skriker han: Bästa grönsakshandlare, sälj varken grönsaker eller frukt till Pasquini. Sedan passerar vi kvarterets videobutik och då hör vi: Bästa videobutikspersonal, hyr inte ut några filmer till Pasquini, och så låter det längs med hela vägen tillbaka. Och vi passerar många affärer.

Väl framme i staden lämnas banderollerna i H.I.J.O.S-lokalen. Jag slår följe med Escrache-kommittén till den billiga lilla puben som ägs av det gamla paret. Förutom kall öl till den heta december kvällen kan man även beställa piroger och pizza och så skålas det för årets sista escrache.

Paula Cardozo har själv argentinskt ursprung.

¹ Den spanska termen som används av H.I.J.O.S är genocida vilket kan översättas till mördare, valet av orden brottsling och ibland förövare som benämning av före detta militärer är min egen.

² 1983 åtar sig Raúl Alfonsín rollen som Argentinas president. Efter 1983 äger rättegångar mot juntan rum. Man finner ett antal skyldiga till de brotten begångna under diktaturen men samtliga blir friade; skyddade av amnesti lagar som även Carlos Saúl Menem är med att anstifta och förankra senare under 80 talet.

³ Detta är min egen översättning av förkortningen H.I.J.O.S. Jag har inte stött på en annan översättning.

Konst för blodspengar

Sent i september öppnades den omstridda utställningen av Friedrich Christian Flicks konstsamling på Hamburger Bahnhof – en ombyggd järnvägsstation, som nu är ett av de stora muséerna i Berlin. Denna väldiga samling som framförallt koncentreras på konst från 60-talet och fram till i dag, fyller hela muséet. Här finns mycket som är spännande, bland annat många verk av provokatören och nyskaparen Joseph Beuys. I hans konst finns många uppbrott och ett ständigt sökande. Han talade ofta om att konsten och skapandet av konst är en av de få vägar till frihet som finns.

Ett privat vaktbolag har hyrts in för att skydda samlingen. Förbundskansler Gerhard Schröder och många andra prominenta gäster var närvarande vid invigningen. Förhandsintresset och pressuppbådet var stort, men på kultursidorna rasade och rasar fortfarande en våldsam diskussion kring frågan om denna utställning överhuvudtaget borde visas i denna stad. Friedrich Christian Flicks farfar hette också Friedrich. Efter första världskriget byggde han upp ett finansimperium. Friedrich Flick ägde och kontrollerade ett antal av de största industriföretagen i Tyskland. Redan när nazisterna var på väg att ta makten gav han dem sitt stöd. 1937 blev han själv medlem i det nazistiska partiet. Under kriget hade han de bästa förbindelser med de nazistiska ledarna och de tackade honom bland annat genom att leverera tvångsarbetare – judar, kommunister och krigsfångar – till hans fabriksanläggningar. Redan innan världskriget var han en av Tyskland rikaste män. Under kriget växte hans och hans familjs tillgångar ännu mer.

Vid Nürnberg-rättegångarna åtalades han för sitt samarbete med nazisterna, men dömdes till ett mycket kort straff. När Marshall-hjälpen och återuppbyggnaden av Västtyskland inleddes efter andra världskriget blev Friedrich Flick en av de industrimagener, som fick ockupationsmakternas, framförallt USA:s, fulla förtroende att fortsätta utvidga sin verksamhet. Inga frågor ställdes längre om tvångsarbetarna och hans tidigare nära kontakter med den nazistiska regimen. Under 1950- och 60-talen var han en av de absolut mäktigaste männen i Västtyskland. Vid sin bortgång 1972 lovordades han som en av de största industriledarna någonsin inom tyskt näringsliv. Andra, kritiska, röster fanns, men de var få och överröstades av lovorden.

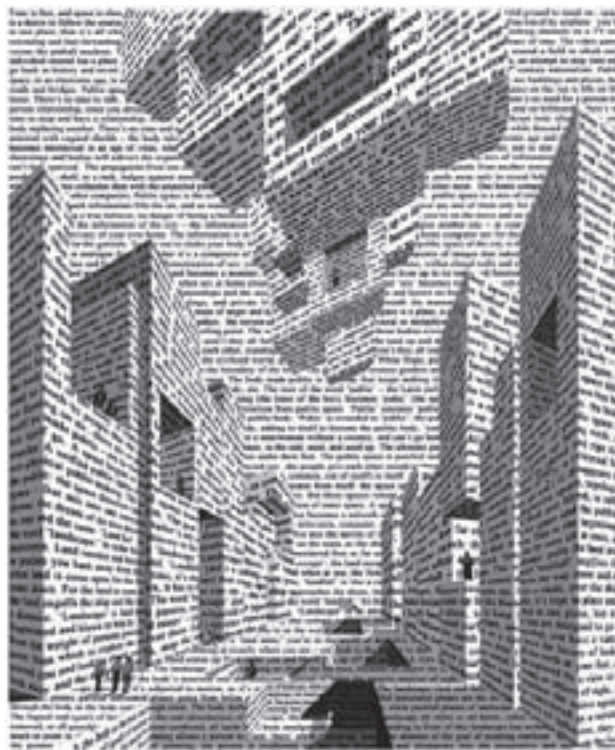
Sonen och sonsonen övertog farfaderns industriimperium. Senare valde

sonsonen, Friedrich Christian Flick att gå sin egen väg och satsa den enorma, ärvda förmögenhet på egna investeringar – och till en mindre del – på den konstsamling som bär hans namn. De som kritiserar att denna utställning nu har öppnats i Berlin menar att utställningen av Friedrich Christian Flicks samling av nutida konst är ett hån mot de tvångsarbetare, som dog i hans far-faders fabriker.

Men många dagar köar publiken till Flick-utställningen på Hamburger Bahnhof. Detta är ett evenemang i stadens kulturliv. Troligtvis kommer utställningen även kommersiellt ge utdelning. Det finns också både konstnärer och konstkritiker som anklagat Friedrich Christian Flick för att ha tagit initiativet till denna visning av sin samling, för att i spekulativt syfte höja värdet på de utställda konstverken.

Till den utställning som öppnades samtidigt på Prenzlauer Bergs historiska museum är det ingen som köar. Den är heller inte så spektakulär. Bilderna är nästan uteslutande svartvita fotografier. Därtill korta, noggranna texter om de outhärdliga förhållanden som tvångsarbetarna levde under i Friedrich Flicks fabriker, belägna i Berlin och dess närmaste omgivning. Många tusen av dem dog, av undernäringen och våldet. Här finns också texter om de vinster som gjordes av Flick-koncernen. Ansiktena och ögonen på fotografierna bränner sig fast på näthinnan. Det är en plågsam utställning att se. Förbundskansler Gerhard Schröder var inte närvarande vid invigningen.

Johan Bergström är dramatiker och ställningsbyggare.

City of Words av Vito Acconci är med i Friedrich Christian Flicks kontroversiella utställning i Berlin.

Främlingskapets gåva

Jag kommer ihåg dagen då jag bestämde mig för att fly. Jag var tjugo år gammal studerande och högskolan var tillfälligt stängd på grund av irakiska missilattacker mot Teheran. All verksamhet som inte var nödvändig för överlevnaden hade lagts ner, eller fungerade så effektivt som möjligt under korta perioder under dagen.

text: Masoud Vatankhah

När missilerna skulle komma var det ingen som visste, inte heller hur många eller hur många gånger under en dag. Vi blev förvånade om en dag passerade och vi inte hörde den ”röda varningssignalen”, som uppmärksammade ett luftanfall, från radion eller ute på gatan. Kort efter signalen brukade det skaka i marken. Scudmissilerna lämnade ett tjockt moln efter sig i himlen precis innan de träffade marken och därför kunde man uppskatta ungefär vilka områden i staden som hade träffats.

Det kändes inte särskilt meningsfullt att söka skydd när varningssignalen ljöd. Den gick under perioder så ofta och så oregelbundet att man inte skulle hinna med någonting annat än att gömma sig. Dessutom var det så att missilerna jämnade flera hus med marken när de landade. Jag brukade hålla mig intill någon vägg för att minska riskerna att bli träffad av diverse splitter som for omkring i luften minuterna efter explosionerna.

Flykttankar hör sällan till vardagslivet. Mitt liv var så bra som det skulle kunna vara och jag såg aldrig någon anledning att ändra på det. Men jag fick tänka om. När kriget nådde sin höjdpunkt började även studenter kallas in i armén. Med hjälp av datorer lottades namnen ut och alla skulle hinna kallas in efter fem, sex dragningar.

Jag minns klart dagen jag kom till skolan för att se om mitt namn var med på den senaste listan. Det var den tredje kullen som skulle till kriget. I skolan fanns det spår efter en explosion som inträffat i närheten några dagar innan. Det fanns mycket glassplitter på marken trots att allt glas var försett med stål nät. Det fanns också många affischer med

förstorade passfoton på väggarna, med information om minnesstunder för de som hade omkommit vid frontlinjen. Jag kände igen många av dem.

De som hade hunnit bli inkallade berättade att de hade fått en kortare vapenutbildning och skickats till en omtvistad ö som hette Madjnoun (som betyder där på arabiska och persiska och som kommer från kärleksberättelsen om Leili och Madjnoun), där Irak, enligt ryktena, använde mycket kemiska vapen.

Jag tror att jag ändå gick till expeditionen för att titta på inkallelselistan. Jag vet inte om jag såg mitt namn på listan men jag kommer ihåg hur intensivt och starkt jag kände för livet. Jag ville bara inte bli en minnesaffisch på en vägg. Allting annat men inte det.

Flykten handlar om ett slut och en början på nytt. Det finns inga övergångar för flyktingen. Han eller hon har ingen reell relation till det gamla livet och är främmande inför den nya verkligheten.

”Dö innan er naturliga död är framme”, sa islams profet. Och som Rumi vidareutvecklar: inte den död som för dig till graven utan en som bringar dig klarhet. Jag började förstå innebörden först i och med min flykt. Jag brukar säga att jag blev muslim när jag kom till Sverige. När allting visade sig vara tillfälligt och till låns. Så också livet självt. Man måste alltid leva livet så att man blir vän med döden, sa Astrid Lindgren en gång. Främlingen har lättare att påminna sig om sin dödlighet.

Främlingskapet innebär att leva med det sociala friktion. Det är påfrestande att hela tiden mötas av hinder i sin omgivning och det är tärnande att belastas för handlingar man inte begått. Man måste leva med att ständigt associeras med en asocial ickegrupp. Men främlingen är inte mycket för det kollektiva erkännandet, att heta någonting och att tillhöra någonstans. Hon eller han vet att det hela är enbart en illusion, tillfällig och godtycklig.

Jag visste inte var min reskamrat var när jag väcktes i vänthallen på Arlanda. Jag visste att han i alla fall var med på planet. Vi var överens om att inte medge någon bekantskap för att inte förstöra någonting för varandra. Jag vet inte hur

länge jag hade sovit och jag vet inte hur jag överhuvudtaget kunde somna då?! Jag hade hittat en stol långt ifrån den ingång genom vilken jag hade kommit in från planet, satt mig, slutit ögonen och somnat. Jag vaknade när någon skakade mig vid min axel. När jag såg hans polisradio hängande på hans skärp förstod jag att det var en uniform han hade på sig.

Han sa någonting.

Jag visade en frågande min.

Han pekade med högra pekfingeret in i den vänstra handflatan: ”passport!”

– I don’t have any...I’m a refugee!

– Do you speak English?

– No!

– Come with me please!

Han hade gjort det förut. Jag var påläst.

Hela polisintervjun tog en halvtimme. Polisen frågade någonting. En röst från en radio på bordet översatte det han hade frågat till mig. Jag svarade och rösten i radion översatte (antagligen) vad jag hade sagt, till polisen. Min reskamrats intervju varade mycket längre. Jag fick vänta i flera timmar på bänken mellan mitt och hans rum. Det var en sur polis som intervjuade honom, som blev ännu surare kan jag tänka mig då hon inte lyckades göra livet surt även för min vän. Till slut gav polisen upp och efter ett tag följde vi ovetandes en kille mot flyktingförläggningen. Jag kände mig utmattad och var röksugen. Kan jag få röka en cigg? frågade jag vår nya bekant. Självklart! svarade han. Nu kan du göra vad du känner för! Du är ju en fri människa nu!

Jag kommer inte ihåg vad mannen hette. Jag tror jag glömde det i samma ögonblick som han presenterade sig. Men det där kommer jag fortfarande ihåg.

Den bästa definition jag vet om människan är att hon är ett döende djur. Människan är ett djur som är medveten om sin dödlighet.

Främlingskapets gåva innebär att ständigt påminna det sociala djuret om döden.

Gåvan gör djuret mänskligt.

Kom ihåg att du ska dö!

■
Masoud Vatankhah är studerande och aktiv i nätverket Ingen Människa är Illegal och i Ordfront Göteborg.

Saknad gemenskap

– Frihet och solidaritet bortom välgörenhet och egoism

Vår tids dominerande tankelinje förknippar frihet med egendom. Ursprungligen betydde frihet beskydd mot fienden i ett kollektiv av stamfränder. Frihet förknippades alltså med gemenskap och inte med den isolerade, självägande individ som följt oss sedan Locke och som nu sitter i högsätet, ensam.

text: Sven-Eric Liedman

Till den ursprungliga friheten finns ingen återvändo. Den är inte heller värd att sträva efter därför att den sätter så snäva gränser för den enskilde. Men ett drag i den har fortfarande sitt värde och det är sammanhållningen. I modern tid har sammanhållning av det slaget kallats solidaritet. Solidariteten ansågs redan när ordet började användas i politiska sammanhang höra hemma i ett samhälle präglad av arbetsdelning och mångfald. Trots eller snarare tack vare olikheten skulle individer uppleva att de behövde varandra och därför hörde samman. Solidaritet har med ömsesidighet att göra; äkta solidaritet är oförenlig med välgörenhetens nedlåtenhet och soloprestationernas egoism. I sin mest vidsträckt form kan den innefatta alla människor.

Skulle frihet och solidaritet kunna förenas? Man kan säga: Inte den sorts frihet som består i möjligheten att berika sig utan gräns. Däremot en frihet som innebär rätten och möjligheten för var och en att skapa sig ett eget utrymme och välja sig sin egen väg. Det är en frihet som innebär oberoende men inte isolering utan tvärtom medvetenhet om att var och en i sin särprägel ändå delar det djupast mänskliga som är de grundläggande erfarenheterna av livets ständigt återkommande och ändå alltid nya elementa: födelse, växt, kärlek och hat, vänskap, lust och lidande, sjukdom, död. Det är typiskt att den kapitalism som inte vill veta av några begränsningar söker göra till och med friheten från sjukdom och död till varor som kan utbjudas på nätet. ”Varför inte förlänga livet med trettio eller fyrtio år?” frågar den internetbundna reklamen smeksamt.

Om man ställer samman frihet och solidaritet åstadkommer man i sak inte mycket. Två idéer kan fridfullt läggas intill varandra i den mänskliga hjärnan

som är så vid medan världen är full av både ägodelar och kolliderande projekt. Men även idéer kan noga besett omvandlas till program med praktisk tillämpning. Någon sådan tillämpning kan det inte bli fråga om här; men några idéer som följer av det redan sagda kan formuleras i stenstil:

Det största hindret för en solidarisk frihet är ojämlikheten i världen. Ojämlikheten skapar inte bara hunger och fattigdom utan är också grogrunden för korruption både inom länder och mellan dem. Det är ojämlikheten som gör det lockande för de multinationella företagen att rastlöst flytta sin produktion från land till land och från kontinent till kontinent på jakt efter den billigaste arbetskraften men utan hänsyn till människor eller miljöer.

Staterna, mäktiga såväl som svaga, har i terrorismen funnit en fiende som motiverar inskränkningar i människors frihet och anslag mot deras känsla av samhörighet. Den upplysta opinionen måste inrikta sig på terrorismens orsaker. Terrorism är till sin natur spektakulär; den blossar upp och slocknar och verkar starkast som ofullbordat hot. Dess ekologi är däremot tämligen ensartad – förnedring, fattigdom, ett hat närt av förtryck - och kräver genomgripande förändringar som lika mycket gäller länderna i Nord som de i Syd.

Den folkliga kapitalismen måste motverkas. Det är orimligt och en fara för demokratin att vanliga människor uppträder i två motstridiga roller: som myndiga medborgare med rätt att göra sin röst hörd och som omyndig boskap vars talan förs av de stora fonderarna.

Föreställningen att frihet i grunden är ekonomisk frihet är naturlig i ett samhälle där pengar framstår som den enda

belöningen som en människa kan få för sina insatser och där hennes aktivitet inskränks till noga inrutat arbete och till konsumtion. Friheten måste göras mer mångskiftande. Den gamla idén att livet blir bättre för alla om samhället görs mer mångskiftande och omväxlande är viktig. Kulturer som präglas av likriktning är själsdödande, och den ojämlika marknaden skapar en själsdödande likformighet och ställer människor inför val som i grunden är likgiltiga.

Den våg av fanatism som rullar över världen måste hejdas. I dag förenas utan svårighet teknisk och ekonomisk rationalitet med vidskepelse och intolerans. Fundamentalister i Nord och Syd vill begränsa människors mest existentiella val som gäller kärlek, födelse och död. Samtidigt utnyttjar samma fundamentalister med glädje de mest avancerade tekniska och ekonomiska kalkyler som finns att tillgå. På kort sikt är de rationalister, men på den långa sikt som inbegriper evigheten är de rätt och slätt oförnuftiga. En fördjupad upplysning behövs, vidsynt och tolerant.

Det gäller att finna en global ordning som premierar de långsiktiga och förnuftiga intressena på bekostnad av de kortsiktiga om en omedelbar vinst. En sådan global ordning måste vara universell till sin natur men inte bära sådana spår av någon speciell kultur att den ändå blir försåtligt partikulär. Ett vitaliserat FN är närmaste kandidaten för att upprätta en sådan ordning – men hur får FN någonsin den auktoriteten? Frågan får stå kvar, vidöppen.

Sven-Eric Liedman är professor på Institutionen för idé- och lärdoms historia vid Göteborgs universitet.

The U.S. Presidential Election

– What's at Stake for American Labor?

Labor unions have been the main expression of working class aspirations in the United States since the 1800s when the American Federation of Labor (AFL) made the fateful decision to construct unions almost purely as organizations of economic power for its members – consciously ceding political power to the capitalist-dominated major political parties, and refusing to form a working-class party or to pursue alternative libertarian political forms. In fact, American unions have often avoided acting in the interests of all working people in favor of literally focusing on gains for its members alone. And for much of American unions' history, its members have been predominantly white, Anglo-Saxon, Protestant males. As such, the mainstream of the American labor movement's political strategy has been extremely limited compared to its counterparts around the world, and at some points has also been as racist, sexist and xenophobic as any right-wing nationalist party.

text: Jason Pramas
photo: NYC Indymedia

American labor, however, is also a many-headed beast and at times left-populist, socialist, anarcho-syndicalist, and communist tendencies have organized significant movements that have shaken the U.S. political and economic establishments to their core, forced significant progressive change in government, extracted significant concessions from American corporations, and nearly taken control of labor's highest institutions in the bargain.

Yet these threats from the left have always been beaten back by the AFL and its successor organization the AFL-CIO (following a 1955 merger with the more militant Congress of Industrial Organizations). For the past 30 years since the unauthorized "wildcat" strikes and grassroots democratic labor upheavals of the late 1960s and early 1970s (plus concerted efforts by a briefly resurgent Marxist-Leninist movement culminating in the mid-1970s), and despite episodic movements for internal union democracy and a more left-wing political policies, the AFL-CIO has been run by a coterie of what would probably be called right-wing social democrats in Europe.

In terms of the current American Presidential election this translates to "business as usual" for American labor. That is to say that current AFL-CIO leadership –

an unelected corporatist leadership in the words of Harry Kelber, a noted New York City based advocate of union democracy – has to hold together a loose coalition of nearly 70 major unions all while ensuring a seat at the American political table after over 40 years of steady decrease in the percentage of unionized workers in the U.S. The easiest way for the AFL-CIO to maintain any kind of political power at all is to continue to tie their fortunes to the Democratic Party.

This state of affairs between American labor and the Democrats has continued unabated since the "New Deal" Democratic administration of Franklin Roosevelt first entered the White House in 1932. During a period of militant left-wing led strikes and political agitation in the early 1930s, the Roosevelt administration passed a number of social democratic reforms that benefited millions of American workers and preserved capitalist control over the U.S. The Democratic dominated government of the period also began to actively pursue a "tripartite" style of labor management where leaders from the "iron triangle" of business, government and the unions would all participate in forming industrial and economic policy in the U.S. Most union leaders, including Commu-

nist union leaders during the World War II détente with the Soviet Union, happily went along with this arrangement – even after the right-wing resurgence famously known as the McCarthy Era began to weaken labor's position within this triangle as early as 1946.

From the Roosevelt administration through to the Johnson administration in the 1960s, AFL, CIO, and AFL-CIO leadership won a variety of modest political gains for workers through their partnership with the Democrats – culminating in the passage of the Medicare program in 1965, a watered-down version of European-style national health systems that mainly helped the old and the infirm.

In exchange, American labor used its not inconsiderable financial and organizational resources to help Democrats win political office at every level from city councils to the presidency itself. However, by the Republican Nixon administration of the late 1960s, a combination of technological developments, capitalist economic crises, new management techniques, and conservative bureaucratic inertia by American labor leaders weakened American unions and their position in the U.S. political system. From their 1952 height of 32 percent union membership "density" in American labor markets, by 1970 the

percentage of union members in the U.S. was falling below 25 percent.

Over the next 25 years, old-guard conservative leadership in the AFL-CIO saw union density decline from 25 percent to under 15 percent. To maintain political power, the AFL-CIO was able to raise union dues to actually increase the amount of money that it had available to give the Democrats. Under the new more "progressive" leadership of John Sweeney starting in 1995, the AFL-CIO also began to build an extremely strong system of political organizers that were able to mobilize tens of thousands of union activists to help Democratic political campaigns – literally the only real street-level political apparatus available to the Democrats in an age when most of its once-strong city-based political machine had disappeared.

But as time went on, American labor got less and less from the Democrats – finding itself betrayed over and over again by the party it maintained in power by donations of hundreds of millions of dollars, and by grassroots organizing drives led by its own members. In 1993, President Clinton's promised national health system went down to ignominious defeat when the Democrats simultaneously controlled the presidency and the Congress thanks to the power of the health corporation lobby, and the Democrats' growing neoliberalism. More importantly, the global corporate drive for political and economic hegemony in the shape of so-called "trade" treaties came to be spearheaded at least as much by Democratic leaders as Republican ones.

So NAFTA was rammed through by the Clinton administration over the protests of the AFL-CIO. And with the exception of labor's defeat of Clinton in leading the successful drive to deny him "fast-track" power to sign corporate globalization treaties without Congressional approval in 1997, the neoliberal "Democratic Leadership Council" that dominated the Democrats (and was co-founded by Clinton himself), and the multinationals they allied with, got everything they wanted.

In fact, the Republican Bush administration that stole the American presidency in 2000 actually helped slow down the process of corporate globalization in many important respects by championing nationalist "paleo-conservative" positions on economic and political policy that derailed the international political partnership moving the neoliberal project forward to total victory.

Following 9/11 and the Iraq war, the Bush administration moved towards a policy of binational trade agreements with powerless countries that it could easily bully, and away from multilateral agreements where it could not guarantee total American control.

Now in Fall 2004 it's election time in the U.S. again. Two choices are before the American labor movement and the American people. A Democrat, John Kerry. And a Republican, George Bush. Having just concluded a very short summation of the relationship between American labor and the Democrats, it should be easy for readers to deduce that the AFL-CIO and virtually all of the unions in its federation have backed John Kerry for the presidency. Just like they always do. This year they are spending a record high of over \$300 million to get a Democrat elected, and ideally to gain back control of both houses of the Congress, too.

A majority of voting Americans agree with this choice according to current polls, and over 2/3 of union members will actually vote Democrat as well – this in a pathetic barely-democratic two-party system where only about 50 percent of eligible voters actually see any point in voting at all.

But will John Kerry actually be better than George Bush in terms of how his administration treats the American labor movement, and by default, the American working class? And will things really be worse if he loses?

The answer to these questions are "yes" and "yes." Yes, Kerry's administration will be better than Bush's, but not because he will allow labor to make any significant advances in rights or political power. If the Democrats get back in power it means that there will be temporary halt to the destruction of the remaining social democratic reforms—

including the pending Republican challenge to very legal existence of labor unions. But there will be no significant gains either. For labor and for the left-wing in general, Democratic administrations usually preside over more favorable periods for organizing than Republican administrations. But again, we can expect no rollback of the civil liberties destroying Patriot Act (which most Democrats voted for in the wake of 9/11, and which

Kerry actually wrote language for), or a swift end to the occupation of Iraq. Not without a significant struggle.

And yes, despite all this, things will really be worse if Bush wins. Even though Kerry is probably worse in terms of his eagerness to advance the neoliberal project, to suborn American democracy to rule by multinational corporations, and to accelerate the destruction of the planet in the process, Bush is a right-wing religious nationalist in control of the largest arsenal in world history. Bush is also a creature of corporations, but

Labor Against War is an ad hoc coalition of labor activists in NYC and elsewhere who oppose war response to events of 9/11/01.

Over 2/3 of union members will actually vote Democrat, this in a pathetic barely-democratic two-party system where only about 50 percent of eligible voters actually see any point in voting at all.

NYC's teachers, transportation workers, trade unionists, and others were fired up to oppose George W Bush during the Republican National Convention in New York City.

of a very specific wing of the corporate hegemony—the energy cartel. And even more specifically, the American energy cartel. The very same cartel that has aroused the fury of the global community by prosecuting a war for control over Iraq's oil after putting its own puppet (Bush) and much of its leadership (Cheney, Rice et al) into the presidency and numerous ministerial positions for that very purpose. The Bush administration – with all the money, weapons and political strength of the presidency of the world's only current superpower – rightfully scares the world and majority of Americans far more than a Kerry administration would. And labor knows that a Bush second term will spell a much faster and more brutal death sentence than the slow death by attrition that it will face under Kerry or any other Democratic administration.

Both choices facing American labor are bad. So, under the circumstances, the AFL-CIO made the best available choice backing Kerry.

And yet it has not. Many of us in and around the American labor movement, feel there are a number of other good options. For some, it would make a great deal of sense to throw their weight behind Ralph Nader (running as an independent candidate for President), or David Cobb (running as a Green Party candidate) – if for no other reason than

to teach the Democrats a lesson. And in truth, many left labor people bemoan the lack of a working class party in this country, and would actually prefer to see the dozen or so American unions behind the now-moribund Labor Party they helped found in 1996 convince the AFL-CIO to back that effort in a real way instead of backing the Greens or any other smaller left party.

There are also some who believe that, while not overtly backing Bush, labor could really benefit by his victory. There are two schools of thought within this camp. One feels that the neoliberal Democratic Leadership Council that has dominated the Democratic Party for two decades will never survive another Republican victory and that more progressive (left social democratic) leadership would take over the Democrats and usher in another "golden age" for labor like the New Deal of the 1930s. The other, like Andy Stern, president of the Service Employees International Union (SEIU), believes that a Bush victory would give his New Unity Partnership (NUP) of the SEIU and 4 other large industrial unions the ability to either force the AFL-CIO to accept a European-style bureaucratization and rationalization of the labor movement along industrial lines under new NUP leadership, or allow NUP unions to leave the AFL-CIO and

forming a new union federation. Taking 10 million of the AFL-CIO's 13 million members along with it.

Finally, there are many of us on the libertarian left within labor, who feel that we need to create broad social movements that can mobilize sufficient numbers of working people to fundamentally change the political system, sweeping all the old political parties and systems out of the way, and building a new politics based on direct democracy in every area of life in the process. In the 21st century, to badly paraphrase the 1970s American TV show *The Six Million Dollar Man*, "we have the technology" to make this kind of fundamental leap in human development. And as our new movements build on the ashes of the old, we could at least make the existing political parties "dance" in a way that benefits millions of people in the U.S. and around the world. If the American labor movement, in concert with other social movements, would simply say to the Democrats, "You want our help this election? Then get out of Iraq. Give us national health. Allow people the freedom to organize collectively on the job in whatever way they wish. Dismantle the IMF and World Bank," then we'd be getting somewhere.

Then at least we'd be moving forward for a change. And winning such victories would whet people's appetite for more. It would not be an easy path to tread, and there is always the possibility that new militant social movements, including a new labor movement, would settle for a few reforms and leave the revolution until it was too late for humanity and the planet. But it would still be a better road for American labor than the one it travels now.

■
Jason Pramas is Networking Director of Massachusetts Global Action in Boston, MA, USA – a new organizing and resource center for communities facing the negative effects of corporate globalization. He is a union member with SEIU Local 888, a longtime labor activist, and was coordinator of the recent Boston Social Forum.

Jason plans to vote for the dead Swedish-American comrade, Joe Hill (Joel Hägglund), for President in the upcoming election.

Varför facklig kamp?

Låt oss en gång för alla slå fast att det inte finns någon rörelse som varit mer framgångsrik i att förändra de ekonomiska förhållanden och flytta fram arbetarklassens positioner, som den fackliga kampen, framförallt den militanta. Med det inte sagt att LO kan slå sig för bröstet och hävda sin del i framgångarna, snarare tvärtom. I Sverige har det många gånger varit i direkt strid med LO-ledningen som den fackliga kampen förts, och under de tidiga åren av arbetarrörelsens framväxt så var det framförallt arbetarsolidaritet som vann striderna.

text: Annika Tigeryd

Arbetarrörelsens tidiga år

Vid sekelskiftet, (18–1900-talet) började arbetarna på norra halvklottet bilda klasskamporganisationer. Kampen fördes på två arenor, dels genom att bilda partier och söka den politiska makten via parlamenten och dels genom att bilda fackliga organisationer och ta makten genom den direkta aktionen på arbetsplatsen.

Omvandlingen av samhället från jordbruks- till industrisamhälle var intensiv, samma utveckling som vi idag ser och de sista 20 åren sett i Sydostasien. Med samma rovdrift på människor.

Arbetsdagarna var långa, 12–14 timmar, lönen var usel, man höll sig över

svältgränsen om så många som möjligt i familjen jobbade, barn som vuxna. Barnen hade ibland fysiskt ”lättare” arbeten, men lika ofta svårare, eftersom de var små och smidiga och bland annat i gruvorna var det de som kom in i trånga utrymmen. Det fanns ingen betald ledighet

vid barnafödande, den tid kvinnor fick vara borta från arbete var beroende av arbetsköparens godtycke. Ingen sjukersättning fanns, utan den dagen man blev sjuk var man slut i produktionen. Det fanns alltid andra som kunde ta platsen. Arbetssmiljön var allt från farlig till direkt dödlig, lokaler var kalla och dragiga, ingen ventilation fanns utan damm, spån och utsläpp fanns hela tiden i luften. Maskinerna kunde vara dödsfallor, nere i gruvgångar bildades

gruvgas som inte leddes bort, och bland annat kol från brytning la sig som en hinna över lungor, luftrör, slemhinnor, hud. Infektioner grasserade och med det dåliga allmäntillstånd som människor hade på grund av undernäring och en vedervärdig arbetsmiljö kunde en vanlig influensa bli dödlig.

Trakasserier och godtycklighet var vardagsmat, manliga förmän krävde sexuella tjänster från kvinnliga arbeterskor.

Solidaritet enda vägen

I den här situationen fanns egentligen inget val, man var tvungen att solidariser sig eller gå under. Att det var arbetsköparen som hade den omedelbara mak-

ten över möjligheten att leva eller dö var så tydligt, men lika tydligt var att han hade EN svag punkt och det var ägandet, hans ekonomiska intressen. Och när man kunde uppnå enighet och hota dessa avgick man i många fall med seger och fick igenom de krav man ställt.

Sakta men säkert flyttade arbetarklassen fram

sina positioner, men det skedde inte utan strid, och det var framförallt när man tog till direkta militanta aktioner som man nådde framgång.

Som en liten parentes: den allmänna rösträtten kom inte till efter debatter och förnumstigt nickande i riksdagen, den kom till efter omfattande hungerdemonstrationer, upplopp och plundringar av livsmedelslager, då man inte vågade annat än att ge rösträtt åt alla (män). Vi skriver då 1918, året därpå in-

fördes åtta timmars arbetsdag, på grund av rädsla för liknande händelser.

Under 1920 och 30-talen genomfördes flera stora, långlivade strejker. Det var tobaksarbetare, sömmerskor, telefonister, bryggeriarbetare, butiksbiträden, arbetare inom träindustrin, porslinsarbetare och gruvarbetare och i de allra flesta fall fick de igenom de krav de ställt.

Många gånger svek LO-ledningen och det socialdemokratiska partiet. De stödde inte de strejkande, de ställde sig på arbetsköparens sida och de försökte skriva på avtal som inte hade godtagits av de strejkande. Men bland de strejkande var självmedvetenheten, tron på solidariteten och den egna direkta aktionen så stark att man vägrade böja sig. Vare sig för hot eller våld från arbetsköparna eller påtryckningar från de som sa sig företräda arbetarnas intressen.

Som jag ser det är de stora och viktiga segrarna som arbetarklassen i Sverige gjorde de allra första, där man visade att man var en kraft att räkna med, en kraft som var en omedelbar fara för den rådande ordningen, och det var de tidiga årens kampvilliga och kompromisslösa kamrater som över huvudtaget gjorde det möjligt att vi har de rättigheter vi har idag.

I dag då . . .

Facklig kamp är precis lika viktig idag som för 100 år sedan. I vår del av världen har arbetsmiljön förändrats i sak, eller i små detaljer, men inte i art, eller i det som verkligen betyder något.

Hos oss här i norr har vi lagar som reglerar arbetstid, semester, ledighet vid barnafödande, vi har kollektivavtal som ska garantera oss en minsta lön, en sä-

kerhet i att vi inte kan bli av med jobbet på godtyckliga grunder, lagar som reglerar arbetsmiljö vad gäller luft, ljus, farliga ämnen, tunga arbetsuppgifter... Men ändå. Arbetslösheten är aldrig längre bort än ett dåligt kvartalsbokslut, produktionen flyttas till Sydostasiens länder där det finns gott om billig och oreglerad arbetskraft. Arbetare i ett land ställs mot arbetare i ett annat som nu senast med GM. Produktionstakten höjs och arbetstidsökningar smygs in. (Vid Toyotas/GM:s nya fabrik i Freemont, Kalifornien ökade den effektiva arbetstiden från 45 till 57 sekunder/minut, en arbetstidsökning på åtta timmar i veckan utan någon som helst förhandling eller ekonomisk kompensation.) Ett annat sätt är att som inom vård och omsorg öka antalet arbetsuppgifter. Sjukgymnaster och arbetsterapeuter försvinner och ansvaret för träning och rehabilitering läggs ut på vårdbiträden och undersköterskor, utan ekonomisk eller personalmässig kompensation. Flera arbetsuppgifter, färre helgdagar, skynda skynda nu är det bråttom. Andelen långtidsjukskrivna med stressrelaterade sjukdomar ökar, arbetsskadorna som under hela 70 och 80-talen hade ständigt vikande trend ökar nu igen.

I en situation som denna är det ett hån att som Göteborgs-posten rapporterade här om dagen, 25 procent av arbetarna kan tänka sig att arbeta längre med bibehållen lön, 25 procent kan tänka sig att minska lönen men arbeta kvar den sagda 40-timmars veckan.

Allt för att rädda kvar jobben. Som om arbete var något man fick på nåder om man visar sig lydig och duktig nog.

Hur lurade är vi?

Det är vi som arbetar som skapar mervärdet som sen tas ut i vinster av aktieägarna utan att de behöver anstränga sig särskilt mycket. Asch, jag glömde, "alla" är ju aktieägare idag, nu jobbar vi för våra egna vinster. Men hur kommer

det sig då att vi inte har ett enda något att säga till om vad gäller företagsflyttar, fallskärmar, hopslagningar, fusioner, förändringar av arbetstider eller arbetsuppgifter, produktionsökning eller produktionsminskning, tillsättande av chefer... Visst, förhandlingar måste hållas, fackföreningar informeras, det säger kollektivavtalen. De förhandlingarna hålls med fackstyrelsen, och resterande berörda arbetare får inte rösta, inte sitta med, inte göra sina röster hörda.

Idag förs den fackliga "kampen" framförallt vid förhandlingsbordet, det finns ett främlingskap mellan "vanliga" arbetare och fackföreningstoppen. Ute på arbetsplatser pratar man om facket som "dom", inte "vi".

Jag är inte en svuren fiende till förhandlingar och bindande kollektivavtal,

men vi måste inse att det som det kan ge oss, är en tillfällig vinst i enskilda frågor. Det är inget som flyttar fram våra positioner, el-

ler ger reell makt eller inflytande. Ett kollektivavtal binder också händerna på oss då det råder fredsplikt när väl ett kollektivavtal undertecknats. Det innebär att varje strejk, varje arbetsnedläggning som sker inom kollektivavtalets tidsram, är en så kallad "vild" strejk och för den kan dryga böter dömas ut och de som räknas som ansvariga, i vissa fall endast delaktiga, kan avskedas.

För att fredsplikten ska sluta gälla måste ena parten grovt åsidosätta vad som står i kollektivavtalet.

SAC-syndikalisterna som jag tillhör sluter sällan kollektivavtal, men är inte främmande för att göra det om det gynnar våra intressen. Vi är inte främmande för någon kampmetod, från förhandling till strejk.

Den stora skillnaden är att vi i dag inte längre ser arbetsplatsen som den främsta arenan att föra kampen mot kapitalismen på.

Men det är fortfarande produktionen som är hjärtat i den kapitalistiska eko-

nomin, och det är i produktionen det svider när man slår, även om borgerlig propaganda vill ha det till att fackföreningarna i stort sett spelat ut sin roll.

För att åter igen bygga upp en facklig kamp värd namnet måste vi agera både lokalt och globalt. Vi måste börja på våra egna arbetsplatser, besluta hur vi i vårt arbetslag vill ha det. Strunta i organisationstillhörighet, fackföreningsmedlemskap, men vara solidariska med varandra och inte spelas ut mot varandra. Att själva bestämma hur arbetssituationen ska se ut är en mänsklig rättighet.

Det finns många kampstrategier att ta till även om man är bunden av kollektivavtal; arbeta i den takt man orkar, sätta arbetsuppgifter eller redskap i blockad om de utgör fara, (en utspild oljefläck på ett golv utgör alltid fara var den än är och måste torkas upp innan arbete kan återupptas).

Om någon kamrat skulle riskera att avskedas för gemensamt tagna beslut går man gemensamt ut i strejk. Varje arbetsplats har sina unika kampstrategier. Det är en sak att arbeta i industriell produktion och en helt annan att arbeta med människor, men i vilket fall det än gäller är det en enad arbetarklass som kan förändra arbetssituationen till det man vill att den ska vara.

Vi måste också bygga allianser med våra kamrater i Syd, vi har samma arbetsköpare, samma klassintresse. Framför allt måste vi bli mycket bättre på att föra samma kamp vid samma tillfälle. Vi har ömsesidigt stor kunskap om företaget som ursprungligen kommer från vår respektive del av världen och vilka planer företaget kan ha i de olika delarna.

Vi har erfarenheter av lång tids facklig kamp och vet vilka fällor man lätt ramlar i.

Fackföreningarna i Sydostasien har å andra sidan ett konfliktperspektiv som vi saknar och som vi kan återerövra med deras hjälp.

■
Annika Tigeryd är sjuksköterska och aktiv i Göteborg LS av SAC.

Att ena arbetarklassen i kamp för sina intressen

Grunden för fackligt arbete är just att ena arbetarklassen.

text: Sven Jinton

bild: Dan Persson

När man arbetar lokalt handlar det om att hitta vägar att ena människor som arbetar på samma arbetsplats. Detta oavsett hudfärg, hårfärg, musikmak, ålder, kön, bakgrund, eventuell partipolitisk tillhörighet eller sympati. Oavsett om man är 20-årig hip-hopare eller 60-årig dansbandsfanatiker.

Det gäller att inte bara argumentera ideologiskt för detta, men framför allt och i första hand att hitta de frågor som verkar enande. Om man kan ena folk kring konkreta kampfrågor så kommer "ideologin" av sig själv. Och det är inte så svårt egentligen. Det handlar framför allt om löner och arbetsvillkor, men också om att inte bli illa behandlad eller diskriminerad på sin arbetsplats.

För att kunna ena folk på en arbetsplats är det en stor fördel om alla är med i samma fackförening. Det är det som är poängen med fackföreningen; att alla

enas om krav och sedan för fram dem tillsammans.

Men det räcker inte att ena folk på *en* arbetsplats, de anställda inom exempelvis hela postbranschen måste också kunna agera tillsammans. Och i "globaliseringsens" tidevarv blir det allt viktigare att kunna agera på internationell nivå. "One big union" för att citera Joe Hill.

Viktigt är förstås också att någon eller några på arbetsplatsen börjar organiserandet, de som blir förbannade på sakernas tillstånd eller de som helt enkelt är tillräckligt "tokiga". Det är att lura sig själv att tro att saker "bara händer". Det är alltid någon, några som tar initiativ.

Jag tar ett exempel från min egen verklighet. Jag jobbar på Posten som brevbärare och är organiserad i SEKO, vilket de flesta postanställda är. SEKO är det tredje största förbundet inom "LO-familjen".

En liten seger kan betyda mycket

På ett mindre brevbärarkontor i Stockholm var det för drygt tio år sedan personalbrist, det jobbades nästan ständig övertid. En del tyckte att det var okej att tjäna extrapengar ett tag, men till slut blev allt fler trötta på situationen. De förtroendevalda hade krävt mer personal och namnlistor hade gått runt, men utan gensvar från cheferna. Argument till de enskilda att på egen hand säga nej till att jobba övertid om de inte orkade, fungerade inte. Till slut lyckades de förtroendevalda ordna ett medlemsmöte dit alla medlemmar kom, inklusive ett par oorganiserade. "Någon" föreslog att alla skulle vägra jobba över tills mer personal hade anställts. Alla gick med på detta. Eftersom vi har något som kallas lagen om kollektivavtal i Sverige, som säger att när ett avtal har skrivits under av arbetsgivare och fack så råder fredsplikt – det vill säga ingendera parten får ta till stridsåtgärder – var de förtroendevalda naturligtvis tvungna att säga att: "Vi inte kan stödja en avtalsstridig aktion". Alla visste dock att de förtroendevalda egentligen var med på det hela.

Ingen jobbade över, mängden kvarliggande post växte, cheferna sprang till sena kvällen och bar post. Det tog två veckor, sedan anställdes två personer till.

Under flera år efteråt var det mycket lätt att jobba fackligt, närmare en fjärdedel av medlemmarna hade någon form av fackligt uppdrag och man var besviken när det bara var 50 procent av medlemmarna på medlemsmötena. Genom att först ena folk om frågan, agera tillsammans, och vinna striden hade den fackliga solidariteten och medvetenheten ökat markant. Och stoltheten, att kunna bära huvudet högt.

Postarbetarna i SEKO i aktion på Medborgarplatsen i Stockholm i september i år.

Och när det inte räcker?

Men ofta räcker det inte med att kämpa lokalt. Under åren som kom med kapitalets ideologiska offensiv för konkurrens och den allmänna högervågen, i samband med avideologisering av facket, blev posten bolagiserad och konkurrensutsatt. Vi har nu haft ett antal år av försämringar för de postanställda, vad gäller löner och arbetsvillkor. Den fackliga aktiviteten minskade på det lilla kontoret. ”Jo, vi har väl en bra klubb här, men förbundet skriver ju ändå på dåliga avtal, vi får det ändå sämre hela tiden.” Den fackliga aktiviteten minskade, folk slutade gå på medlemsmöten och engagera sig. Vi insåg att man måste ta strid även utanför den egna arbetsplatsen.

Förändra facket?

Vi valde att försöka få vårt förbund att både ta den ideologiska striden mot avregleringar och konkurrensutsättning och att få förtroendevalda att börja ta strid för bra avtal. Detta betyder att man måste tala om vad man tycker och försöka vinna först de egna arbetskamraterna för detta och sedan postisar på andra arbetsplatser, andra klubbar och andra branscher inom SEKO. Och se till att välja representanter som på allvar vill ta strid för sina medlemmar.

Vår klubb har börjat detta arbete. Vi är inte de enda och vi försöker knyta kontakter med folk på andra arbetsplatser. Men tyvärr är det många som väntar på att någon annan ska göra jobbet. Bland postisar har det funnits tankar om att bilda ett nytt fackförbund, om inte förbundet skulle ändra sig. För mig personligen är det inte viktigt vad fackföreningen heter. Det viktiga är att veta att man både klarar av att bygga en stark och livskraftig organisation och en som vill och kan slåss för sina medlemmar.

Att bygga nytt eller förändra gamla organisationer är en strategisk fråga. Man måste fråga sig vad vi kan göra av den situation vi har idag. Jag har valt att försöka göra det stora facket bättre. An-

dra har valt andra vägar. Finns det fler organisationer på en och samma arbetsplats måste man försöka ena arbetskamraterna ändå. Organisationen får inte bli ett hinder för att bedriva facklig kamp.

Just i skrivande stund har SEKO varslat om strejk på Posten. Man kräver ett nytt och bättre lönesystem, som dels innebär högre ingångslön och dels en snabbare löneutveckling. Att vi har haft en mycket dålig reallöneutveckling jämfört med andra är naturligtvis huvudanledningen till kraven. Men också att en del klubbar inte har gett upp, att man har fortsatt att hålla medlemsmöten, skriva protestlistor, skriva öppna brev, kräva avtalen ut på omröstning bland medlemmarna innan de skrivs under, föreslå mer kampvilliga förtroendevalda, genomföra utåtriktade aktioner med mera, har nog bidragit, i alla fall till en del, att det nu ser ut som att det kan bli strejk på Posten.

Själva organiserade vi en aktion i tre dagar på Medborgarplatsen i Stockholm. Det var framför allt yngre medlemmar som var drivande. Vi visade med bilder, en fullastad cykel och ett berg med fingerad ”post och reklam”, en brevbärare vardag. Samtidigt redogjorde vi för våra lönenivåer. Positiv reaktion från allmänhet, nästan total likgiltighet från massmedia och en liten men tydlig puff på våra förhandlare att inte backa från våra krav.

Många sätt är bra

Det finns många sätt att jobba fackligt. De sämsta är väl när någon råkar bli vald av ett fåtal av medlemmarna på årsmötet och sedan aldrig gör något eller sitter på en expedition hela dagarna. För mig finns det några viktiga saker.

1. Medlemmarna i facket ska bestämma. De som väljs i förtroende att föra sin kamraters talan måste alltid vara bereda

på att förtroendet upphör om de inte sköter sig och då kunna avsättas. Därför behövs det strukturer och arbetssätt som garanterar detta. Att på olika sätt skapa en aktivitet på arbetsplatsen är inte nog, det måste vara aktiviteter som lyfts upp av medlemmarna.

Medlemsmöten, enkäter, omröstningar är redskap för att medlemmarna ska bestämma. Pröva olika/nya mötesformer om de gamla inte funkar! Och varför inte medlemsomröstningar om alla avtal innan de skrivs under?

2. Alla ska veta allt. De förtroendevalda ska informera om allt som berör medlemmarna. Medlemmarna ska kunna reagera innan de förtroendevalda har bestämt något ihop med arbetsgivaren. Naturligtvis inte känsliga personärenden, men man ska

akta sig för att tro att frågor är oviktiga eller ointressanta för medlemmarna. Det är bättre att veta vad arbetskamraterna/medlemmarna tycker än att gissa. Och oftast

vet arbetsgivarna mycket väl om vi vet vad kompisarna tycker eller om vi bara gissar!

3. Stanna inte vid den egna arbetsplatsen! Vi lever i ett klassamhälle, hela världen är ett klassamhälle. Vi tjänar på att bygga broar av solidaritet mellan arbetsplatser, branscher, förbund, länder och världsdelar.

4. Se bortom dagens klassamhälle! Om man accepterar status quo, det vill säga att några få har makten eller att konkurrensutsättning är nödvändig, så kommer man aldrig att uppnå vare sig några större eller varaktiga förbättringar.

Sven Jinton är brevbärare i Stockholm och aktiv i SEKO.

Strejktankar och erfarenheter från Frog Pubs i Paris

Frog Pubs är en kedja ölkrogar i engelsk stil. Med matsedel och sport på storbilds-tv vänder man sig till unga, köpstarka konsumenter. Frog Pubs kostnader skärs ned med alla medel. Kökspersonalen arbetar i minimala kök och har löner som ofta ligger nära den lagstadgade minimilönen. Chefen fattar ensam beslut om arbetstider, uppsägningar och löner. Det finns ingen stämpelklocka; betalning för övertid "glöms" ofta bort. Dessutom får de anställda klä om i trapphuset.

text: Gianni Soriano

Servicepersonalen är till största del av brittisk härkomst, medan kökspersonalen är tamilsk. Hela kökspersonalen rekryteras från tamilska bostadsområden av en tamilsk man. Han är den enda ur gruppen som talar bra franska och är chefers högra hand. Om någon vill prata med cheferna eller förhandla, är det bara möjligt att göra det via honom. I denna roll företräder han personalens intressen och blir deras representant.

I mitten av november 2002 sökte kökspersonalen på Frog Pubs kontakt med facket. En del av dem vänder sig till CNT. CNT agerar som en fackförening brukar, och meddelar Frogs ledning om att de nu har en sektion på företaget. Dock är förutsättningen för ett sådant formellt fackligt företrädande att arbetsplatsen har minst 50 anställda, vilket företaget till denna stund hade lyckats undvika genom att registrera de olika filialerna som enskilda firmor. CNT vill ha ett juridiskt erkännande av sektionen. Företagsledningen svarar med avskedandet av den till personalrepresentant valde tamilske arbetsförmedlaren. Trots att han inte är deras vän bestämmer sig de övriga anställda den 13 april enhälligt för att gå ut i strejk för att försvara honom.

De anställda på Frog har ingen kamperfarenhet i Frankrike, de är nya i facket och strejkar för första gången. De kan inte avgöra vad som är möjligt och vad som är lagligt. Även personalens etniska uppdelning, som medvetet skapats av ledningen, orsakar problem. Å andra sidan utgör tamilernas gemensamma etniska identitet en styrka under den fortsatta strejken.

Angreppsmålen

Den 16 april går 28 av 29 de köksanställda på Frog ut i strejk. De kräver bland annat att avskedningar stoppas, att sanktioner upphävs, att arbetskontrakten följs, bättre hygien och säkerhet på arbetsplatsen, betalning för övertid, bättre arbetsorganisering (inga delade skift, att arbetsdagen skall sluta innan tunnelbanan slutar gå) samt frihet att organisera sig fackligt.

Chefen vägrade varje form av förhandling och sa till de strejkande att de kunde stå framför restaurangen så länge de ville, han brydde sig inte. Den strejkande kökspersonalen ersattes av brittiska servitriser. Uppenbarligen kunde chefen inte föreställa sig att en strejk av aningslösa utlännningar skulle kunna skada hans affärer.

De strejkande ser snart att det inte räcker med flygblad eller blockader. Men CNT vill inte gå in i på arbetsplatsen på grund av domstolsdirektiv. Nu uppkommer tvivel hos de anställda om huruvida facket ska kunna driva igenom deras krav. Man tar kontakt med det solidaritetskollektiv som stödjer en pågående strejk på McDonalds. Samarbetet inleds med att de strejkande från Frog Pubs och McDonalds agerar tillsammans på första maj. Under kaotiska former ockuperar sextio personer från en demonstration en Frog Pub vid Bercy. Därefter följer fler aktioner. De strejkande har nu fått upp värmen och ville fortsätta, men facket, CNT, försöker avhålla dem från det.

Den 7 maj ockuperades en Frog-pub igen. Den aggressiva chefen reagerade med att låsa in gäster, strejkande och

deras anhängare tills polisen var på plats. Polisen öppnade då dörrarna och lät folk gå, samt tvingade chefen att acceptera förhandlingar. Dagen därpå hade han dock ändrat sig och vägrade. De strejkande fortsatte sina påtryckningar mot företaget med en ny blockad.

Det visade sig mycket snart att de "hårda aktionerna" (som de strejkande kallade dem) var det enda sättet att tvinga chefen att förhandla. Om man inte blockerade, löpte affärerna vidare som vanligt med hjälp av den strejkbrytande servicepersonalen.

CNT satsade dock på en rättsprocess och förkunnade att det förutsatte att alla vidare aktioner ställdes in. De strejkande hade vid denna tidpunkt planerat en ny blockad, som skulle vara minst tre dagar. Blockaden avbröts klockan tio på kvällen av facket och alla CNT-medlemmar följde direktiven. De övriga strejkande samt solidaritetsgruppen hade inget annat val än att även de avbryta blockaden.

De strejkande visste inte längre vilket stöd de hade att vänta från facket. Rättegången hade en demobiliserande effekt och de direkta aktionerna underordnades den juridiska processen.

Utanför pubarna försökte man påverka kunderna. De uppmanades att vara solidariska och att avstå från pubbesöket. Den största och mest lönsamma puben var huvudmålet. Om det på något sätt var möjligt, fanns det strejkvakter utanför restaurangen varje eftermiddag. Varje dag ringdes polisen in för att hindra aktionen och fördriva strejkvakterna från det påstådda "privata området". I slutet av sommaren hade strejken resulterat i att puben, som tidigare hade varit den mest välbesökta i kvarteret, nästan var helt tom. Senare beklagade sig ägaren för att han gjort förluster på runt 500 000 euro på grund av blockaderna. Även på andra Frog-filialer bidrog man till liknande resultat.

Ägaren finner den svaga punkten

Ägarens förhållningssätt hårdnade dock.

I motsats till CNT ville han inte ha en juridisk process och i början av sommaren tog han kontakt med den nationalistiska organisationen Tamilska tigrarna, som dominerar det tamilska exilsamhället. Han krävde att "tigrarna" skulle utöva påtryckningar på de strejkande att återuppta sitt arbete och menade att strejken skulle skada gruppens rykte i Frankrike. Gentemot sina anställda skröt han sedan om att organisationens ledning lovat honom att ingripa.

Allt detta fick solidaritetskollektivet veta först senare, när strejkande bröt tabun som vilade över frågan. Men då var det redan för sent att bemöta angreppet. En klyfta hade öppnat sig mellan de strejkande. Man fick reda på att en av de strejkande som visat mest kampanda, hade hotats. Solidaritetskollektivet försökte då på informella vägar meddela personerna bakom hoten, att varje angrepp mot de strejkande skulle väcka stor uppmärksamhet i militanta kretsar och resultera i motangrepp. Meddelandet nådde efter en längre tid fram.

Men ägaren kände att han hade funnit en svag punkt. Han försökte påverka de strejkande per telefon, enskilt, att gå med på en förlikning och säga upp sig mot en summa pengar. Han hotade med repressalier ifall de skulle våga dyka upp på arbetsplatsen. Flera strejkande gav till slut upp.

I mitten av september hade 8 av de ursprungliga 28 strejkande återupptagit arbetet, 11 hade gått med på individuella förlikningar med chefen och övriga fortsatte alltjämt att strejka. Denna sistnämnda kärntrupp förblev fast beslutna, men med tiden också alltmer uppgivna.

I slutet av september meddelade de solidaritetskollektivet att de ville förhandla om en förlikning. De höll det inte för möjligt att återuppta arbetet i det spända klimatet. Solidaritetskollektivet rådde dem att hålla samman för att gemensamt kunna nå bästa möjliga resultat. Två av dem skrev trots detta under individuella förlikningar.

Söndagen den 19 oktober påbörjade advokaterna förhandlingen och de strejkande godtog till sist ett uppsägningsbud på €5000 per person, plus ersättning för inestående semester. CNT erhöll €10 000, som skänktes till de strejkande.

Så avslutade de sista strejkande konflikten kollektivt och visade dem som avbrutit tidigare, att det lönar sig att hålla ut tillsammans. Ägaren å sin sida, som trodde han skulle komma undan billigt, underskattade nog de långsiktiga verkningarna av det arbete som gruppen under månader lade ned på att påverka hans kunder. Tidigare så omtyckta Frogpubbar är i dag fortfarande halvtomma.

Några provisoriska slutsatser

Att strejkerna genomfördes och gav resultat var troligen i första hand tack vare de strejkandes envishet. Men det berodde också på det faktum att de hela tiden själva hade kontroll över strejken, som därmed inte kunde manipuleras av utomstående krafter eller politiska experter. Man hade också kontakt med andra kamper och deltog aktivt i dessa. Även här var det de strejkandes vilja som stod i centrum. Man tog själva kontakt med andra strejkande därför att man behövde stöd, men var också medvetna om att solidaritet kräver ömsesidighet.

I dag är det vanligt att olika politiska grupper ignorerar vilket enormt arbete som är nödvändigt för att lyckas med strejker och vilka svårigheter de strejkande måste brottas med fram till dess att segern är nådd. För att förändra ett ogynnsamt styrkeförhållande, krävs mer än mediernas rapportering, ett fackmedlemskap, och ett par kompisar som då och då dyker upp för att vara med på en protest eller blockad.

Artikeln är hämtad ur den tyska tidningen **Wildcat** och är ett utdrag ur en större artikel skriven av **Gianni Soriano**.

Kvinno- och tjejjouren ADA

- ger kvinnor stöd i akuta situationer
- bedriver telefonjour och akutboende
- rekryterar personal inom medlemsgruppen, oavsett yrkesutbildning
- verkar i feministisk anda för ökad kunskap om sexualiserat våld

Jourtelefoner:

Kvinnojouren 031-13 11 66
Tjejjouren 031-13 35 55

E-post:

info@kvinnojouren-ada.nu
info@tjejjouren-ada.nu

... kämpar för människors rätt att söka och få uppehållstillstånd i Sverige, genom opinionsbildande verksamhet och konkret hjälp till enskilda asylsökande.

... behöver alltid hjälp med bostäder, pengar, personliga kontakter och annat som kan hjälpa asylsökande som valt att gå under jorden.

e-post: momo@ingenillegal.org

telefon: 073-713 65 81 (Inga känsliga uppgifter via email eller telefon.)

postgiro: 27 63 64-7, mottagare: Ingen Människa är Illegal, Göteborg

Pengar insatta på kontot går oavkortat till hjälp åt gömda flyktingar.

Fackföreningarna kan tvinga fram ett nytt samhälle

”En annan värld är möjlig” hävdar den globala rättviserörelsen med stort självförtroende. Det är ett viktigt påstående. En annan, bättre värld är alltså inte bara önskvärd utan också möjlig att uppnå. Ändå är det ett sorgligt faktum att den borgerliga offensiven rullar på med full kraft. Trots krigsmotståndet koloniserades Irak, trots protester rustas den offentliga sektorn ner och privatiseringarna breder ut sig.

text: Lasse Henriksson

En viktig orsak till detta är att de nya rörelser som vuxit fram som en reaktion på nyliberalismen saknar tillräckliga sociala muskler. När en av de främsta trenderna i den borgerliga offensiven är att den traditionella politiken avsvär sig sitt inflytande blir det svårare att pressa politiker till eftergifter genom enbart opinionsbildning. Det krävs starka sociala motkrafter som kan tvinga igenom förändring.

Det är inte särskilt nyskapande eller upphetsande att föreslå att denna sociala kraft skulle utgöras av arbetarklassen.* Hittills har jag dock inte hört något bättre förslag...

Arbetarklassen, i vid bemärkelse, står i en objektiv motsättning till kapitalet. Det vill säga, oavsett vad den enskilde arbetaren eller gruppen av arbetare anser finns det en motsättning mellan arbete och kapital, en motsättning som börjar, men inte slutar, i den eviga dragkampen om produktionsresultatet.

Genom att finnas direkt i produktionen, i kapitalets hjärta, har arbetarklassen också en möjlighet att slå mot kapitalet där det känns som värst. Makten över produktionen ligger bokstavligt talat inom armlängds avstånd.

Potentiell makt

Problemet är att arbetarklassen till största delen är tyst och passiv. Detta har flera orsaker.

Välfärdsstaterna var en kompromiss mellan arbetarrörelsens ledning och borgerligheten som byggde på en gemensam skräck för de traumatiska decennierna innan med hård klasskamp, rädslan för att en efterkrigsdepression

skulle leda till revolutionära uppsving som efter det förra världskriget och existensen av Sovjet som en påminnelse om detta.

Arbetarklassens tilltro till sin egen styrka bröts också på europeisk nivå genom andra världskriget. Ingenstans hade man lyckats slå tillbaka fascismen genom oberoende klassmobilisering. Det var genom Röda Armén, grundligt staliniserad och befriad från alla tankar på revolutionär internationalism, och de borgerliga demokratiernas krigsmakter som fascismen besegrades. Välfärdsstaternas sociala ingenjörskonst kunde genomföras med arbetarklassen i stor utsträckning på åskådarläktaren, representerad av sina byråkratiserade och till det borgerliga samhället anpassade organisationer.

Den svenska välfärden byggdes upp till priset av arbetarklassens självständighet och är inte en direkt erövring dagens arbetarklass känner att vi kämpat oss till. Inte heller på särskilt många andra sätt lever minnet kvar av att det krävs eget engagemang och kollektiv aktivitet för att erövrade positioner eller försvara det vi har. Att sitta still i båten och lita på ledningen är också byråkratiens huvudsakliga uppmaning till medlemmarna. Aktiva och kritiska medlemmar är något de skyr som pesten och har ägnat mycket energi åt att kontrollera och trycka ner så snart de stött på dem. Om detta i viss mån fungerade under

”det långa undantaget”, guldåren på 50- och 60-talen, får vi idag betala priset i form av vår oförmåga att organisera effektiva försvarsstrider.

Bristen på erfarenhet och kollektivt självförtroenden i arbetarklassen är den huvudsakliga anledningen till dagens passivitet och oförmåga att ta strid mot den borgerliga offensiven.

Det radikala uppsving som ägde rum några år i slutet av 60-talet och början av

70-talet, såväl på arbetsplatserna som i resten av samhället, fick bara i mycket liten grad något organiserat uttryck. Det saknades i Sverige i stort sett strömningar som kunde eller ville ge denna radikaliseringsinriktning mot att ta strid om fackföreningarna. I stort sett inga

oppositionella strömningar byggdes upp och de få erfarenheter som gjordes kunde snabbt sopas undan av 80-talets högervindar.

Därför ser vi idag inte annat än undantagsvis att arbetarklassen tar strid mot de försämringar som rullar på, både på arbetsplatserna i form av ökad kontroll och uppdriven arbetstakt, och i samhället i stort.

Glappet

De organisationer som skulle kunna vara en grundbult för en utmaning mot makten i Sverige är fackföreningarna. De organiserar den stora majoriteten av de anställda, 80 procent tillhör en fackförening, till överväldigande delen

De organisationer som skulle kunna vara en grundbult för en utmaning mot makten i Sverige är fackföreningarna.

lönarbetare i underordnad ställning med likartade intressen. Facken utgör därmed den överlägset största sociala rörelsen i landet. Inte minst för de ungdomar, ofta studenter, som idag dominerar rättviserörelsen är det viktigt att se att detta inte bara är en pappersorganisation. Facken representerar de facto miljoner medlemmar och är förmögna att gå ut i strejk. Ändå är det en slumrande kraft som, med få undantag, undviker att ta strid mot den nyliberala politiken. Fackföreningarnas ledningar har i hög utsträckning vuxit samman med det bestående och anammot motpartens värderingar. Lika viktigt som att se facken som sociala rörelser är det därför att inte förväxla fackföreningarna med deras ledningar.

En viktig länk i den kedja som fjättrar facken är det som brukar kallas "facklig-politisk samverkan", det byråkratiska kodordet för att fackföreningarna kontrolleras av det socialdemokratiska partiet.

I vintras gav Göran Persson, i tidningen Affärsvärlden, sitt partis nuvarande vision: folk måste flytta till jobben, socialförsäkringar och a-kassa bör bli mer privatfinansierade, modellerade efter pensionssystemet och så vidare. Partiet har hamnat i motsättning till sitt projekt med solidariskt finansierad välfärd och definitivt slagit in på en väg av privata lösningar. Utan att världens starkaste fackförening gör mer än symboliskt motstånd.

De organisationer som skulle kunna vara en motkraft till den i ökande utsträckning sammangyttrade ekonomisk-politiska eliten befinner sig i en evighetslång björnkram med ett parti som lämnat det gemensamma projektet. Alliansen mellan (s) och LO kommer därmed att vara uträknad, trots att de symbiotiska ledningarna håller sig fast i det gamla mönstret så att knogarna vitnar.

För fackföreningarna kan aldrig, som partier, befria sig helt från medlemmarna, även om ledningarna nog många gånger önskar det. De kan inte välja sitt uppdrag, utan måste på något sätt representera medlemmarna, annars är de inga

fackföreningar. När alla politiska katter blir jämngöra med avreglering, utförsäljning och privatisering på dagordningen, kommer kraven på facken att öka.

Bussiness Unionism

I och med dessa krav ställs de svenska fackföreningarna inför ett vägval som, hur man än väljer, innebär ett brott.

Ett val är att bryta med sin sociala tradition och vända sig inåt, mot den "bussiness unionism" som varit kännetecknande för de flesta fackföreningar i USA. Där värnar man i bästa fall om de egna medlemmarna men släpper alla ambitioner som sträcker sig utanför fabriksgrindarna. Det skulle passa väl in i den pågående individualiseringen med ett system där sjukvård, pensioner och annan trygghet bara tillkommer dem som ordnar det själva. Redan finns rader av exempel på hur fackföreningar förhandlar fram privata pensionsförsäkringar.

Med Metall i spetsen har "Industriavtalet" undertecknats där facken i industrin knutit sig närmare arbetsgivarna för att främja konkurrenskraften istället för att stärka samarbetet inom arbetarklassen.

Social Movement Unionism

Men de frågor som globaliseringen sätter på dagordningen – utförsäljning, social dumpning, uttunnad arbetsrätt, privatisering, nedskärningar och så vidare – kan inte lösas på den enskilda arbetsplatsen. Behovet av kampmetoder som svarar mot kapitalets globaliserade strategi blir akut och mot detta räcker ofta inte strejker på en enskild arbetsplats, det krävs omfattande sociala rörelser. Och när allt fler samhällsfrågor knyts samman får också fler grupper gemensamma intressen; arbetande, arbetslösa, andra sociala grupper i liknande situationer. Allt talar för behovet och möjligheten av olika typer av allianser mellan folkrörelser.

Just så har de mest dynamiska fackföreningarna i världen de senaste decennierna arbetat, de som avviker från den världsomfattande trenden av reträtter och bakslag. KCTU i Sydkorea, Cosatu i Sydafrika och CUT i Brasilien är fack som stått modell för denna typ av "social movement unionism". Det är fackliga rörelser som inte bara drivit sociala krav utan också byggt sin verksamhet på allianser med andra sociala rörelser.

Denna typ av facklig verksamhet är dock inget som behöver vara reserverat till halvlegala förhållanden i tredje världen. Ett exempel jag stött på är CAW, det

kanadensiska bilarbetarförbundet. CAW tog sig redan i slutet av 80-talet målmedvetet an den offensiv som – med japanska företag som förebild – innebar nya metoder för disciplinering och ökad utsvettning. Men

CAW har inte nöjt sig med att hävda medlemmarnas intressen innanför fabriksgrindarna utan har medvetet formulerat krav för att gynna hela arbetarklassen och kunna dra med andra grupper i striden, så som arbetstidsförkortning och ökad anställning i de samhällen där fabrikerna ligger.

Genom arbetet mot det nordamerikanska frihandelsavtalet NAFTA kom CAW:s medlemmar i kontakt med kvinno-, miljö- och solidaritetsorganisationer som de så småningom kom att uppfatta, inte som tillfälligt allierade, utan som delar av arbetarklassens organisering som de kunde bygga långsiktiga allianser med.

Även i USA, med dess hårda fackliga klimat, har mer framsynta fackföreningar sträckt ut handen till sociala rörelser utanför arbetsplatserna för att kunna hävda sina intressen. Och i takt med senare års framväxande sociala rörelse har också fack i Europa börjat knyta band med dessa, något som syns i de Sociala Forum.

Fackföreningens styrka är att det är en klassorganisation där medlemmarna har objektiva intressen av att vara med och hålla samman.

Folkrörelsesamverkan

En sådan folkrörelsesamverkan, för att använda ett svenskt begrepp med ursprung i miljörörelsen, skulle kunna vara ett alternativ också för svensk fackföreningsrörelse. Ett alternativ till en inskränkt företagsfacklig inriktning som även det innebär ett brott, inte med klassolidariteten, utan med den allt mer handikappande uppknytningen till en socialdemokrati som allt oftare befinner sig i motståndarlägret.

Om fackföreningarna, från förbund till lokala klubbar, börjar bygga upp nätverk och allianser med miljögrupper, globala rättviserörelser, kvinnoorganisationer eller de mängder av olika lokala aktionsgrupper som växer fram till försvar av den offentliga sektorn, skulle detta kunna bli början på en historisk allians. De olika rörelserna kan hjälpa fack som tar strid att få ett bredare stöd i samhället och fackföreningarna kan tillföra ett nödvändigt klassperspektiv i dessa sociala rörelser.

Fackföreningens styrka är att det är en klassorganisation där medlemmarna har objektiva intressen av att vara med och hålla samman. Till skillnad mot "ideologiska" organisationer där man går med av egen övertygelse, organisationer som kommer och går, där aktiviteten går upp och ner efter politiska konjunkturen, är fackföreningar intresseorganisationer. Motsättningen mellan arbete och kapital gör att de alltid kommer att finnas, så länge de inte undertrycks med våld. Fackföreningar kan därför också tillföra kontinuitet och stabilitet i en folkrörelsesamverkan.

Men framför allt kan fackföreningarna tillföra verklig makt. Genom sin ställning i produktionen kan de med hjälp av arbetarrörelsens mest grund-

läggande vapen, strejken, ge en helt annan tyngd åt de sociala rörelserna än vad bara opinionsyttringar kan göra.

En ny form av oberoende folklig rörelse skulle se dagens ljus. Detta är inte bara ett hoppfullt luftslott. Det är ett sätt att arbeta som vi som aktivister i så väl fackföreningar som andra rörelser kan tillämpa redan idag.

En sådan samverkan kan börja med att fackföreningar har ett samarbete med andra rörelser kring någon enskild fråga. Exempel på detta är när Transport och Sjöfolks deltog i motståndet mot Öresundsbron tillsammans med miljöorganisationer eller när Transport och Handels ingick i motståndet mot EU och EMU. Det är kampanjer som pågår en viss tid och sedan upphör. De lämnar inga bestående resultat av samarbete eller andra perspektiv hos de ingående organisationerna.

En högre nivå av folkrörelsesamverkan är när fackföreningar och andra sociala rörelser ingår mer långsiktiga allianser och blir en naturlig del i varandras verksamhet, oavsett om det för dagen finns någon särskild kampanjfråga. Exempel på detta har jag stött på i USA när jag träffade representanter för på västkustens hamnarbetarfack, ILWU, som inlett denna typ av samverkan med miljöorganisationen Earth First.

Med denna typ av folkrörelsesamverkan utbredd i samhället förmår arbetarrörelsen och dess allierade inte bara mobilisera breda skikt kring de frågor som står på dagordningen utan också påverka dagordningen. Vi får en motkraft till storföretagens makt och en pol i debatten på de flesta områden. Ungefär som när arbetarrörelsen växte sig stark i vårt land eller som det i olika

grad är i Sydkorea, Sydafrika och Brasilien idag.

När de sociala striderna skärps, till följd av kapitalistiska kriser och att olika folkliga krav i allt högre utsträckning kommer i konflikt med det borgerliga samhällets ramar, blir det utifrån denna position möjligt att utmana borgarklassens makt. Inför hoten om kapitalflykt, investeringsstrejker eller andra former av sabotage kan rörelsen ge de sociala och politiska kraven direkt genomslag genom att utmana borgarklassen om makten över produktionen och hela samhället.

Allt detta är naturligtvis beroende av i vilken utsträckning fackföreningarna är demokratiska, medlemsstyrda organisationer som bygger på medlemsaktivitet på basplanet. Så är sällan fallet i dagens Sverige och det är en strid som måste föras av oss som är medlemmar i byråkratiserade och toppstyrda fack. Då kan också dessa frågor, arbetsformer och försök till alliansbyggen kugga i vår strävan att omvandla vår fackförening till organisationer där folk verkligen är i rörelse.

Med folkrörelsesamverkan som strategisk inriktning blir samarbete mellan olika sociala rörelser inte bara viktigt att för att uppnå det ena eller andra konkreta målet. Den blir ett mål i sig som pekar fram mot en möjlig motmakt i samhällelig skala. En motmakt som inte bara är stark nog att komma i förhandlingsposition med makten utan som genom sitt sätt att verka lägger grunden för ett annat samhälle.

* Jag går här inte in på någon vetenskaplig diskussion av hur man skall definiera arbetarklassen. Jag menar ungefär alla som lever av att sälja sin arbetskraft och som befinner sig i en underordnad position. I resonemanget om fackföreningar berör jag emellertid främst den traditionella arbetarklassen som organiseras i LO-facken men menar att arbetarklassen bör definieras betydligt vidare än så i dagens Sverige.

Lasse Henriksson arbetar fackligt i Metall och är aktiv i Socialistiska Partiet.

Kamp lönar sig

– arbetarägda företaget El Caracol

Efter att sandinisterna förlorade valet i Nicaragua i februari 2000, gjordes en rad överenskommelser mellan den avgående och den nya regeringen. Till exempel beslutades det om proffessionaliseringen av polis och militär och om vad skulle hända med de många statligt ägda företagen, de flesta konfiskerade under revolutionen. I vissa fall beslöts att arbetarna skulle få möjlighet att köpa 25 procent av aktierna, andra gick helt tillbaka till de ursprungliga ägarna. Processen utgick ifrån om företaget hade varit konfiskerat, och i så fall enligt vilket dekret, eller bara hade varit intervenerat.

text: Berit Svensson H.

Den första revolutionära juntan som tillträdde, utropade ett dekret som konfiskerade alla Somozafamiljens egendomar. Därpå följde ett annat dekret som konfiskerade egendomar tillhörande Somozas allra närmaste vänner. Det tredje betydde konfiskering av alla egendomar som inte varit i bruk under sex månader. Lämnade en familj landet och sitt bostadshus, konfiskerades detta. Brukades inte jorden under samma tid, konfiskerades denna.

Inga egendomar konfiskerade enligt det första dekretet har lämnats tillbaka eller betalats ut vedergällning för. De egendomar: fabriker, jord, hus som konfiskerats efter de andra dekreten är de som lett till otaliga stridigheter i och med att de tidigare ägarna kommit tillbaka till landet och krävt egendomen. Det har inte bara inneburit omvälvningar och arbetslöshet för arbetarna. I många fall har staten i stället för att lämna tillbaka egendomen, betalat ut en vedergällning som många gånger kraftigt övervärderat egendomen. Detta är en av anledningarna till statens stora inrikesskuld till de privata bankerna.

El Caracol grundas

Industrin El Caracol, som framställer pulver till olika drycker, grundades redan 1942 av familjen Campos. Leocadio Cortez har arbetat på fabriken i 34 år, sedan han var ung pojke. Han anser att den första ägaren, Constantino Campos Paíz, grundaren till företaget, var en bra och resonabel person som behandlade de anställda väl och skötte företaget på ett föredömligt sätt. Det blev värre när hans söner tog vid. De var hänsynslösa. Aldrig var det tal om att kunna bilda

fackförening på fabriken. Den som försökte blev genast avskedad.

Familjen far till USA

Då revolutionen segrade 1979, tog familjen sitt pick och pack och for till USA. Regeringen bad dem komma tillbaka för att ta hand om sitt företag, men de nekad. Därför applicerades så småningom 6-månadersregeln och företaget blev konfiskerat och försttatligt. Staten satte dit företagsledare och arbetarna fick stöd av Central Sandinista de Trabajadores (CST – fackföreningscentralen) för att organisera sig och förhandla fram ett kollektivavtal. Arbetarna såg företaget nästan som sitt eget och lade ner mycket kraft och kärlek på att driva det vidare. Det var vanligt på den tiden med ”rojinegros”, det vill säga, frivilligt oavlönat arbete.

Sandinisterna förlorar valet

Efter UNO:s valseger 1990, kom familjen Campos tillbaka till Nicaragua och krävde att få igen alla sina egendomar. Först beslutade regeringen att de skulle få tillbaka industrin El Caracol, men efter en mycket hård kamp, ett par gånger handgripligen mot polisen, förhandlades mellan familjen Campos, arbetarna och staten. Ett av argumenten som vägde tungt var all den obetalda arbetstid arbetarna lagt ner, tusentals timmar, och att de hade visat att de kunde sköta företaget. Beslutet togs 1992 och staten gick således in och betalade ut vedergällning till de före detta ägarna och arbetarna blev skyldiga staten 640 000 US dollar, det belopp industrin blev värderad till. Familjen Campos fick tillbaka flera andra egendomar, bland annat det mycket kända dansstället Lobo Jack.

Arbetarnas andra kamp börjar

Alla de 115 arbetarna ville vara med i övertagandet av företaget och var och en fick en aktie. Under årens lopp har man slagits med en rad problem, en del interna, andra externa.

Det var till exempel inte lätt att plötsligt vara i ledningen samtidigt som man var arbetare och delägare. Vem skulle man vara lojal emot?

Leocadio erkänner att de gjorde fel i början. De arbetare som lämnade företaget fick höga ersättningar som ledde till att industrin fick dålig likviditet. Detta bidrog till att man inte kunde investera som man borde ha gjort och den dåliga ekonomin betydde att lönerna tvingades ner. Det blev till en ond cirkel som man tycker att man i dag har lyckats få bukt med.

Vinsten har hittills inte delats upp mellan aktieinnehavarna. Varje månad betalas lånet av till staten (de är fortfarande skyldiga pengar) och överskottet används till investeringar. Man håller på att förhandla sig till ett banklån för att kunna betala av hela skulden på en gång. Förhoppningen är naturligtvis att framtiden ska se ljusare ut. Än så länge säljer man endast på den nationella marknaden men hoppas på möjligheten att exportera.

Framsteg trots allt

Idag arbetar 76 personer på industrin, arbetare och ledning. De går alla in under samma kollektivavtal men har olika lön. Den högsta ligger på 8000 cordobas och den lägsta på 900 i månaden. Man har kvar de olika förmåner som man hade under 80-talet; baslivsmedel, läkekostnader, etcetera. Fortfarande är man medlemmar i CST.

Trots allt har det investerats i en del nya maskiner. Förpackningarnas kvalitet har höjts väsentligt. Man ser med tillförsikt på framtiden och tänker på produktutveckling. Man håller på att experimentera med en ny produkt, soya med chokladsmaak. Efter ett smakprov kan jag garantera att det är hög kvalitet. ■

Berit Svensson H. bor i Managua och är representant för Vänskapsförbundet Sverige-Nicargua.

Samförstånd eller kamp, två linjer i facket

På Volvo i Göteborg finns sedan mitten av 1970-talet en fackligt oppositionell rörelse inom den stora metallklubben med drygt 10 000 medlemmar. Nedanstående rader är några synpunkter på tillståndet inom svensk fackföreningsrörelse, och förslag till alternativ inriktning, från en av dessa oppositionella.

text: Tomas Johansson
bild: Jacob Stålhammar

Banden mellan det socialdemokratiska partiet och LO och de olika LO-förbunden är fortfarande oerhört täta. Att detta samarbete inte löses upp i en handvändning är nog självklart, men de täta banden måste börja luckras upp för att åter ge facket slagkraft. Ett utslag av detta täta samarbete, är att man måste vara partimedlem för att bli vald till högre fackliga uppdrag i de olika LO-förbunden. Det innebär att man stänger ute alla goda krafter som inte är socialdemokrater. Allt fler LO-medlemmar vänder också det socialdemokratiska partiet ryggen. Om vi jämför med ett land som Tyskland där fackföreningsrörelsen, bland annat det mäktiga IG Metall, också leds av socialdemokrater, finner vi dock en skillnad jämfört med Sverige. Facken intar trots detta en betydligt mer självständig hållning gentemot det socialdemokratiska partiet. Och det är nog ingen slump att de tyska facken mycket mer aktivt försvarar sin välfärd och sina rättigheter.

Detta skall inte uppfattas som att fackföreningarna skall bli opolitiska och strikt inriktade på löne- och avtalsfrågor. Tvärtom, facken måste lyfta blicken över fabriksgrindarna och tänka politiskt mer än någonsin. Men det traditionella samarbetet mellan fackföreningarna och det socialdemokratiska partiet har överlevt sig själv, och måste ersättas av ett samarbete mellan fackföreningarna och ett brett spektrum av politiska och sociala rörelser.

På papperet har vi världens starkaste fackföreningar, men verkligheten talar ett annat språk.

Fackföreningarnas medlemmar måste återfå kontrollen och makten över sina fackföreningar. Den hårda toppstyrningen och centraliseringen leder till byråkrati och passivitet. På papperet har vi världens starkaste fackföreningar men verkligheten talar ett annat språk. Låg lokal facklig aktivitet, svårt att rekrytera folk till förtroendeuppdrag och ett svagt förtroende för de fackliga ledningarna är utslag av detta. En fackföreningsrörelse som sjuder av aktivitet, förutsätter en bred demokrati underifrån, där medlemmarna på lokal nivå har stort inflytande. Medlemsomröstningar om avtal, lokal strejkrätt, val av ombudsmän, arbetsplikt i produktionen för förtroendevalda är några krav som pekar i den riktningen.

Ledningen för våra fackföreningar har i många fall tappat den självklara fackliga grundinställningen att facket och företagen företräder olika intressen. Företagets mål är största möjliga vinst, medan fackets uppgift är att kämpa för högsta möjliga lön, anständiga arbetsförhållanden och bra arbetsmiljö för sina medlemmar.

Dessa olika mål innebär att man oundvikligen kommer att hamna i konflikt

med varandra. Hur man sedan hanterar konflikterna är en taktisk fråga som avgörs av fackets styrka eller svaghet. Att denna grundinställning inte är självklar i dag bland våra fackliga ledare, leder till att gränsen mellan fack och företag suddas ut. Många medlemmar förstår inte meningen med ett fack som nästan resonerar som företagsledningarna. Att återskapa dessa grundläggande fackliga ABC är nödvändigt.

I dagens internationaliserade ekonomi är det många gånger enkelt att flytta produktion och fabriker. Ofta till låglöneländer där facken inte finns eller är svaga. Det pratas mycket om internationellt fackligt samarbete, men det händer väldigt lite i verkligheten. Ledningen för fackföreningsrörelsen tycks stå helt handfallen och saknar i dag en strategi för hur man agerar mot det internationella kapitalet. Att stödja uppbyggningen av fack i andra länder, och samarbeta i praktisk verklighet med dessa fack, måste bli mycket viktigare än vad

En fackföreningsrörelse som sjuder av aktivitet, förutsätter en bred demokrati underifrån, där medlemmarna på lokal nivå har stort inflytande.

det är i dag. Först då har vi möjligheter att bromsa upp företagens flytt av fabriker. Just nu ser vi en avskyvärd variant av detta då General Motors ställer arbetarna och deras fackföreningar i Trollhättan och tyska Rüsselsheim mot varandra, när man

hotar att flytta produktionen av Saab-bilar till Tyskland. Taktiken går ut på

att pressa löne- och anställningsvillkor och locka med jobb till dem som bjuder lägst. Att i dag kämpa för internationella kollektivavtal blir inte bara en akademisk fråga utan en fråga om att rädda jobb, löner och anställningsvillkor.

Sverige är det land i världen som har den högsta produktiviteten. Bra tycker många, men det finns en baksida. Och den är arbetsplatser där rationaliseringarna gått alltför långt, med stress och ökad utslettning som följd. På många arbetsplatser och fabriker införs nu återigen det löpande bandet. Våra fackföreningar är alldeles för tysta och oklara i dessa frågor. Under 70- och 80-talet fördes intensiva diskussioner på våra arbetsplatser om hur arbetet skulle organiseras. Metall lanse-

rade ”det goda arbetet”. Mer demokrati och inflytande över arbetsprocessen samt en lön som är kopplad till kunskap är det centrala i det goda arbetet. Att plocka ner böckerna från hyllorna om det goda arbetet för att bekämpa de hysteriska rationaliseringskampanjerna ute i arbetslivet, är också viktigt.

1997 skrev Metall och sju andra fackförbund under det som kom att kallas ”industrins samarbetsavtal”. Det finns mycket att säga om detta avtal men en effekt av avtalet var att det dödade så gott som all lokal löneglidning. Ett centralt avtalsutrymme fastställs, som inga lokala fack får överskrida. De lokala avtalsrundorna tappade nästan all sin kraft, och för de vanliga medlemmarna

blev avtalsrörelsen något som man inte hade ett dugg av inflytande över. Och knappt de lokala erkstadsklubbarna heller, då det lokala avtalsarbetet i stort går ut på att fördela en given lönepott. Därför bör detta avtal sägas upp så fort som möjligt för att åter göra de lokala fackföreningarna till arenor för lokal facklig lönekamp.

Allt det jag berört låter sig inte ske automatiskt, utan måste sättas in i ett sammanhang. Och den enkla sanningen är att ledningen för fackföreningsrörelsen i dag är motståndare till i stort sett allt det jag föreslår. Därför måste också allting gå hand i hand med att ta strid om de fackliga ledningarna och välja in folk som omfattar en demokratisk och oberoende fackförening.

Tomas Johansson är Gruppordförande på Volvo Lastvagnars Tuvefabrik i Göteborg.

Ledningen för våra fackföreningar har i många fall tappat den självklara fackliga grundinställningen att facket och företagen företräder olika intressen.

Uppnådda förbättringar hotas genom nya avtal

Klädarbetarna i Kambodjas fabriker har fått det bättre de senaste två åren, även om många problem återstår. Denna slutsats dras av FN-organet ILO som driver ett unikt kontrollprojekt i landet och stöds av flera klädarbetare jag talade med under min fjärde resa till landet nyligen. Chea Vichea, presidenten för landets största från regeringen oberoende fackföreningsfederation, FTUWKC (Free Trade Union of Workers of the Kingdom of Cambodia) mördades av politiska skäl i slutet av januari. Men i många fabriker har förbättringar skett de senaste två åren – tack vare att lokala fackklubbar lyckats etablera sig.

text: Carina Carlström

Ett exempel är H&M leverantören Winner, en stickfabrik med 4000 anställda där det bland annat fanns problem med låga löner, påtvingad övertid alla veckans dagar och avskedande av fackligt förtroendevalda. Dessutom förlorade mellan fem och sex arbetare i månaden jobbet på grund av småfel, till exempel felstickning av en tröja. När H&M:s inspektör kom på besök låstes arbetare under 18 in på toaletterna, berättade den då nyligen avskedade fackföreningsaktivisten Nhong Sarin. Nu finns en etablerad fackförening som tillhörande samma federation som Nhong Sarin gjorde; FTUWKC. Dess ordförande är 30-åriga tvåbarnsmamman Luen Vanna, en karismatisk kvinna som tillsammans med klubbens 2-300 medlemmar lyckats vinna ledningens respekt. Jag träffar henne efter ett möte som sammankallats med anledning av mordet på federationens president.

– Numera utdelas inte varningar för småfel, som kan leda till avsked, när jag hör det, skrattar Luen Vanna. Chefen är rädd att jag ska organisera protester, eftersom jag har gjort det förut.

Hon ger ett annat exempel på framgång:

– En kvinna var borta en vecka för hennes barn var sjukt och behövde blodtransfusion från mamman. När hon kom tillbaka med läkarintyg och allt, som reglerna föreskriver, blev hon ändå avskedad. Men jag hjälpte henne och hon fick behålla jobbet.

Övertid är fortfarande ett problem på

fabriken då det är högsäsong i slutet av året. Då händer det att arbetarna pressas både till dag och nattsift. Men i januari till april är problemet det motsatta – nästan inget arbete. Då sjunker arbetarnas inkomst från drygt 500 kronor till under 400.

– Ibland får arbetare bara 150 kronor i lön, säger Luen Vanna. Då ringer jag till H&M. Oftast får då arbetaren betalt direkt.

Hon har fått telefonnumret till H&M:s lokala kontor av de inspektörer som besöker fabriken för att kontrollera att företagets uppförandekod följs. Fast det är inte alltid som fabriksägaren lyssnar på H&M.

– En gång fick en arbetare inte sin lön, trots H&M:s påtryckning. Då beslöt jag och några till att dela vår lön med henne.

Vanna anser inte att H&M:s inspektörer får en riktig bild av verkligheten. Hon berättar att besöken alltid är planerade i förväg och att allt ordnas i fabriken före besöket. Medicin som inte annars finns på företagshälsovården sätts upp i hyllorna.

– Den riktiga övertidslistan visas inte för inspektören och de arbetare som intervjuas får 10-15 USD efteråt, säger Vanna. Så alla vet att man blir belönad om man säger bra saker.

FN-organet ILO (International Labour Organization) har inspekterat Winner tre gånger sedan 2001. Ett omfattande frågeformulär, med 156 frågor, används för att ta reda om fabriken

bryter mot Kambodjas arbetsmarknadslag. Vid första inspektionen, som alltid sker oannonserat, ges en rad rekommendationer som ska ha uppnåtts vid andra inspektionen några månader senare. När så inte skedde fick fabriken en andra chans men vid den tredje inspektionen publicerades namnen på de fabriker som inte följt ILO:s rekommendationer i en rapport. Av Winners 17 anmärkningar vid det andra besöket hade 11 blivit genomförda vid det tredje besöket. Sex återstod helt eller delvis. Winners ledning har bland annat struntat i att se till att sömmerskorna får acceptabla stolar.

Kambodjas 12 klädarbetarfederationer har nyligen gjort en undersökning som visar att 600 kronor (81 USD) per månad är nödvändigt för ett normalt liv. Ändå ligger minimilönen kvar på 350 kronor (45 USD). Hung Wah är en fabrik som för två år sedan bland annat hade problem med ett pressat arbetstempo som gjorde att arbetare svimmade av utmattning. Många avskedades för småsaker, sjukfrånvaro tilläts i princip inte och en tredjedel av de cirka 3000 arbetarna var provanställda med lägre lön än den lagstadgade minimilönen. Arbetarna vågade inte uppge sina namn under intervjun av fruktan för bestraffningar. Den rädsla känner inte presidenten för fabriken största fack, Touch Sa. Hon ser sliten ut efter att ha jobbat i fabriken i över sex år. Men hon är stolt över att ha bidragit till förbättringar.

– Numera blir arbetarna inte avskedade vid mindre misstag, säger hon. Ledningen är inte så hård längre utan förstår fackets synpunkter.

Problemet med många provanställda finns kvar men dessa får inte längre lön under minimilön, utan samma betalning som ordinarie arbetare. Men de har ingen anställningstrygghet.

– För två veckor sedan blev nästan 1000 provanställda avskedade, säger Sa. De får komma tillbaka när det finns mycket arbete igen.

Sa säger arbetaren får stanna hemma om hon är mycket sjuk. Annars behövs läkarintyg från någon av de två läkarna som finns på fabriken. Svimmingsanfall på grund av utmattning är fortfarande vanligt.

– Fabriken har skaffat en egen ambulans för att ta arbetare som svimmar till sjukhus, säger Sa. Varje vecka svimmar en eller två arbetare.

Den som svimmat tillåts vila en eller två dagar men förlorar då månadens närvarobonus på 40 kronor.

– Arbetare svimmar på grund av felnäring, brist på vitaminer och låg blodsockernivå, säger Sa. De har inte råd att köpa bra mat. Högst två kronor får lunchen kosta om lönen ska räcka hela månaden.

Jag besöker några fabriksområden vid lunchdags och ser att arbetarna äter mest ris med lite grönsaker eller fisk. Sällan kött.

Sa säger att hon sett H&M:s inspektörer besöka fabriken och att hon även fått ett telefonnummer att ringa om det finns problem.

– De väljer ut arbetare att intervjua, säger hon trött, men sedan säger de till ledningen att samla ihop dem i konferensrummet. Så chefen vet precis vilka som intervjuas.

För tillfället har hon en dispyt med ledningen om facket vice ordförande som precis avskedats. Vice ordförande anklagas för att ha fiffilat med tidkorten för att få betalt när hon inte var där. Men det stämmer inte, enligt Sa. Den verkliga anledningen är att ledningen och de konkurrerande fackföreningarna på fabriken vill få bort henne, menar Sa. I Kambodja tillåts flera fackföreningar på en fabrik men den som i val får mer än 51 procent av rösterna blir den som representerar arbetarna. De andra fackföreningarnas representanter får fortfarande sitta med vid förhandlingar men har begränsat inflytande. På många fabriker pågår en maktkamp mellan de olika fackföreningarna som alla är av olika politisk färg.

En tredje fabrik som exporterar till H&M och Kappahl är Terratex. För två år sedan var den här fabriken ökad av facket för att ha särskilt dåliga villkor. Många arbetare fick bara halva minimilönen. Förnedring och ibland till och med fysisk bestraffning ingick i arbetsvillkoren liksom arbete trots sjukdom.

Vanna anser inte att H&M:s inspektörer får en riktig bild av verkligheten. Hon berättar att besöken alltid är planerade i förväg och att allt ordnas i fabriken före besöket.

Fackliga rättigheter existerade inte, ledningen vägrade att ens träffa facket. Arbetarnas missnöje var stort och de demonstrerade i juni 2003. Våldsamma sammandrabbningar med polisen ledde till att en arbetare och en polis dödades.

– Efter demonstrationen i juni började chefen lyssna, berättar fackets vice ordförande Lon Bunly. Numera träffar vi ledningen vid möten som varar två-tre timmar varje vecka. Vi tar upp problem som finns och så länge vi kan visa att arbetsmarknadslagen reglerar frågan vi tar upp, motsätter sig inte ägaren våra krav. Det är tillåtet att vara hemma om man är sjuk om man kan visa upp läkarintyg från företagsläkaren och tillstånd från chefen.

Men även Terratexs anställda lider svårt av arbetsbristen.

– Fabriken har just nu väldigt lite order, säger han. Vi jobbar bara varannan vecka. Lönen sjunker till 250 kronor. Det täcker inte ens hyra, el och mat.

På dessa tre fabriker har situationen alltså blivit i stort bättre på två år enligt de fackligt förtroendevalda. Den främsta anledningen är att lokala fackföreningar vuxit sig starka. Men det finns andra fabriker där situationen är mycket dålig. Ett exempel är Helly Hansen-exportören Cung Sing som fick 38 anmärkningar vid ILO:s andra besök på fabriken. Vid det tredje besöket hade bara 9 anmärkningar helt åtgärdats. 29 återstod helt eller delvis två år efter ILO:s inspektioner inletts.

På FTUWKC:s kontor får jag kopior på Helly Hansenmärken som kommer

från Cung Sing fabriken. Generalsekreteraren Sum Samneang berättar att de försökt etablera en fackförening på fabriken för att försöka förbättra arbetsförhållandena.

– Men i oktober förra året fick vår fackliga ordförande sparken på fabriken, säger han. Vi klagade till arbetsmarknadsministeriet och ILO. Resultatet blev att arbetsmarknadsministeriet två gånger beordrade fabriksägaren att återanställa Chey Khunthynith. Men han vägrar.

Nästa steg är att arbetsmarknadsministeriet skriver ett brev till handelsministeriet och begär att Cung Sings exportlicens dras in, enligt Samneang. Men trots att flera månader gått har arbetsmarknadsministeriet inte agerat i fallet. Enligt ILO bryter Cung Sing mot Kambodjas arbetsmarknadslag på bland annat följande punkter: provanställda inte har samma rättigheter (främst lön) som ordinarie anställda, information om minimilönen finns inte uppsatt, sjukersättning nekas de anställda, arbetarna behandlas utan respekt, det finns ingen hälso- och säkerhetsplan, olyckor rapporteras inte, nödutgångarna är låsta, det finns ingen skyddsutrustning, toaletterna är för få och smutsiga och sömmerskorna har undermåliga stolar.

Det största hotet mot de kambodjanska klädarbetarna kommer nu från att multifiberavtalet som hittills reglerat världshandeln med kläder genom att tilldela länder särskilda kvoter, går ut 2005. Då får inte Kambodja någon garanterad del av exempelvis den amerikanska marknaden, som nu importerar 70 procent av tillverkningen, utan måste tävla på den öppna marknaden. Där finns länder som Kina och Vietnam där arbetarna har långt till den förbättrade situation som någorlunda fria fackföreningar lyckats uppnå i Kambodja. ILO, fackföreningarna och regeringen i Kambodja hoppas på att just de förbättrade arbetsförhållandena ska vara ett argument för att klädföretagen ska fortsätta köpa sina produkter där.

■
Carina Carlström är frilansjournalist med stor erfarenhet av att skriva om fackligt arbete i sydostasien.

Resa längst EU:s östgräns

I slutet av juni samlades en grupp människor i Belgrad för att resa norrut längs EU:s nya östgräns för att samla material om de villkor människor lever under vid gränsen. Hur påverkas de av att leva vid en stängd gräns? Hur har deras vardag påverkats när utländska företag i allt större utsträckning profiterar på arbetarnas urusla rättsliga situation? Och hur upplever flyktingar och arbetsmigranter närheten till den europeiska unionen?

text: Nadja Barenthin Lindblad

Det gemensamma för gruppen var att alla arbetar med eller forskar kring fackliga frågor, arbetsmigration, transmigration samt EU:s gränskontroll. Vi var två svenskar från Oreda/FUS som ingick i gruppen. Dels ville vi samla information och dels komma i kontakt med olika grupper i Östeuropa för att kunna inleda ett samarbete.

Resan, som delades in i fyra etapper, startade med en veckas vistelse i Belgrad och gick sen per bil via Rumänien och Ukraina för att avslutas i Polen tre veckor senare. Vi jobbade ihop i små grupper, allt efter intresse och tog kontakt med människor på de olika platser vi besökte för att höra dem berätta. Vi talade med fackföreningar, arbetare, romska statslösa flyktingar, människor som arbetar svart eller vitt i EU, människor som tagit sig över gränsen till EU illegalt och suttit i deportationsläger, organisationer som arbetar med flyktingar, arbetsrätt och politiskt upplysningsarbete, forskare på universitet, ekologiska jordbrukare och många, många fler.

Att göra en rättvis redogörelse av allt material är omöjligt på en sida: varje intervju skulle kunna ge upphov till en artikel. Mycket av det vi upplevde och de aktuella problem som människorna kämpar med går att läsa om i de andra artiklarna i tidningen. Därför tänkte jag berätta om kvinnorna från Chisineu Chris.

Genom en tysk organisation fick vi kontakt med en grupp kvinnor i Rumänien som säsongsarbetar i Tyskland. De kommer från den lilla byn Chisineu Chris i Arad i västra Rumänien, ett av de områden där utländska företag har investerat mest pengar. Samtidigt som det finns gott om jobb i de många utländska fabriker är alla jobb lika dåligt betalda: 80 euro i månaden är en normal lön och det täcker inte ens hyra och elräkning.

Många har därför valt att flytta ut på landsbygden för att dryga ut lönerna med småjordbruk och djurhållning men trots det räcker inte pengarna till. Därför beger sig många till EU för att jobba ihop pengar. De tvingas migrera till Europa, många gånger olagligt och därmed utan rättsligt skydd, på grund av den situation som bland annat europeiska företag skapar.

Kvinnorna i Chisineu Chris är antingen hemmafruar eller arbetar på olika fabriker. Hemma sköter de barn och odlar för att överleva. Och varje sommar åker de till Tyskland och arbetar med grönsaksodling några månader. Ett hårt jobb där arbetaren måste anpassa sig till dåliga förutsättningar när det gäller löner, kost och logi.

De började åka till Tyskland för att säsongsarbeta i början av 90-talet. Arbetet förmedlades genom kontakter och kvinnorna åkte år efter år till samma ort i Tyskland. 2002 värvades de till ett sparrisplantage där de jobbade i tre månader, liksom de hade gjort tidigare år. Denna arbetsgivare slingrade sig dock vecka för vecka och sköt upp löneutbetalningar ända till avresedagen. Då tillkännagav han att de inte skulle få mer lön eftersom de jobbat dåligt. Han hade dessutom dragit av stora summor från lönen för kost och logi.

Detta scenario är inte helt ovanligt. De som utsätts - vare sig de jobbat svart, grått eller vitt - har svårt att värja sig mot den sortens bedrägeri. De talar sällan bra tyska och kan också vara rädda för att straffa ut sig om de blir kända som "besvärliga".

Den här gången slutade det dock anorlunda. Kvinnorna vägrade acceptera det som hänt utan gick till arbetsförmedlingen och beklagade sig. Genom

en slump kände kvinnan på arbetsförmedlingen till projektet ZAPO i Berlin (se artikel på sid 38) som hjälpte arbetsmigranterna att kräva sin lön. ZAPO hjälpte dem att stämma sparrisbonden och vann så småningom rättegången. Bonden dömdes att betala ut hela lönen, utan de avdrag han hade hittat på. De fick också stöd av en lokal grupp aktivister som i efterhand har hjälpt dem kräva ut pengar genom att hota bonden med blockad.

Det var genom denna stödgrupp vi fick kontakt med kvinnorna från CC och fick möjlighet att prata med dem om deras erfarenheter.

Den bild vi fick genom våra samtal kompletterades av myndigheter och företag. I en folder riktad till utländska investerare och affärsmän presenteras rumänerna som "reformvänliga, läraktiga och västligt orienterade". Myndigheterna, som tycker det är positivt att företagen etablerar sig i landet, säljer sina arbetare för att utnyttjas, och skapar genom det en fördelaktig bild av Rumänien som en villig samarbetspartner, redo för EU. Företagen i sin tur är glada över att ha nära till EU men ändå få tillgång till billig arbetskraft och betala låga skatter. De flesta fabriker investerar inte i kunskap. Varor transporteras dit, sätts ihop och skickas vidare.

Dåliga löner och arbetsförhållanden i Rumänien leder till att många söker sig till EU för att jobba. En dyster cirkel där underbetalda jobb utanför EU skapar billig arbetskraft för de sektorer inom EU inte går att flytta till låglöneländer.

Trots detta var mötet i Chisineu Chris en positiv upplevelse. Det finns många sätt att göra motstånd och kräva sin rätt, men ofta kan det kännas hopplöst och klyschigt när inget förändras i alla fall. Dessa kvinnors grundsituation förändras bara långsamt. Men genom kraft och fint samarbete med lokala grupper i Tyskland klarade de att kräva sin lön och det är en seger.

Nadja Barenthin Lindblad är museiassistent och oreda-medarbetare.

I september 2004 pågick den största strejken i Sydafrikas historia: upp till en miljon arbetare från den offentliga sektorn i Sydafrika deltog i strejken. Demonstrationer ordnades i över 20 städer runtom i landet.

Strejkarna var direkt kritiska mot det sätt som landets regeringspartiet African National Congress, ANC, har styrt landet. ANC har driftat långt ifrån sitt marxistiska förflutna och har anammat en nyliberal politik som har bidragit till ökade klassklyftor – även mellan svarta- och privatiseringar som lett till att människor ej kan tillgodose basbehov som till exempel vatten.

Bilderna är från den sydafrikanska tidningen **Debate**.

Läs mer om om privatiseringar i Sydafrika i artikeln **The Struggle Against Water Privatisation in South Africa** på sidan 46.

Sydkorea: arbetarnas kamp mot den nyliberala offensiven

Den 21:a september beslöt KCTU:s, Koreanska Fackföreningskonfederationens, delegater att ta initiativ till en generalstrejk mot ny arbetarfientlig lagstiftning om ytterligare uppluckring av anställningsstryggheten och flexibilisering på arbetsmarknaden. Just nu förbereder fackföreningarna medlemsomröstning kring generalstrejken. Detta viktiga beslut möjliggjorde en ockupation och hungerstrejk, genomförd av arbetarledare från avreglerade sektorer, som intog regeringspartiets högkvarter under en veckas tid. Samtidigt byggdes och byggs, på karaktäristiskt sydkoreanskt vis, breda koalitioner för att stödja arbetarnas kommande strejk och slå tillbaka den väntade statliga repressionen.

text: Young-su Won
bild: KCTU

Historisk bakgrund

Slutet på det koreanska inbördeskriget, som varade från 1950 till 1953, fullbordade den koreanska nationens delning och utgjorde förutsättningen för helt skilda utvecklingsvägar: mot socialism i Nord och mot kapitalism i Syd.

Redan efter befrielsen från japansk imperialism under andra världskrigets slut, etablerade borgarklassen och pro-amerikanska grupperingar en fascistisk militärdiktatur i Sydkorea. Diktaturens makt inskränktes endast tillfälligt under en studentrevolt 1960 och ett folkligt uppror i staden Kwangju 1980. Under tre årtionden präglades landet av en fanatisk antikommunism.

En snabb och brutal utveckling av en kapitalistisk ekonomi formade dock den moderna sydkoreanska arbetarklassen under 1960- och 70-talet. Diktaturens politiska repression gav upphov till spontana studentrevolter under 70-talet och under påföljande årtionde skedde en massiv radikalisering av befolkningen. Radikaliseringen kulminerade i juni 1987, då ett folkligt uppror tvingade militärregimen att dra sig tillbaka och ge efter för vissa demokratiska krav, så som erkännandet av folkets rätt att själva välja president i direkta val.

I detta nyvunna demokratiska spelrum började arbetarna att resa sig under den heta sommaren 1987. Mer än 3 000 arbetsplatskonflikter utbröt under en tre månader lång period. I samband med

detta bildades ett tusental nya fackföreningar och, vilket var än viktigare, grunden lades för en ny demokratisk och oberoende facklig organisering. Militanta grupper i de nya fackföreningarna slogs tillsammans med aktivister från den tidigare studentrörelsen mot statens och arbetsgivarnas försök att slå ner organisering, uppror och protester. Man gick också i konflikt med det korrupta ledarskiktet i FKTU, den enda lagliga fackliga centralorganisationen, vilken stött den antikommunistiska diktaturen och brutala kapitalister.

Som en följd av ett årtiondes strider, bildade arbetarna en ny fackföreningsfederation 1995, KCTU, och organiserade vintern 1996-97 en historisk generalstrejk mot en arbetarfientlig arbetslagstiftning som kraftigt inskränkte de anställdas anställningsstrygghet för att tvinga dem till större "flexibilitet". Generalstrejken tvingade den civila regeringen att omförhandla lagarna och ogiltigförklara många tillägg, vilket drev den sydkoreanska regimen till en kris.

Under den efterföljande perioden av ekonomisk kris 1998-99 reste sig arbetarna igen, trots försök till kompromisser från KCTU:s mer moderata ledarskap, och tog strid för allas rätt till arbete. Åtgärder från arbetsgivare och stat, såsom strukturanpassningsprogram och godtyckliga uppsägningar, mötte hårt motstånd från arbetarna. Denna militans utgör kärnan i den demokratiska, oberoende arbetarrörelsen i Sydkorea.

Demokratisk, oberoende och militant facklig kamp

Arbetarnas strider handlade i grunden om lön, arbetsförhållanden och anställningsstrygghet, men vid kollektiva förhandlingar konfronterades fackligt aktiva ofta med offensiver från företagen, då dessa försökte hålla arbetarna nere genom att splittra dem eller hindra deras organisering med hjälp av polis och väktarbolag. Följaktligen utvecklades arbetarnas kamp ofta mot direkta fysiska konfrontationer med bolagens säkerhetsvakter och kravallpolis. Trots de hårda konflikterna organiserade arbetarna möten för att diskutera sin taktik och planera för den framtida kampen samt för att solidariser sig med andra arbetare och sociala rörelser.

Basdemokratin grundlades som tradition för att bemöta och motverka alla försök till kompromisser och samförstånd. Den första generationen av den demokratiska fackliga kampen i Sydkorea leddes av unga kvinnliga arbetare på 1970-talet, allierade med delar av studentrörelsen. Den andra generationen anfördes däremot av manliga arbetare från tillverkningsindustrin och senare även arbetare från den offentliga sektorn. Denna mångfald har bidragit till att arbetarnas kamp inte bara inriktats på rättigheter på arbetsplatserna utan även på en omfattande social omvandling av hela samhället.

Dynamiken i den koreanska arbetarrörelsen

I utvecklingen av fackföreningsrörelsen har fackföreningarnas struktur blivit mer stabil och etablerad, trots att man ständigt utsätts för trakasserier och förtryck från arbetsgivare och statsapparat. Parallellt med detta utkristalliserades politiska skiljelinjer inom arbetarrörelsen. Utöver en återhållsam och nationalistisk inriktning samt en mer militant klasskampstendens, fanns dessutom en grupp anhängare av byråkrati och centralstyrning.

Det är i denna situation naturligt att varje del i kampen också präglas av interna diskussioner och debatter kring strategi och taktik, såväl som organisatoriska

frågor. Med interna stridigheter växte en mängd grupperingar av varierande storlek fram på basnivå, vilka utmanade det fackliga ledarskiktet och dess nationellt utspridda nätverk. Maktförhållandena mellan den officiella fackliga ledningen och dessa basaktivister är i dag vad som avgör inriktningen för de aktuella fackliga striderna och för hela arbetarrörelsen.

Det andra stora fackförbundet, det tidigare "gula", regimanknutna FKTU, har länge förhållit sig tämligen defensivt i förhållande till det militanta KCTU, även när deras numerära övertag ifråga om medlemsantal minskat kraftigt. Sedan 1990-talet kontrolleras FKTU av det så kallade reformerade ledarskapet, och kombinerar en påstådd vilja till reformer med samarbeten med arbetsgivare och regering. Man representerar också de organiserade arbetarna i officiella sammanhang, eftersom KCTU vägrat att delta i kommissioner tillsammans med representanter för arbetsgivare och stat.

Under det senaste årtiondet fastslog arbetarrörelsen två strategiska mål: Det ena var att åstadkomma en facklig förankring inom industrin, i stället för att som idag domineras av arbetare från handels- och servicesektorer. Det andra att bygga ett politiskt parti som kan representera och verka för arbetarklassens intressen. I det första fallet pågår omstruktureringen för fullt, men i samband med detta har hårda debatter uppkommit om industrifackens framtida roll, facklig demokrati och byråkrati och så vidare. På initiativ av KTCU grundades 1998 ett nytt parti, Demokratiska Arbetarpartiet, som i årets parlamentsval vann tio platser, varav två röstades in genom regionala listor och åtta genom partilistor.

Valframgångarna ingav stort hopp bland arbetare och fackligt aktiva, inte minst eftersom några av de invalda var framträdande fackliga ledare. Partiet orienterar sig dock alltmer mot reformism och socialdemokratiska ståndpunkter, som en följd av det grepp som partiets återhållsamma, nationalistiska och alltmer högervidna ledarskikt har om hela organisationen. Vänstertendensen inom partiet

Den 2 oktober 1999 kedjade KCTU-aktivister ihop sig i protest mot Lagen för nationell säkerhet. Lagen används för att förtrycka folkets rätt till tanke-, yttrande- och pressfrihet.

är än så länge alltför liten och politiskt svag för att stå emot denna utveckling.

Debatt och olika perspektiv inom arbetarrörelsen

På KCTU:s kongress tidigt i år, segrade den mer moderata och reforminriktade falangen. Under parollen "Förändra oss själva och förändra världen" uttrycktes en vilja till dialog med regeringen och arbetsgivar sidan, och fastlade en farlig kursändring för den sydkoreanska fackföreningsrörelsen. Militanta aktivister har svarat genom att organisera ett nationellt nätverk för att motverka inriktningen mot socialt samförstånd och klassamarbete.

Nästan två årtionden av oavbrutna strider har resulterat i en viss trötthet

bland aktivister och den ekonomiska krisen 1998-99 har orsakat en utbredd otrygghet hos den breda massan. Dessa förhållanden ger det moderata ledarskiktet ett manöverutrymme och en möjlighet att sätta dagordningen i debatten om arbetarrörelsens kris.

Utmaningarna och uppgifterna för arbetarrörelsen är därför flera. Å ena sidan är det viktigt att organisera breda koalitioner inom arbetarklassen mot den nyliberala globaliseringen och imperialistisk krigshets [*Sydkorea har bland annat skickat trupper till Irak, reds anm.*]. Å andra måste man föra interna strider för att bemöta samförståndstendenser och försvara den tradition av militans som finns inom den demokratiska och oberoende fackliga rörelsen.

Den kommande generalstrejken kommer att bli ytterligare en viktig prövning för hela arbetarrörelsen i Sydkorea.

Fackliga aktivister sprayar slagordet "we shall overcome".

Young-su Won är chefredaktör för *Arbetarklassens makt*, som är kopplad till en radikal sydkoreansk vänsterorganisation.

Won har varit aktiv inom arbetarrörelsen under många år och arbetar främst med internationella solidaritets- och arbetarfrågor, samt mot imperialism och den nyliberala globaliseringen.

Facklig organisering av papperslösa

För ett par år sedan skrevs det mycket i tidningarna om polska byggnadsarbetare som arbetade svart på byggen runtom i Sverige till löner som låg under kollektivavtalet. Fackförbundet Byggnads gick ut i en kampanj mot detta tillsammans med myndigheter som länsarbetsnämnden och polisen. De åkte ut till byggen och kontrollerade arbetarnas pass och om de hade uppehålls- och arbetstillstånd. Vi var några stycken inom SAC Syndikalisterna som upprördes över detta. Vi menade och menar fortfarande att en fackförenings uppgift aldrig kan vara att jaga arbetare. En fackförenings uppgift är att organisera arbetare oavsett bakgrund, tillstånd, etniskt ursprung, kön eller ålder. Vi menar att fackföreningsrörelsen i Sverige agerat och argumenterat protektionistiskt och rasistiskt när det gäller våra papperslösa kamrater. Den splittringen är det ingen av oss som tjänar på, varken vi som har papper eller de som inte har det. De enda som tjänar på splittringen är företagen.

Vi inom SAC var inspirerade av fackligt arbete i andra länder, bland annat av små fackföreningar i USA, men också av CGT - vår systerorganisation i Spanien. Utgångspunkten i deras arbete med organisering av papperslösa, är att vi är alla arbetare, oavsett om vi har uppehållstillstånd eller ej. Tillstånden är precis som pass och gränser skapade för att gynna företagen. Arbetarklassens styrka ligger i att vi är många, flest, men den kan bara utövas om vi är eniga.

Det finns tiotusentals människor i Sverige idag som arbetar under vidriga

omständigheter och som är extremt exploaterade just för att de är papperslösa. En del är byggnads- eller jordbruksarbetare från Östeuropa, som arbetar tio-tolv timmar om dagen utan olycksfallsförsäkring och till låga löner. Andra är asylsökande som jobbar svart, trots att de, om asylutredningen beräknas ta mer än fyra månader, har rätt till ett vitt jobb. Andra är avvisade flyktingar som arbetar inom restaurangbranschen fjorton timmar om dagen för tjugo kronor i timmen. Åter andra är arbetare som är här med turistvisum. En del av dem

arbetar i andra människors hem, som städare eller som hembiträden med låga löner och utan reglerad arbetstid. De kan bli av med jobbet vilken dag som helst. Rädslan och utsattheten gör att de papperslösa är en tyst och foglig del av arbetarklassen.

Vi har arbetat med facklig organisering av papperslösa i Stockholm under drygt två år. I början gick det ganska trögt, vi famlade lite och visste inte riktigt hur vi skulle göra. Vi har gjort en del misstag, men mest har vi faktiskt lyckats. Vi har en fungerande grupp: Utan Papper i Stockholm. Organisering, självorganisering, av eller med utsatta och exploaterade grupper är inte lätt. Men det är viktigt och det är givande för alla inblandade.

När vi började vårt arbete bestod vår grupp av ett par personer utan papper, de var alla asylsökande, och ett par personer med papper. Under det första året kom vi inte riktigt igång med något konkret arbete. Vi diskuterade mest och vi skrev några debattartiklar. De papperslösa i gruppen förhandlade med hjälp av en ombudsman om anställningsvillkoren på sina arbetsplatser. De fick vitt jobb i stället för svart, de fick bland annat ut avtalsmässiga löner retroaktivt. Under hösten 2003 bjöds vi in att berätta om våra idéer på olika offentliga möten.

Vi ville komma igång med ett riktigt konkret arbete men visste inte hur vi skulle göra. Så började vi under senhösten 2003 att planera för en kurs om organisering av papperslösa för medlemmar i SAC. Till kursen, som hölls i början av april i år, bjöd vi in Decio Machado Flores, från CGT. Decio var då ansvarig för CGT:s arbete med papperslösa. Vi arrangerade öppna möten med Decio runtom i Sverige. Det blev ett antal mycket lyckade och välbesökta möten under en vecka.

Mötesturnén med vår kamrat från CGT blev startskottet för det arbete vi bedriver idag. Några veckor innan mötet blev två av oss i gruppen intervjuade i närradioprogrammet Radio Andina som sänds på spanska i Stockholm. Radio Andina kallar sig själv för "de illegals

fackförening” sedan de för ett par år sedan avslöjade en liga som sålde falska arbetstillstånd till tusentals latinamerikaner. De har i flera år gett stöd och råd till papperslösa latinamerikaner. Intervjun i radio Andina gjorde att många spanskalande papperslösa fick förtroende för oss och kom till vårt möte. CGT: s arbete i Spanien som Decio berättade om på mötet, var också både förtroendeskapande och inspirerande. Decio visade att facklig organisering av papperslösa är möjligt i praktiken och inte bara i teorin!

Under det dryga halvår som gått sedan mötet i april har vi tillsammans skapat ett fungerande arbete i Stockholm. Vi har träffats ofta och diskuterat vad vi vill och vad vi kan. Vi har startat en studiecirkel i svenska, eftersom språket är nödvändigt för både överlevnad och för politiskt arbete. Vi har vunnit en facklig förhandling och befinner oss mitt i en annan långdragen förhandling. Vi har delat ut flygblad till arbetare på ett städ-företag där en av våra medlemmar arbe-

tat tidigare. Vi planerar en större kampanj riktad mot städarbetarnas situation.

Men vi har mött en del svårigheter också. Den första var att övertyga andra i vår egen fackförening om vikten av arbetet med papperslösa. I början mötte vi en del skepticism. Arbetet med papperslösa är inte ett traditionellt fackligt arbete. Många papperslösa tvingas arbeta svart och då måste vi förhålla oss till detta. De papperslösas arbetsförhållanden är osäkra och nya för oss andra. De kräver fantasi och vilja att arbeta på nya sätt. Det visade sig att de inom vår egen fackförening som var skeptiska till arbetet innan vi kom igång ändrade sig när arbetet väl kom igång. När de mötte de papperslösa medlemmarna blev det självklart att agera utifrån att vi är kamrater i samma fackförening, vi har mycket mer gemensamt än som skiljer oss. En annan svårighet är att de papperslösa kamraterna flyttar, frivilligt eller ofrivilligt. En del i gruppen har valt att åka tillbaka till sina hemländer,

andra har valt att åka till ett annat land för att söka arbete där. Ytterligare andra riskerar att avvisas från Sverige mot sin vilja. Det här gör att gruppen ändras hela tiden. Och vi påverkas såklart också känslomässigt av att kamrater i gruppen lämnar oss andra, oavsett om det är av fri vilja eller av tvång.

Vårt arbete med facklig organisering har varit framgångsrikt, bara genom att vi visat att det är möjligt. Det har inte varit så lätt och vi befinner oss i början av en process. Vi har mycket kvar att lära och arbetet kommer att förändras hela tiden, allt eftersom vi lär oss nya saker från våra misstag och framgångar. En sak är säker: det är ett meningsfullt arbete och det är roligt.

■
Lotta Holmberg är socialarbetare och aktiv i Stockholms LS grupp Utan Papper.

Kontakt

Adress: Utan papper, c/o Sthlms LS,
Lehusensgränd 4 nb, 118 65 Stockholm
Mobiltel: 0762-182 575
E-post: utanpapper@sac.se

Prenumerera

NU

... så får du köpa Grundkurs i globalisering för halva priset!

Upptäck Latinamerika, Nordens enda specialtidsskrift för dig som vill hänga med i latinamerikansk politik, ekonomi, kultur m m.

- ☐ Ja tack! Jag beställer en helårsprenumeration för 285 kr.
- ☐ Ja tack! Jag är studerande/arbetslös och betalar 185 kr.
- ☐ Ja tack! Jag beställer boken Grundkurs i globalisering för 70 kr (ord pris 150 kr). Erbjudandet gäller t o m 31 dec 2004.

Namn	
Adress	
Postadress	
E-post	

Du kan också beställa din prenumeration på la@ubv.se, skriv "Oreda" på ämnesraden. På www.ubv.se/la kan du beställa provnummer för 65 kr.

Du får fyra 84-sidiga nummer om året och ett förmånskort.

Grundkurs i globalisering av Anika Agebjörn och Annika Elmqvist, Leopard förlag. Inbunden med mjuk pärm, 160 sid.

Frankeras ej
TIDSKRIFTEN
LATINAMERIKA
betalar
portot!

UBV
c/o Prolog

SVARSPOST
Kundnr 121 908 700
386 30 Färjestaden

Oreda okt-04

Kritiskt för facken i Polen

I Polen beräknas mellan 14-18 procent av samtliga 13,2 miljoner anställda, vara fackföreningsanslutna. Antalet anslutna går successivt ner. År 1980 var NSZZ Solidarnosc (Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Solidarnosc), en rörelse med 10 miljoner medlemmar. Fortfarande i början av 1990-talet hade facket 2,25 miljoner anslutna. I dag är bara 750 000 anslutna till Solidarnosc. Den näst största fackföreningen är Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych (OPZZ) med sina 730 000 medlemmar. OPZZ bildades i mitten av 1980-talet som ett prokommunistiskt fackförbund. Den tredje största är nybildade Forum för Fackföreningar (Forum Związków Zawodowych, FZZ) med 300 000 anslutna. Slutligen är cirka 600 000 anställda medlemmar i andra fackföreningar vars verksamheter ofta är begränsad till enskilda arbetsplatser.

text: Jaroslaw Urbanski
bild: Katarzyna Jankowska

Som ett skäl till att antalet medlemmar minskar, nämns ofta förändringar av anställningsformer. Tung- och gruvindustrin, som en gång i tiden var stöttepelare för fackföreningarna, har förlorat sin position som största arbetsköpare. Handel- och tjänstesektorn har tagit över den dominerande rollen på arbetsmarknaden. Dessa branscher kännetecknas av, jämfört med industrin, diametralt olika sätt att organisera arbete. Handel- och tjänstesektoranställda är ofta utspridda, mer mobila och verkar i mindre grupper. Som exempel är 60 procent av de anställda inom gruvindustrin med i en fackförening, medan motsvarande siffra för tjänstesektorn bara är någon procent och i byggbranschen är tre procent.

Det andra, och inte mindre viktiga skälet till att människor inte går med i fackföreningar eller lämnar dem, är att förtroendet till facken minskar. Det beror dels på en ganska stark politisering av centrala fackförbund på 90-talet, dels på den allt för ofta förekommande korruptionen i fackföreningarnas struktur på arbetsplatser. Utnyttjande av fackföreningar i ett politiskt spel av olika politiska grupperingar, såväl höger- som vänsterorienterade, har inte gynnat arbetarklassen. Prokapitalistiska reformer som påbörjats 1989 resulterade i massarbetslöshet, försämring av sociala rättigheter och lönesänkningar för kvalificerade arbetare och tjänstemän som var fackföreningarnas bas. Till och med den påstått succéartade förkortningen av arbetstiden till 40-timmarsvecka, genomförd till följd av påtryckningar

Demonstration i Warszawa med hundratals deltagare från hela landet. På bilden arbetare från varvet i Szczecin som kommit för att visa sin solidaritet med arbetarna i en nedläggningshotad kabelfabriken i Ozarowa.

från Solidaritet år 2000, är bara fiktiv. I verkligheten arbetar polacker, enligt genomförda undersökningar, 45 timmar. Mer än hälften av arbetsköparna håller sig inte till arbetstidsregleringen och två tredjedelar åsidosätter avlösningsregleringar (huvudsakligen genom att inte betala ut löner vid avtalad tid). Från 1998 noteras en markant kollaps i konjunkturen i det polska näringslivet. Arbetslösheten har stigit till 20 procent. Generellt sett har de anställda, vars fackföreningar ovillkorligen borde ha skyddat dem, fått en sämre situation.

Antalet fackföreningsanslutna minskar ständigt. När nya stora industriföretag antingen går i konkurs eller minskar

arbetsstyrkan, lyckas fackföreningarna inte anpassa sig till att hantera de nya förhållandena. Under åren 2002-2003 inträffade de största protesterna sedan den kommunistiska regimens fall 1989. I några fall var de mycket våldsamma. I Szczecin protesterade exempelvis cirka 8000 varvsarbetare i flera månader för att behålla sin arbetsplats. Deras arbetsplats, varvet Stocznia Szczeciska, var förr betraktat som modell för den prokapitalistiska transformeringen men har nu gått i konkurs. Det som är intressant är att protesten organiserades av varvsarbetarna, utan inblandning av de officiella fackföreningarna. Till följd av statens intervention (under 2003 har staten

Generellt sett har de anställda, vars fackförbund ovillkorligen borde ha skyddat dem, fått en sämre situation.

anslagit 5,5 miljoner euro till donationer för omkullgående företag av olika slag, inklusive de inom varvsindustrin) lyckades man bevara arbetsplatserna, men statens handling har blivit framtvungad av hundratal protester inom hälsovård, metall-, varvs-, gruvindustri samt många andra branscher.

Den regerande elitens förhoppningar om att kunna förbättra situationen på arbetsmarknaden visade sig vara ogrundad, även om produktionen sedan några månader tillbaka börjat växa (BNP ökar med sju procent och industrin har växt med så mycket som 12,3 procent). Förbättringar av dessa makroekonomiska indextal avspeglar sig inte i en kontinuerlig tillväxt av arbetsplatser. Företag uppfyller större beställningar genom att öka arbetseffektiviteten, men rationaliseringarna eskalerar betydligt snabbare än efterfrågan på varor och tjänster. Vi har alltså att göra med så kallad jobless growth, tillväxt och ökande företagsvinster som inte skapar nya arbetstillfällen.

Att det i denna situation inte har inträffat en slutgiltig kollaps av det sociala systemet är dels ett resultat av att de anställda inte är organiserade, dels att den regerande eliten förde ett klurigt spel fram till den 1 maj 2004, genom att lova att situationen skulle förbättras efter EU-inträdet. Enligt undersökningar är hälften av Polens arbetslösa villiga att ta arbete utomlands. Trycket på den europeiska arbetsmarknaden, med 1,5 miljoner arbetssökande polackerna som getts hopp om arbetsmöjligheter i EU, håller de väster-

Poznań, 2002. Tusentals arbetare protesterar mot uppsägningar i företaget H. Cegielskiego på initiativ av bland annat Anarkistiska Federationen.

ländska fackföreningsmännen vakna om nätterna. Från analyser av statistiska uppgifter följer tydliga skillnader mellan de 15 gamla EU-länderna och unionens nya medlemmar samt länder som står i kö till medlemskapet. Den genomsnittliga arbetslöshetsnivån i EU låg under 2003 på 8,1 procent. I de flesta nyanslutna länder är arbetslösheten högre, särskilt i Polen och Slovakien. Dessutom anses säsongsarbetare (både vit och svart arbetskraft från bland annat Polen) som ett hot mot den standard som medlemmar av väster-

ländska fackföreningar har. (Bara inom det tyska jordbruket jobbar varje år cirka 500 000 säsongsarbetare från Polen.) Detta problem uppmärksammas av polska fackföreningar; de försöker allt oftare ge facklig hjälp åt de arbetare som vill arbeta i Väst, för att därmed ta chansen att återställa sina strukturer och prestige. ■

Jaroslav Urbanski är en aktivist i den polska Anarkistiska Federationens fackförbund Inicjatywa Pracownicza (Arbetarens Initiativ).
www.workers-initiative.poland.prv.pl

Utan rätt till arbetsrätt

– Det var namnet på en broschyr om illegala människors situation på arbetsmarknaden, som en grupp i Tübingen i Tyskland tog initiativ till. Med drastiska exempel från verkligheten åskådliggjorde de exploateringen av människorna i den dolda och oreglerade "svarta" ekonomin. Å andra visade de också hur det var just den svarta ekonomin som gjorde det möjligt för dessa människor att över huvud taget överleva, genom att den erbjöd arbetstillfällen. På längre sikt klargjordes dock att denna situation skulle leda till att den sociala standarden undergrävdes i stället för att bevaras och byggas ut.

text: Norbert Cyrus

I Tyskland finns det troligtvis få som behöver leta speciellt länge för att upptäcka sådana arbetsförhållanden i sin närmaste omgivning. På ett håll känner man någon hantverkare som kan renovera lägenheten billigt. Och på annat håll har någon bekant sedan länge en svart hemhjälp. Många rättfärdigar det med att de i själva verket hjälper dessa människor att överleva och att man trots allt ger en "juste" lön. Vidare vidhåller många också att de ju ändå håller vad som var avtalat och faktiskt betalar, vilket inte är självklart i den svarta ekonomin.

Det är inte ovanligt att migranterna har värvats i hemlandet med löfte om bra lön, och sedan blivit lurade. För de mesta blir dessa fall aldrig uppdagade. Lurade utländska arbetare utan giltiga uppehålls- eller arbetstillstånd utgår från att de inte har några rättigheter eller rätt till lagligt skydd. Detta antagande är felaktigt men görs på goda grunder: När sådana arbetsförhållanden, att arbetare saknar uppehålls- eller arbetstillstånd, upptäcks vid razzior blir följden avvisning. Människor tvingas omgående lämna landet. Att de kanske har lön inestående för redan utfört arbete, bryr sig myndigheterna inte om.

En gripen "illegal" arbetare ser därför ingen anledning att samarbeta med myndigheterna i processer mot arbetsgivaren. De har ändå inget annat att vänta än att bli utvisade.

Beräknande arbetsgivare utnyttjar ibland avsiktligt detta faktum. Istället för att betala ut lön har det hänt att svarta arbetsgivare själva har informerat myndigheterna, naturligtvis anonymt. Följden blir att arbetarna grips och utvisas.

Vad händer då med arbetsgivaren? Om de över huvud taget straffas, får de böta en mindre summa. Rättslösheten lönar sig för arbetsgivaren, alltså fortsätter de och söker sig nya offer. Den här sortens utnyttjande är välkänt, hur kan det då stoppas?

Under några år försökte ett inte längre existerande projekt i Berlin att bryta igenom dessa mekanismer. Projektet ZAPO drevs av Polnisches Sozialrat E.V. (Föreningen Polska Socialrådet) fram till år 2003. Projektet stödde och gav råd åt människor utan uppehålls- och arbetstillstånd som fallit offer för bedragare på arbetsmarknaden.

Projektets motto för detta arbete var: stärk rättssäkerheten och konfliktstyrkan. Utgångspunkten var det juridiska faktum att även människor utan uppehållstillstånd har arbetsrättsliga krav och kan genomdriva dem. De har laglig rätt att kräva lön för utfört arbete och denna rätt är inte beroende av vilken uppehållsstatus de har i Tyskland. Den juridiska termen för detta är "faktiska arbetsförhållanden". Det är också möjligt att kräva denna rätt i arbetsdomstol. Det ställs inga grundläggande krav på att rätt till uppehälle i Tyskland skall klargöras. Bedragna arbetstagare kan dessutom låta en tredje person företräda dem i en process.

Dessa olika alternativ tillsammans ger ganska bra förutsättningar att skydda sig mot lönebedrägeri. Men tyvärr känner de berörda arbetstagarna själva sällan till dessa möjligheter. Och om de känner till dem, kan de inte tänka sig att de verkligen kan ta denna formella rätt i anspråk. Rädslan för att bli utvisad är stor. Mycket stor. För stor.

En ljuspunkt i detta är de fall där ZAPO har stött människor som lurats på sin lön. Ett av de fall ZAPO har stött var en person från Polen som utan arbets- eller uppehållstillstånd arbetat som hushållshjälp. Arbetsdomstolen i Hamburg gav i januari 2003 personen rätt. Efter en arbetsolycka blev hon tvungen att amputera en fingerspets. Arbetsgivarna, en familj från Hannover, nekade till att ha anställt henne. De menade att de hade haft henne boende hos sig som hushålls-

medlem och att hon i det sammanhanget hade utfört arbete.

Rätten ansåg dock att deras version hade "låg trovärdighet" och dömde familjen att betala lön, skadestånd för sjukdom samt ränta. Arbetsgivarna överklagade domen.

Enligt facit är alltså de illegala utländska arbetarna trots allt inte helt rättslösa. De vet bara inte om det.

Att rättssäkerheten och konfliktstyrkan stärks är avgörande. På så sätt skulle de illegala anställningarna bli mer riskabelt för oseriösa arbetsgivare som är ute efter att bedra människor. Om lurade arbetstagare kan genomdriva sina rättsliga anspråk blir lockelsen med att anställa illegal arbetskraft mindre för just den typen av arbetsgivare. Det skulle innebära klar reduktion av den exploaterande illegala ekonomin.

I övrigt kan vi bara konstatera att så länge det existerar stora skillnader mellan länder, kommer utländska medborgare anställas illegalt. De kortsiktiga ekonomiska vinsterna är helt enkelt för attraktiva för båda parter.

I betraktande av de dåliga verkningarna som gränskontroller har, vore, enligt min mening, ett solidariskt handlande att stärka alla arbetares rättssäkerhet och konfliktstyrka. Oberoende av medborgarskap eller uppehållsstatus. Det skulle bidra till att motverka den olyckliga spiralen av lönedumping och höja den sociala standarden. För alla arbetstagare, också de inhemska. Det kan låta föga radikalt, men öppnar möjligheten att ta ett steg i rätt riktning.

På grund av bristen på finansiellt stöd lades dock projektet ZAPO ned. Det återstår således en lång väg. Bort från situationen att vara "utan rätt till arbetsrätt".

Norbert Cyrus är aktiv i Föreningen Polska Socialrådet och jobbade med ZAPO.

Worker protests in Romania

An average hour of work in Romania costs the employer €1,70. Low salary, mass lay-offs, but also delays with paying wages cause more and more strikes. After a period, when most conflicts took place in unionist frames, more reports come about wild, self-organized strikes, which often stay isolated from each other: as in textile factory in Zimnecia, where women workers stopped production due to extremely low wages and horrible conditions; as in Timisoara, where 200 women were fired from a textile factory after striking against raising up the norm (accord work)...

text: Alternative Network for Eastern Europe

Railway workers strike

“Greva de avertisment” (Warning strike): this small but clear message was stuck to the windows of locomotives all over the country. On March 1, 2004, from 7 to 9 in the morning, trains didn’t move (neither international nor freight trains), some 60 000 railway workers participated in the strike. This was supposed to be a start of longer conflict.

Demands: reduction of working hours from 8 to 7 daily by that same wage, 12 percent higher basic salary and additional food stamps. Except for this they protested against poor work conditions: equipment is ancient, working clothes are lacking, rest rooms and infrastructure falling apart. Bosses of CFR (state railways) hadn’t changed anything since the beginning of 2003, only promised to give 3 percent higher wages, so something had to be done.

CFR is a state company with huge debts. With 65 000 workers, it is one of the biggest employers in the country. Under pressure of IMF it was forced to stop transport on altogether 3 000 km of railway tracks. After such a shrinking of routes 19 000 workers had already been fired last year and at least 9 000 were supposed to be laid off soon. Those who remained employed now had to increase their productivity without any financial compensation.

With this warning strike, locomotive drivers won the 12 percent raise they fought for. Transport minister Mitrea said: “From now on general strike of railway workers wouldn’t be justified”. Despite of this, on 15th March locomotive drivers (belonging to BNS – National Block of Unions), as well as 5 000 signal workers and communication technicians (organized in union

“Elcatel”) started an unlimited strike. The unions, who called for strike kept it according to law: despite of strike 1/3 of the trains must run. The same demands as before had been accented. Already the same day, the government threatened them with juridical consequences. In Bucuresti the local section of CFR functioned as scabs. Except for the delay of two slow trains, everything went regular at the capital’s main station Gara de Nord. Another union active in Bucuresti, “CNSLR Fratia” (which stays near to ruling PSD party) didn’t even call for a strike. Because of this, economic pressure caused by the strike was lowered, yet in the big coastal port Constanza nothing moved until some of the scabs from Bucuresti had been brought there to drive two trains.

The next day, the Supreme Court declared that the strike was illegal. No reports about the strike appeared in newspapers or on TV. The issue was silenced. First three weeks later notions appeared, that unions involved in the strike had been excluded from negotiations. The government also issued new regulation, according to which it is enough for agreements to be valid if merely 2/3 of negotiators sign it. The Ministry of Transport decided to ban all strikes for 1 year. The government loyal union CNSLR signed it as well.

Migration

The terror attacks in Madrid, March 2004, caused strong reactions in Romania, because most victims (many of them Romanians) left their countries to work in Spain in order to support their families at home. People are angry that they not only have to work “illegally”, in shitty conditions abroad, but now

also risk dying there. Shortly after the attacks, the Romanian Prime Minister declared that working abroad is positive for the Romanian economy and encouraged people to migrate, because it is also a way to learn a “better” attitude and to respect work. He continued: “Those who have worked in the West know at least how long a coffee- or cigarette break really should be.”

This year Romanians signed 40 000 contracts abroad. That is almost twice as many as the year before. Most of the employed worked 4 months in Germany in the fields, but some got 18-month contracts in health services (nurses, etc.). 15 000 worked legally in Spain. In the period January–February 2004, alone, approximately 1,8 million people left Romania and 300 000 were stopped at the borders. The main destinations are Italy and Spain. Very few are returning willingly to Romania.

In Romania a salaries are usually between €70 and €100 (often much lower), and only 5 out of the 21 million sized population have social security, miserable unemployment benefits (given only to some and only for 6 months) and extra aid for families with many children. Anyhow, even those with stable jobs must pay fully for all medicine and dentist visits. Basic food products, train and cinema tickets are cheaper than in West, but with this kind of money it isn’t enough to survive. Anyhow electric products, shoes, coffee and clothes are as expensive as in Western Europe. Migration really seems to be the most rational alternative.

This text was originally published by the
Alternative Network for Eastern Europe.
<http://del.icio.us/alteree>

Röda stjärnor

Det finns inga fristäder bortom eller utanför klassamhället. När man väl blivit tillräckligt politiskt involverad och ständigt maniskt analyserar sin omvärld, så är detta den bistra verkligheten.

text: Erik Helgeson

Det finns helt enkelt ingenstans att bekvämt fly till när man tröttnat på att ens vänner blir diskriminerade, trakasserade och utvisade, att de vidrigt rika dessutom inbillar sig att de förtjänar att vara just vidrigt rika, att lön eller bidrag inte räcker till att göra mycket mer än man måste. Eller att det tydligen är mer medialt acceptabelt för regeringen att samarbeta med oljekrigets blodsbefläckade statschefer, än att räkna ihop en viljelös statsbudget med en partiledare som gillade Lenin på 80-talet.

Det finns heller ingenstans att ta vägen när man blir trött och illamående av eviga sociala forum, ritualdemonstrationer, möten, stödfester, åtal och revolutionära rättrådighetstävlingar. Eller av en "ny social rörelse" man skulle kunna utrota på en lunchrast genom att förtrött låta likvidera de fåtal personer som faktiskt kontinuerligt och utan lön arbetar för jämlikhet och socialism.

Fotbollen på Gamla Ullevi är givetvis inget undantag från marknadslogar, profitintressen, krypande för överheten och politik i största allmänhet. Men på något sätt kan den fortfarande utgöra en välbehövlig verklighetsflykt, när behovet av att skita i alltihop är stort. När det är match är det just match i två timmar, och man kan försvinna bort. Uppslukas av en något mindre komplex batalj än klasskampen, där oddsen för seger känns bättre. Höga biljettpreiser, ett antal fascister på ståplatsläktaren, tragisk halvtidsreklam på storbildsskärmen och en ointressant bolagspadda, som envisas med att förkunna vilken spelare ICA-koncernen anser har varit bäst för dagen, lyckas inte rasera upplevelsen.

Idrotten, som den frodigt rundmagade herr Marx för övrigt sägs ha kallat för "borgarklassens substitut för kroppsarbete", är lite vacker på det sättet. Jag vill nog egentligen inte ha någon utförligare granskning av mina blåvita hjältars partisympatier eller kvinnosyn, på samma sätt som att jag inte vill att någon ska utreda de slitna, alkoholiserade herrar som dominerar min skivsamling. Det är helt enkelt säkrast att hålla välbehövliga ventiler i livet åtskiljda från politiken, för att inte riskera att förlora magin.

Ibland blir dock föreningen mellan idrott och politik oförneklig och väldigt påträngande. Hitlers förvridna propaganda-OS i Berlin 1936, som för övrigt bojkottades av blåvita landslagsuttagna fotbollsspelare av just politiska skäl, var ett sådant tillfälle.

Andra gånger framstår kombinationen av de två som något fantastiskt och hoppingivande för en kommunist, svältfödd på hjältemod att romantisera kring. I en väldigt modest och lyxbefriad lägenhet i Havanna bor till exempel en av världens genom tiderna bästa boxare, Teofilo Stevenson. Stevenson dominerade amatörboxningen fullständigt under 70-talet och vann bland annat tre olympiska guldmedaljer. Han räknades som en värdig utmanare till Mohammed Ali och erbjöds fem miljoner dollar för att gå en proffsmatch mot "den störste". Men Stevenson tackade nej till alla lukrativa proffserbjudanden för att kunna fortsätta slåss för det kubanska landslaget. "Varför skulle jag behöva fem miljoner dollar när jag har tio miljoner kubaners kärlek?", frågade Stevenson världspresen.

Inom fotbollen hittar vi några av de största spelarna bland socialismens försvarare. Diego Maradona, som bosatt sig på Kuba hos sin vän Fidel Castro (som han kallar "den enda politiska ledaren med kuk i") för att behandla sitt drogmissbruk, har aldrig helt glömt sin klassbakgrund. Men dennes politiska utspel och liv bleknar dock i jämförelse med den västtyske landslagsspelaren Paul Breitner. "Röde Paul", som under

sin karriär lyckades bli en av tre spelare som gjort mål i två olika VM-finaler, struntade i det avpolitiserade klimat som skulle omgärda den tyska fotbollen under det kaotiska 70-talet. Förutom upprepade lyriska uttalanden om Mao, försvarade Bayern Münchens stjärna även stadsgerillan Röda Arméfraktionen inför pressen och hävdade att de behandlades orättvist i media. Exemplet Maradona och Breitner är kanske mer bissara än inspirerande, men framförallt är de fantastiskt underhållande.

Även idag, när fotbollsstjärnor tjänar lika mycket som korruperade Skandia-direktörer, blir hela världen då och då sådär vackert rosenröd av mindre men likväl fantastiska politiska handlingar. Som när Liverpools välavlönade skyttekung Robbie Fowler, mitt under rasande hamnstrejk, gjorde mål i en engelsk kuppmatch och drog upp sin matchtröja för att visa upp en T-shirt med texten "Stöd de 500 sparkade hamnarbetarna". Fowler straffades med dryga böter för sin solidaritetsyttring, men statuerade ett exempel. Bara veckor senare upprepade West Hams stjärnanfallare Ian Wright handlingen, denna gång till stöd för brandmännens pågående strejk. Helt plötsligt och utan egentlig anledning får sådana små gester himlen att spricka upp. Revolutionen känns inte bara möjlig igen, utan nästan trolig och nära förestående.

Jag föddes nog bitter och skeptisk till allt vad internationella politiska ikoner heter. Myterna kring Che Guevara och Mao hade smulats sönder av en bister verklighet redan innan jag lärde mig läsa. Den väldigt välvillige kan påstå att det bidragit till en sund kritisk hållning gentemot partietism och förtruppsmentalitet i arbetet för socialism och människovärde. Samtidigt lämnar den en ganska torftig värld att hämta inspiration ifrån. Kanske är det därför några få ljusglimtar från idrottsvärlden känns så väldiga i all sin anspråkslöshet.

Erik Helgeson är blåvitt-fan och trött oredda-medarbetare.

ägget

jag vet att hon har lagt ett ägg nånstans
jag vet att det finns där
måste vara ganska varmt
förmodligen rätt mörkt

täcker sängen med mina kläder
torkar garderoben in i hörnen
kanske finns det skal?
har det redan kläckts?

hon har lagt flera
kaffe och äpple och fundera
hon vill att jag ska hitta ett
hitta ett och slappna av

kollar bakom breven
nere i disken
i blomkrukorna
bakom alla påsar man av nån
anledning sparar

hon kunde läsa pannan på mig
alltid artigt uttråkad
hittade bra
lugna vana rörelser

skruvar sönder videon
staplar soffkuddarna mitt på golvet
undersöker strängarna i pianot
vänder julpyntslådan upp och ner

ägg är svåra att spåra
dom behöver inte äta mat
inte dricka dricka
länge klarar dom sig själva

hon stack ganska fort
som efter en lunch
eller en kortare resa
hon menade aldrig att stanna

äggen kommer att växa stora
dom kommer att samarbeta
skicka sändebud
tillkännage sina krav i fem enkla punkter
times storlek fjorton, halva pappret blankt

jag kommer att få ge mig
släppa ägande och besittning
dom kommer att ta över
har jag tur får jag bo kvar

hon är listig
hon vet vad hon vill
ringer hon så svarar jag
"choklad"

för nu är det försent
jag måste vända varje sak
fylla gatan med mitt hem

det finns ett ägg nånstans
jag vet att hon lagt ett ägg nånstans

han ringer

hoppas han inte ringer idag
jag vet inte vad jag ska säga om han ringer
han har ringt fem gånger den här veckan

i måndags var det kul
som en liten utmaning
lärde mig saker
detaljer om sånt jag brukar strunta i

i tisdags var det för tidigt på morgonen
kvart över sju
jag hade varken somnat eller vaknat
han försvann in i min dröm
blev en fågel med tänder och hatt

i onsdags lärde jag av mina misstag
kopplade inte i telefonen förrän
efter lunch
han ringde först på kvällen
lät lessen, uppgiven, berättade
samma sak om och om igen

kvart över två i torsdags var det
dags igen
han var full och började varje historia
från början
om och om igen.
samma inledning men bara tre ord mer

i morse drömde jag om fågel med
tänder och hatt
drömde så jag vaknade
var tvungen att ringa honom
fingrarna slog hans nummer av sig själva
tre signaler, sen började jag säga saker
det var svårt att komma fram
jag försökte flera gånger
många nya sätt att förklara
samtalet drog ut över två timmar

hoppas att han inte ringer mer idag

text & bild: **jacob stålhammar**
<http://www.jacobstalhammar.com/>

Ensamheten

I **Ensamheten** en mil nordväst om Storuman i Västerbottens inland har jag vuxit upp. När pappa var ung så undvek han i största möjliga mån att nämna att han kom från Ensamheten, för att inte behöva förklara sig. Själv har jag gjort det motsatta och alltid betonat min härkomst, eftersom det är just Ensamheten som jag är stolt över.

Tanken på att just precis här i Ensamheten har människor i generationer slitit, kämpat, gråtit och skrattat fascinerar mig. När jag strövar i skogen och vandrar på samma stigar som de en gång vandrat på, så fylls jag av vad som närmast kan beskrivas som urkraft. De är mina förfäder, mina rötter och jag bär en liten del av dem inom mig.

Jag har vuxit upp bland människor med ekologisk livssyn som värderar livskvalitet och ansvar högt. En ekologisk livssyn handlar självklart om bevarandet av jorden och dess naturrikedomar, men också tankar om människan och dess handlande. En människa med ekologisk livssyn vill att människorna ska kliva ur sin konstgjorda värld, öpp-

na sina ögon och upptäcka naturens fantastiska värld. Kanske skulle fler känna harmoni både med sig själva och förstå hur viktigt det är att vi bevarar och värnar om vår miljö om de bara gav upptäckarglädjen en chans. Vad är viktigast för dig? Kanske är det att alla människor värderas lika eller att dina nära och kära får vara friska. Visst är det oerhört viktigt och något jag värderar högt, men vad händer om du inte kan andas ren luft och dricka rent vatten och om det skyddande ozonlagret kring vår jord upphör att existera? Sker det blir allt betydelsefullt, för då kan varken du eller jag leva i denna värld.

Oavsett om vi vill det eller inte så tär vi på vår värld, eftersom systemet vi

föds till bygger på konsumtion av materiella ting och maximalt nyttjande av jordens resurser, men vem har sagt att vi bara ska gapa och svälja allt? Vi kan alla påverka vår livssituation förutsatt att vi har viljan att göra det. Man kan inte rädda världen ensam, men man kan för den skull inte sätta sig ner och bara ge upp och försvara sig med att allt är för stort och övermäktigt för den lilla människan, för det är så obeskrivligt mycket vi kan förändra bara vi vill, både när det gäller oss själva och vår omgivning. En vacker tanke är att om alla började med sig själva, utgick från vad de själva skulle kunna förändra i sitt eget levnadsmönster för att världen skulle bli och må bättre så skulle världen garanterat förändras till det bättre.

Alla har vi behov av att vara någon. Identitet och tillhörighet är viktigt och jag är och kommer innerst inne att förbli en "ensamhetar". Vart jag mig i världen vänder så kan jag alltid vad som än händer återvända till Ensamheten. Ensamheten är så mycket mer än bara en liten by, en plats – det är en anda, en livsstil, närhet och kärlek. Framtiden lockar och jag drömmer om att en dag kunna bygga ett ekologiskt hus på en vacker plats i Verkligheten med mycket känsla och vem vet kanske blir det på en backe i Ensamheten, men då borde kanske platsen döpas till Närheten?

Heidi Andersson kommer från byn Ensamheten och är fyrfaldig världsmästarinna i armbrytning.

Filmen om henne och hennes familj, **Armbryterskan från Ensamheten**, visas just nu på Folkets Bio.

Byn Ensamheten har 16 innevånare och alla är släkt med varandra.

Heidi bryter arm med sin kusin Fia Reisek. Heidi är fyrfaldig världsmästarinna i armbrytning. Hon vann VM för första gången när hon bara var 18 år gammal.

Åtta dagar med fotboll, fotboll och ännu mera fotboll

– Fotbolls-VM för hemlösa

När jag volonterade som teamguide för det danska laget hade jag inte en aning om vad jag gav mig in på. Det ska väl sägas att jag inte är speciellt intresserad av fotboll i övrigt, men jag har nu tittat mellan sex och åtta timmar om dagen, åtta dagar i sträck utan att bli uttråkad.

text: Kirsten

bild: Mario Prhat/Faktum

Det danska laget ankom lördagen den 24 augusti då det hölls ett grillparty för volontärer och fotbollsspelare från 22 nationer, på Kristinelundsskolan där alla inkvarterades. Jag fick hälsa på laget och deras tränare, ett härligt gäng på elva killar och en tjej. Totalt var det bara tre tjejer med och spelade bland cirka 175 killar.

Som teamguide är man med sitt lag från det att de vaknar tills de går och lägger sig. Man följer med dem dit de vill gå, kollar upp vad som finns att göra i staden till rimlig peng. Vi fick inträdesbiljetter till Liseberg och begav oss dit på fredagen. Onsdag kväll hade vi biljetter till en fotbollsmatch mellan IFK och ett annat lag på Ullevi. Jag överlät glatt min biljett till en av deras fans och var hemma i rimlig tid – det var nog enda kvällen jag var det. Torsdag skulle de inte spela förrän sent så vi åkte ut till Smithska udden för att bada och sola. Halva tisdagen tillbringade jag på Axess-akuten med en skadad spelare som hade skadat foten och i princip bara ville ha smärtstillande så att han kunde spela vidare. Han fick det och spelförbud i minst en vecka. Han höll det bara den dagen, sedan var han på plan igen. Han var helt klart deras bästa spelare så det var väl förståeligt. Under tiden på Axess-akuten berättade han valda delar om sitt liv och det var ingen rolig historia. Ett danskt filmteam var med till Göteborg för att göra en dokumentär om hans

liv och känslan av att ha en kamera i ansiktet hela tiden när jag var i närheten av spelarna var svår att vänja sig vid. Jag fick nog höra och se mer under denna vecka än jag riktigt kunde hantera. Eftermiddagar och kvällar tillbringade vi på Götaplatsen där matcherna spelades. Det var många åskådare och en härlig stämning hela tiden. Danskarna hade ett antal supportrar med som hejklack och jag stämde glatt in.

Stämningen mellan de olika lagen var väldigt kamratlig, kanske inte när de möttes på plan men väl utanför. Man hejade på varandra på matcherna. Japanerna var nog det lag som fick flest sympatisörer. Laget tassade in på plan, bugade sig åt alla håll och kanter och tassade omkring efter bollen.

På fredagen fick vi teamguider spela en uppvisningsmatch för att ”roa” publiken i pausen. Det var fler än jag som aldrig hade spelat fotboll förut och kvaliteten blev därefter.

Den bild jag i mitt inre har av hemlösa stämmer föga med de personer jag träffade här. De som lever på gatorna skulle inte ha fysik att genomföra en

match men det var väl dem jag i min naivitet hade väntat mig att träffa. Jag läste att ganska hög procent av dem som var med på fotbolls-VM förra året i Österrike nu har fått bostad, jobb eller är igång med en utbildning, så visst fyller den sin funktion att få folk tillbaka på rätt köl igen. Om inte annat så får de en bättre självkänsla. Många, om inte de flesta, av spelarna har ju missbruk av olika arter som de kämpar med. Vad jag hörde så var det bara tre stycken som inte klarade sig och blev hemskickade. Men jag stötte på fler som hade det jobbigt med sig själva och sitt humör.

Söndagen den 1 augusti spelades finalmatcherna och stämningen var på topp. Inte minst i ”mitt” lag, som vann sin serie. Nästan alla danska supportrar hade åkt hem dagen innan men vi få som var kvar sjöng och skralade bland annat danska nationalsången för full hals. Efteråt var det grillfest nere på skolan. Det var teamguidernas sista dag. Vi fick förfrågan om vi kunde ställa upp några

fler dagar tills alla lagen hade åkt hem, men jag kände att jag var helt slut. I ett antal dagar hade jag i princip bara varit hemma för att duscha, sova och tvätta matchkläder på natten.

På måndagen åkte det danska laget hem och vi tog farväl. När jag körde hem efteråt rann tårarna hela tiden på mig och jag var mycket nedstämd i flera dagar efteråt. Inte just över att ta farväl, det var snarare sorgen över det jag hört och sett under veckan och funderingar på hur deras liv skulle komma att gestalta sig. Det tog några dagar med mycket sömn innan jag hade hämtat mig igen.

Det var en otroligt intensiv vecka som tog på krafterna, men jag skulle göra om det i morgon igen om det blev aktuellt.

Kirsten är med i organisationen Individuell människohjälp och var coach för det danska laget i fotbolls-VM för hemlösa i Göteborg.

Inför bygglov för bostadsrätt

Även på bostadsmarknaden sker i dag en omfattande privatisering. Bara i Göteborg har över 5 500 lägenheter försvunnit från hyresmarknaden de senaste fem åren och istället blivit bostadsrätter. Bakom en av de senaste affärerna står det kommunägda bostadsbolaget Poseidon – samma bolag som för sex år sedan sålde 3 800 lägenheter till ett amerikanskt storföretag.

text: Eva Thorpenberg-Paulsson
bild: Thore Leykauff

Att allt fler hyreslägenheter förvandlas till bostadsrätt är en utveckling som oror Hyresgästföreningen. I och med att ombildningarna till bostadsrätt nästan uteslutande sker i centrala Göteborg så ökar segregationen. Centrala staden håller på att förvandlas till ett reservat för de kapitalstarka, säger Lennart Sjöstedt, bostadspolitisk sekreterare hos Hyresgästföreningen Region Västra Sverige.

En av de senaste utförsäljningarna svarar det kommunägda, allmännyttiga, bostadsbolaget Poseidon för. I juni i år sålde bolaget 69 lägenheter i Baga-regården till tre bostadsrättsföreningar som bildats av hyresgästerna i de aktuella landshövdingehusen. Poseidons motiv för att sälja var att lägenheterna var svåra att förvalta på ett bra sätt eftersom de ligger insprängda i kvarter som ägs av andra fastighets-ägare.

Eftersom det ombildas mellan 1 000 och 1 500 lägenheter varje år i Göteborg så kanske 69 lägenheter mer eller mindre inte är så mycket att bråka om. Men så ser inte Lennart Sjöstedt på saken.

Problemet är de signaler detta sänder ut, nämligen att det är okay att ombildningen av centrala hyresrätter fortsätter och att kommunen faktiskt stödjer detta genom att själva sälja, säger han. Och det rimmar illa med alla högtidstalen där det pratas om att slå vakt om och värna de kommunägda bostadsbolagen.

Också i Partille är en större utförsäljning till bostadsrätt på gång. Det är det kommunala bostadsbolaget Partillebo som planerar att sälja sina 148 lägenheter i Öjersjö. Beslutet att sälja har fattats med minsta möjliga majoritet – en rösts övervikt – av kommunfullmäktige i Partille.

Men det är inte bara kommunala bolag som säljer hyreslägenheter till

bostadsrätt. Tidigare i år sålde det privata fastighetsbolaget Wallenstam 454 lägenheter i Guldheden till bostadsrättsföreningar bildade av hyresgästerna och även i Furulund i Partille är en större utförsäljning till bostadsrätt på gång, för att nu bara nämna några exempel.

Hyresgästföreningen har självklart inget emot bostadsrätten i sig utan anser att det ska finnas frihet att välja mellan olika boendeformer i alla delar av staden. Men när det blir bostadsrätter som helt dominerar i vissa områden uteslängs många människor från att överhuvudtaget kunna bo där och det leder i en förlängning till att de rika bildar egna reservat dit de fattiga inte har tillträde.

Lågavlönade, arbetslösa, sjukskrivna, människor med tidigare skulder, ungdomar utan fasta jobb, invandrare utan förankring på arbetsmarknaden; det är många grupper som inte har en chans att kunna få ett lån, konstaterar Lennart Sjöstedt. Dessutom finns det också många människor som inte vill äga utan som faktiskt föredrar att hyra sin bostad.

Vi ser tydligt inte minst i Göteborg att efterfrågan på hyresrätter är mångdubbelt större än det fåtal lägenheter som erbjuds. Därför måste det byggas många fler hyresrätter samtidigt som ombildningen till bostadsrätter måste bromsas.

Men i dag finns det egentligen inga lagliga möjligheter att stoppa en ombildning av hyreslägenheter. En kommun kan förstås bestämma sig för att det egna bostadsbolaget inte ska sälja men det hindrar inte privata aktörer att göra som de vill. Därför arbetar Hyresgästföreningen för en lagändring som innebär att det ska krävas bygglov innan en ombildning får ske.

I dag behövs det bygglov om en husfasad ska målas om eller om ett kontor ska förvandlas till bostäder. Men att ändra till bostadsrätt är en mycket mer genomgripande förändring av samhällstrukturen och det borde vara självklart att det ska ske en demokratisk prövning där fler värden än den enskildes ekonomi tas med i bedömningen, säger Arnold Wittgren, utredare vid Hyresgästföreningens västsvenska region.

Lennart Sjöstedt ser också andra möjligheter att värna om hyresrätten. Men det kräver en annorlunda politik än i dag.

Sedan skatteomläggningen i början av 90-talet och fram till i dag har hyrorna stigit med 84 procent och den främsta orsaken till det är att boendeskatteerna har ökat. Det gör att hyresboendet har blivit mindre attraktivt eftersom du ofta kan bo både billigare och ibland också bättre i andra boendeformer.

Dessutom gynnar skattesystemet enskilt ägande på bekostnad av hyresboende. Här måste staten garantera rättvisa och jämlika villkor mellan olika boendeformer så att inte hyresrätten fortsätter stå i skamvrån.

Samtidigt har också fastighetsägarna ett stort ansvar. I hus där ägaren struntar i service och underhåll, där tryggheten är satt på undantag och där det kan gå veckor från felanmälan till att felet åtgärdas, är det inte särskilt märkligt om hyresgästerna endera flyttar eller börjar fundera på att själva ta över huset och skapa en dräglig boendemiljö.

Vi vet, bland annat genom en egen undersökning vi nyligen genomfört, att det finns ett antal fastighetsägare som får betyget icke-godkänd av hyresgästerna, säger Lennart Sjöstedt. De måste omgående förbättra sin förvaltning till

en nivå som är acceptabel. Det är en absolut förutsättning om de ska vara kvar på fastighets- och bostadsmarknaden.

Samtidigt är det förvånande att många fastighetsägare, inte minst de privata, bokstavligen sågar av den gren de sitter på genom att sälja sina fastigheter. Uppenbarligen tror de inte längre på sin egen affärsidé eller så har girigheten tagit överhanden. För det är betydligt mer lönsamt att sälja till en bostadsrättsförening än till en annan fastighetsägare.

Hyresgästföreningen har under årens lopp också varit starkt kritisk mot en annan typ av privatisering; nämligen att kommunägda bolag säljer ut lägenheter till privata ägare. Inte för att de kommunägda bolagen alltid är de bästa hyresvärdarna utan för att kommunen därmed släpper ifrån sig ett viktigt samhällsansvar; nämligen att se till att invånarna har tillgång till bostäder till rimliga hyror.

Därför försökte Hyresgästföreningen med alla medel stoppa den affär som det kommunägda bostadsbolaget Poseidon genomförde sommaren 1998. Då sålde bolaget 3 805 lägenheter runt om i Göteborg till det amerikanska bolaget GE Capital, ett av bolagen i General Electric-koncernen.

Motivet för att sälja var att Poseidon sade sig behöva pengar för att kunna renovera sitt övriga lägenhetsbestånd och köparen utlovade ett både långsiktigt och seriöst ägande. Ett löfte som Hyresgästföreningen dock var skeptisk till.

Vi misstänkte att för GE Capital handlade det enbart om en kortsiktigt lönsam kapitalplacering, men eftersom bolaget inte tidigare ägt bostäder i Sverige kunde vi inte belägga att det var på det viset, minns Lennart Sjöstedt.

I dag sex år senare har GE Capital sålt allt utom 95 lägenheter. Bolaget har också under lika lång tid lyckats göra en

vinst på bortemot en halv miljard kronor på det som en gång var vår gemensamma egendom.

Det här visar att om allmännyttan överhuvudtaget ska sälja måste det finnas väldigt specifika skäl, som till exempel att rädda bolaget undan en hotande konkurs, säger Lennart Sjöstedt. Och i såna fall bör man i första hand försöka sälja till andra allmännyttiga bolag som också drivs enligt självkostnadsprincipen.

Bakom det resonemanget finns ett enkelt skäl. De kommunägda, allmännyttiga, bolagens självkostnad är nämligen det nav som hela det svenska hyressystemet kretsar kring. För det är hyrorna i de kommunalt ägda lägenheterna som utgör tak för vilken hyra de privata hyresvärdarna får lov att ta ut i jämförbara lägenheter.

Detta är ett sätt att skydda hyresgästerna mot ockerhyror, säger Lennart Sjöstedt. Det här systemet gör det också omöjligt att införa marknadshyror som finns i många andra länder och som innebär att den som vill och kan betala mest för en lägenhet också är den som får den. Precis på samma sätt som på villa och bostadsrättsmarknaden där det är den som bjuder högst som får köpa.

De kommunägda bostadsbolagen startades under efterkrigsåren med uppgift att förse medborgarna med bra lägenheter till rimliga hyror. Bolagen skulle och skall fortfarande inte drivas i vinstsyfte utan till självkostnad. Det utesluter inte att bolaget går med ett visst överskott, så kallad långsiktig självkostnad, eftersom alla företag måste ha lite pengar i kassalådan för att kunna underhålla, bygga om och bygga nytt.

Utan de kommunägda bolagen skulle dagens system för att sätta hyror inte fungera. Men Lennart Sjöstedt ser fler skäl till att verkligen värna om att det även i framtiden finns allmännyttiga bolag som inte har åderlåtits på lägenheter.

En kommun måste ta ansvar för att det finns bostäder åt medborgarna och då duger det inte att förlita sig på marknaden, det visar all erfarenhet. Det är också viktigt att det finns insyn och möjlighet att påverka en så viktig sektor som bostadsmarknaden och den möjligheten har du aldrig i ett privat företag. Så i grund och botten handlar det också om demokrati.

■
Eva Thorpenberg-Paulsson är journalist och arbetar på Hyresgästföreningen med deras medlemstidningar.

The Struggle Against Water Privatisation in South Africa

– Anti-Privatisation Forum & Coalition Against Water Privatisation

text: Dale T. McKinley

photo: Nic Dieltiens

Background

In 1955, the main liberation movement in South Africa, the African National Congress (ANC), adopted the Freedom Charter as a popular expression of the desires of the majority of South Africans. One of the most important clauses in the Charter—which the present-day ANC government still claims as their guiding manifesto—states that “the national wealth of our country, the heritage of all South Africans, shall be restored to the people.”

The majority of South Africans, made up of the poor and working class, fought and died not just for political freedom from apartheid, but for socio-economic freedom and justice, for the redistribution of all ‘national wealth.’ An integral part of that ‘national wealth’ is water, a natural resource that is essential to all life. When the vast majority of South Africans gave political victory to the ANC in 1994, they were also giving the new ANC government the power to fulfil the Charter and ensure that natural resources like water would be controlled by, and accessible to, all citizens irrespective of race or class. This popular mandate was captured in the Reconstruction & Development Programme (RDP), which formed the basis of the ‘people’s contract’ with the new democratic government. However, it did not take long for the ANC government to abandon that popular mandate by unilaterally deciding to pursue a water policy that has produced the exact opposite result.

Before the end of 1994, the South African government had introduced its policy on water in direct violation of the RDP commitment to lifeline supply. This gave the water bureaucrats the authority to provide water only if there was a full cost recovery of operating, maintenance and replacement costs. The adoption of a new macro-economic policy framework, in the form of

the Growth, Employment & Redistribution (GEAR) policy in 1996 located the policies of water and other basic needs within a neo-liberal framework.

Following the neo-liberal economic advice of the World Bank, the International Monetary Fund and various Western governments (and heavy lobbying by private multinational water companies, such as Suez and Biwater), the South African government drastically decreased grants and subsidies to local municipalities and city councils and supported the development of financial instruments for privatised delivery. This effectively forced local government to turn towards commercia-

The privatisation of water and the installation of pre-paid water meters are causing our people much hardship.

lisation and privatisation of basic services as a means of generating the revenue no longer provided by the national state. Many local government structures began to privatise and/or corporatise public water utilities by entering into service and management ‘partnerships’ with multinational water corporations.

The Impact

The immediate result was a massive increase in the price of water that necessarily hit poor communities the hardest. The neoliberal-inspired, cost-recovery policy – that is, making people pay for

the associated costs of water infrastructure – meant a dramatic increase in the price of water for the poor across South Africa. Under apartheid (1993), the black townships in The Eastern Cape town of Fort Beaufort paid a flat rate of R10,60 for all services including water and refuse removal. Under privatisation (Suez) from 1994 to 1996 the services charges were increased by 600 percent to R60 per month. A hundred percent increase for water connections costs was also imposed. In another Eastern Cape town, Queenstown a similar picture emerged with a 150 percent increase in service costs. In the Northeastern town of Nelspruit (Biwater), where the unemployment rate hovers around 40 percent and average black household annual income stands at a paltry R12000, the price of water delivered to black communities increased up to 69 percent! The cost recovery policy caused a national affordability crisis for black townships as well as rural communities

These early price increases were only further catalysed by the need to ‘recover’ additional huge costs associated with the World Bank-funded Lesotho Highlands Water Project (with dams built to provide water to South Africa’s largest city – Johannesburg – and surrounding large-scale mining and manufacturing industries). The first price hike instituted by the newly privatised water service in Johannesburg (in the form of Johannesburg Water Company and Suez’s South African subsidiary) was an astronomical 55 percent. Despite vigorous opposition from the union movement – especially from the South African Municipal Workers’ Union – and from newly emergent (mostly urban-based) social movements, the ANC government persisted in its pursuit of privatisation of water.

Taking on board the World Bank’s advice to introduce a “credible threat of cutting service”, the Johannesburg and other city councils across the country began cutting off the water services of poor people who couldn’t pay the

increased prices. The 'full cost recovery' model pushed by the World Bank – that is, tariff revenue sufficient to meet operations and maintenance costs, without any public subsidies to keep prices in check – has seen the water services of over ten million poor South Africans being cut-off by the latest count. Additionally, over 2 million have been evicted from their homes, often as a part of the associated legal process to recover debt from poor 'customers'. Those poor communities without previous access to clean water have either suffered the same fate once infrastructure was provided or have simply had to make do with sourcing water from polluted streams and far-away boreholes.

The collective impact of water privatisation on the majority of South Africans has been devastating. The desperate search for any available source of water has resulted in cholera outbreaks that have claimed the lives of hundreds. In the province of Kwa-Zulu Natal, South Africa's biggest cholera outbreak occurred in 2000 as a result of changing the free communal tap system to a (privatised) pre-paid metering system. Over 120 000 people were infected with cholera and over 300 people died.

Not long after the French water multinational Suez took over Johannesburg's water supply, an outbreak of cholera in the township of Alexandra affected thousands of poor families. In both cases, it was only after the national government was forced to step in as a result of community mobilisation and struggle that the cholera outbreaks were brought under control. Additionally, inadequate hygiene and 'self-serve' sanitation systems have led to continuous exposure (especially for children) to various preventable diseases. There has been an increase in environmental pollution and degradation arising from uncontrolled effluent discharges and scarcity of water for food production. And, the human dignity of entire communities has been ripped apart, as the right to the most ba-

sic of human needs, water, has been turned into a restricted privilege available only to those who can afford it.

Community struggles

In response to these water privatisation measures, poor communities in large urban areas such as Johannesburg, Durban, Cape Town and many other smaller towns and peri-urban areas across South Africa have responded with active resistance. One of the new social movements that have arisen to lead such resistance is the Anti Privatisation Forum (APF),

Pre-paid or nothing: Johannesburg Water's only interest lies in making profit.

an umbrella organisation for grassroots community groups mostly located in the Gauteng Province (which includes Johannesburg and Pretoria). Formed in 2000, the APF's guiding principle has been that basic needs, such as water, are a fundamental human right, not a privilege to be enjoyed only by those that can afford it.

Throughout the privatisation process, the APF (alongside other social movements in South Africa – and to a lesser extent, the union movement) has mobilised and organised poor communities and organised workers in resistance. Educational and legal initiatives have been combined with regular mass struggle and have been aimed at empowering ordinary South Africans to reclaim the right to free basic services

(water, electricity, education & housing). As a result of these struggles, the Coalition Against Water Privatisation (CAWP) was formed in late 2003, bringing together a range of social movements and progressive NGOs in a collective effort to turn the tide against water privatisation.

With the assistance of the APF and CAWP, poor township residents have launched a campaign called Operation Vulamanzi ('water for all'). The campaign has helped residents physically bypass certain privatised water 'control' measures, such as pre-paid meters, trickler systems and re-routed water piping in order to freely access water and, in the process, strike a grassroots blow for the immediate 'decommodification' of water and simultaneous self-empowerment of the community. In some poor communities, residents have actually destroyed pre-paid metres as an overt act of defiance against privatised water delivery.

Displaying their contempt for the constitutional and general human rights of the poor in South Africa, ANC politicians and government bureaucrats have publicly labelled community residents resisting privatisation as 'criminals' and 'anarchists' trying to institutionalise a 'culture of non-payment.' These attacks have been accompanied by a large-scale crackdown on community dissent/resistance. Over the last three years, hundreds of activists and community members have been arrested and imprisoned.

While anti-privatisation struggles have not yet succeeded in halting the privatisation process, popular pressure/struggle forced the ANC government to implement a partial free water policy in late 2002. However, there are millions who still are not receiving the scheme's 'free' allocation of 6,000 litres of water per household per month. An amount that comes nowhere close to meeting even the basic sanitation requirements of the average poor household in South

Africa (the World Health Organisation has set a minimum amount of 100 litres per person, per day and if we take an average South African (black urban and rural) household size of eight people, then the minimum amount would be at least 24 000 litres per month per household).

Additionally, grassroots opposition to privatisation has contributed to both the failure and/or re-negotiation of many South African water privatisation projects.

It is within this context that the APF and CAWP continue to intensify the campaign against privatisation of water in all its forms. It is through these campaigns that the poor majority in South Africa have once again moved to the forefront of the struggle to reclaim their basic human rights and dignity.

Planting the seeds of an alternative

In South Africa, the struggles against water privatisation continue to plant the seeds of an alternative. The first of those seeds is to be found in the organised ability of poor communities to both politically and physically undermine privatised delivery at the point of 'consumption'. Not only is this an act of self-empowerment at the most basic level of reproductive life, but provides the foundation upon which the majority of South Africans can pursue the demands for policy and structural changes in the ownership and distribution of water and other basic services essential to life.

At present, these demands, which continue to be pursued by both the APF and CAWP include:

- The criminalisation of dissent and opposition to the privatisation of water must be immediately stopped.
- Pre-paid meters be immediately outlawed and removed from all poor communities where they have been installed and be replaced with an uncontrolled-volume, full-pressure water system for which a basic flat-rate charge of R10 per month is levied.

- The government reverse its policy of privatising water and all other basic needs by cancelling all 'service' contracts and 'management' agreements with private water corporations.

- A policy of cross-subsidisation (from corporate business and wealthy individuals to poor communities) be immediately implemented in order to effectively subsidise the provision of free water services to the poor. This should be complemented by the government's repudiation of the apartheid debt and the use of subsequent monies to assist in delivering free basic services.

We must fight the installation of pre-paid.

- The government make a firm political and fiscal commitment to rollout universally accessible infrastructure (especially in the rural areas) that is completely divorced from any 'cost-recovery' mechanism and that is paralleled by meaningful participation from popular, community organisations located in those areas most in need of infrastructure.

- The government publicly affirm the human and constitutional right of all South Africans to water by ensuring full public ownership, operation and management of public utilities in order to provide free basic services for all. Over time, such 'public ownership' should take the form of public-community and public-worker partnerships in which community organisations and public sector workers have equal participation and democratic control.

International solidarity

It is unfortunate that many progressive, international NGOs, social movements, political parties and community organisations continue to support the socio-economic policies of the ANC government in the mistaken belief that they are a genuine reflection of a 'continuing national liberation struggle'. The APF, CAWP and other allied organisations and movements in South Africa urge those that are part of the global justice and anti-capitalist globalisation movements to act in solidarity with us. The first act of such solidarity should be increased contact, sharing of information and the content/character of mutual struggles. Spreading the word about privatisation in South Africa, engaging in protest actions at South African embassies/consulates and messages of solidarity would be most welcome. The writing of political articles in both progressive and mainstream print media is also encouraged. Very crucial at this stage of the anti-privatisation struggle in South Africa is the need for legal defence funds. The APF and CAWP struggle to provide such funds to defend the many activists who are arrested and face court action - the intensification of the struggle will ensure that the need for legal defence funds is going to become even greater in the coming period.

Across the world, people have begun to unite in defence of their human right to water. Whether in Cochabamba, Bolivia, or Accra, Ghana or Atlanta, Georgia, or Buenos Aires, Argentina, or Manila in the Philippines, or Johannesburg, the ongoing anti-privatisation campaigns for water access are resonating with struggles in other places to decommodify water and institute public sector services in which genuine democratic participation and control is exercised in order to meet people's needs.

Dale T. McKinley is Media Information Officer for the APF and Acting Chairperson of the CAWP
<http://www.apf.org.za>

Ökad stress och brist på mångfald

Utvecklingen mot att anlita privata företag inom kommuner och landsting har gått rasande snabbt sedan 1980-talet. Utlovad mångfald och konkurrens har det dock inte blivit tal om, eftersom ett fåtal större företag helt dominerar marknaden.

text: Ann-Christin Sjölander Holland

1984 förbluffade Sollentuna kommun omvärlden genom att låta det privata företaget Pysslingen driva ett kommunalt daghem. Detta ledde fram till Lex Pysslingen, en lag som förbjöd statsbidrag till privata daghem. 1991 revs dock lagen upp av den borgerliga regeringen och med tiden har det ideologiska klimatet förändrats. Numera betraktas privata inslag inom kommuner och landsting som självklara, såväl bland Socialdemokraterna som de borgerliga partierna.

Det socialdemokratiska 90-talsprogrammet slog fast att städning, skolmåltider och tvätterier med fördel kan skötas av privata företag. På så sätt skulle gynnsam konkurrens och valfrihet uppnås. Under 90-talet blev det allt vanligare att även äldreomsorgen lades ut på entreprenad.

År 1992 var det moderata kommunalrådet Jerker Swanstein, "Helsingborgs Margaret Thatcher", i full färd med att fimpa all kommunal service överhuvudtaget. En konsekvens av privatiseringarna blev att Helsingborgs kommun tvingades punga ut med sex miljoner kronor för att städa upp efter det privata företaget Curatus, som under några år bedrev äldreomsorg i staden. Bara att få rätsida på lönerna i verksamheten kostade nära 2,5 miljoner kronor (det fanns timanställda vårdbiträden som tjänade under 11 000 kronor i månaden). Åtta år gamla mediciner fick renas ut och dåliga sängar bytas. Curatus hade dessutom förlorat minst 700 000 kronor i intäkter på att administrationen inte sköts korrekt.

I Nacka har den omtalade valfriheten visserligen inneburit att de äldre kan välja hemtjänstbolag. Men när Kommunalarbetaren för två år sedan granskade alternativen, visade det sig att åtta av tolv privata bolag saknade kollektivavtal.

Många anställda i tidigare kommunala verksamheter har nu fått globala arbetsgivare. Tre utländska företag står för det mesta av busstrafiken i Sverige. Connex, där Linjebuss ingår, ägs till exempel av det franska vattenföretaget Veolia. Swebus ägs av Concordia, vilket i sin tur är en del av investmentbolaget Goldman Sachs, med huvudkontor i New York. Även i branscher som renhållning, tvätterier och vatten och avlopp ser det likadant ut. Med tiden har några få stora bolag kommit att dominera även tillhandahållandet av vård.

Med facit i hand kan man säga att det blivit stressigare för de anställda med privata arbetsgivare. Vem hade i mitten av 80-talet föreställt sig att bussförarna många år senare måste strejka för att få ta kispaus? 1993, då SL-förare i Stockholm gick över till Swebus, tvingades de dessutom acceptera sänkta löner och en del förlorade mer än 3000 kronor i månaden. Speciellt under mitten av 90-talet lades mycket låga anbud för att bedriva verksamhet, inte minst inom äldreomsorgen. För att konkurrera ut den privata sektorn lade kommunerna ibland de allra lägsta anbudet. De som fick betala priset för detta var personalen. Färre anställda på arbetsplatserna, timvikarier och sänkta arbetstider används för att utnyttja personalen till max när det är arbetstoppar på morgonen och kvällen.

Samtidigt har de anställda ständigt varit oroliga, därför att anställningskontrakten varit korta. De har inte vetat om de får jobb hos en ny arbetsgivare när kontraktet går ut.

En yrkesgrupp är särskilt bortglömd i sammanhanget, nämligen städarna. Två utländska bolag dominerar en stor del av städmarknaden, inte minst på sjukhus. Dessa är det franska Sodexo och det danska ISS. Städare på flera håll i landet har klagat över att de ska städa större ytor på kortare tid. Det förekommer att de ska städa samma område som tidigare på sex timmar, plus några ytterligare städytor. Arbetsgivarna hävdar dock att de nu har andra städmetoder, som gör att de ska hinna i alla fall.

Kvinnorna har blivit privatiseringsarnas stora förlorare. När männen, exempelvis anläggare och maskinister, har gått över till privata entreprenörer som Skanska och Peab, har de fått lönepåslag

och lyckats behålla semestern. Kvinnorna, som dominerar inom städning och köksverksamhet, har istället fått sämre semestervillkor och sämre storhelgstillägg. Att det blivit så här beror delvis på att männen har hamnat i företag, där Byggnads har avtal med högre löneläge än Kommunal. Därför har arbetsgivaren justerat lönen uppåt när exempelvis gatanläggare gått över från kommunen till byggföretaget i fråga. Kvinnorna däremot, har jämförts med avtalen för städare och kökspersonal inom den privata sektorn. Där är lönerna minst lika låga.

Det är också vanligt att företagen drar sig ur verksamheter när de inte är tillräckligt lönsamma. Swebus köptes av det skotska Stagecoach 1996 men när företaget inte kunde uppnå en vinstmarginal på 16 procent (utan endast cirka 6 procent) såldes Swebus. Stagecoach satsade i stället i USA.

Partena sålde ut äldreomsorgen till det nuvarande Attendo Care. I Gävle har anställda i år stått på kö för att få gå tillbaka till kommunen. 33 personer har redan återvänt på grund av otydlig arbetsorganisation och besvärlig arbetsmiljö.

Inom äldreomsorgen är vinstmarginalen liten. På lång sikt är det tveksamt om företagen överhuvudtaget finns kvar där.

Det bör betonas att det finns anställda som känner att de blir mer sedda av de privata arbetsgivarna. Deras kompetens tas till vara på ett bättre sätt än inom kommuner och landsting. En bra arbetsledning är av stor betydelse i både privat och offentlig verksamhet. Chefer som inte klarar kostnadsjakten byts dock ofta ut inom de privata företagen.

Sammanfattningsvis kan man fortfarande säga följande om privatiseringar i Sverige: Politikerna använder upphandlingarna som ett alibi för att göra nedskärningar. På så sätt slipper de fatta beslut om sådana i fullmäktige. Eller bry sig om att städarna sliter ut sig.

I Stockholm och några kranskommuner har kommuner och landsting till och med anlitat ett privat städbolag med svart arbetskraft. Nyligen dömdes ägaren till fem års fängelse.

Ann-Christin Sjölander Holland är aktiv i Kommunal och skriver för medlemstidningen **Kommunalarbetaren**. Hon har skrivit boken **Vatten - rättighet eller handelsvara** (2003).

Den brända jordens taktik

– om privatiseringen av vården

Man kan inte säga annat än att det är rätt rafflande att följa det som händer inom vården. Det händer saker hela tiden – fast bara åt ena hållet. Tre exempel:

text: Cecilia Verdinelli-Peralta

I veckan fick jag en vackert ljusrosa broschyr i ett diskret kuvert med posten. Den var illustrerad med fotomodeller, djupsinnigt vandrande på havreåkrar, och varmttonade foton av blommande körsbärsträd. Mycket exklusivt allting. Jag erbjöds av AIG Europe teckna en försäkring mot bröst- och livmodercancer. (AIG = American International Group, en av USAs absolut största försäkringsjättar. Deras valspråk? ”AIG. We know money”)

I Gårdsten har en privatläkare etablerat sig. Då menar jag en riktig privatläkare, helt utan avtal med regionen, hundra procentigt finansierad genom patientavgifter. Det innebär konkret att Gårdstensborna betalar marknadspriser för ett läkarbesök, att de betalar för barns läkarbesök – vilka alltså är gratis i den offentligt finansierade vården – och att de saknar högkostnadsskydd. Gårdsten ligger i Angered och innehar, tror jag, det dystra rekordet i fattigdom i Göteborg. Ändå finns tydligen en marknad för helt privatfinansierad vård, vilket inte rimligen kan tolkas på något annat sätt än att patienterna på den privata mottagningen i praktiken saknar tillgång till den offentliga vården.

Det är till Axessakuten man hänvisas som göteborgare när man inte kan få läkartid någon annanstans. På Axessakuten har läkarna en speciell lönedeal: de jobbar faktiskt på ackord. De får lönepåslag för varje patient de tar emot efter den femte per timma. Det vill säga, när du klämmer in den sjätte, sjunde, åttonde patienten (och så vidare) per timma, ökar din lön med en klumpsumma.

Axessakuten köptes nyss upp av Capió, som också äger St Görans sjukhus i Stockholm. Huvudägarna i Capió är

Merrill Lynch Funds och norska livsmedelsjätten Orkla. På Capiós hemsida kan man följa bolagets aktiekurs i realtid: www.capio.com/InvestorRelations/TheCapioShare/

Privatiseringen av vården har kommit långt. Den utveckling som kallats för ”Den brända jordens taktik” har tydligen krönts med framgång. Man brukar säga att vårdprivatiseringarna grovt sett kan delas in i tre faser:

Fas 1. Beställar-utförarmodellen införs. Allt är fortfarande både offentligt drivet och offentligt ägt, men olika enheter inom systemet börjar konkurrera med varandra. Det här fungerar som en slags ”träning” i kommersiellt tänkande.

Fas 2. Privata entreprenörer tar över själva driften av vissa enheter. Finansieringen är dock fortfarande offentlig. Man får till exempel privata läkarmottagningar som har avtal med regionen – Axessakuten är ett exempel. Inom den svenska primärvården är denna fas i stort sett redan avklarad. När det gäller sjukhusvården står vi just inför avgörandet av fas 2, själva den stora slutstriden med pukor, trumpeter och stridselefanter: beslutet om den så kallade stopplagen. Jag återkommer till den.

Fas 3. Vården blir privat finansierad. När det gäller primärvården har vi redan sett många exempel på detta – Gårdstensläkaren ovan, liksom Järntorgsakuten (som ironiskt nog är inhyrd i Folkets Hus-byggnaden) är två goa göteborgska exempel. Men för att privatfinansierad vård verkligen skall bli ett alternativ över hela vårdlinjen – från nageltrång till benmärgrstransplantationer – krävs privata sjukförsäkringar på bred basis. Även här händer grejer, som att det till exempel dimper ned rosa broschyrer om cancerförsäkringar... De 110 000 kronor som man (som mest) får vid ett cancerbesked är visserligen inte bundna till vård utan kan användas

till vad som helst, men det faktum att bröstcancersjuka kvinnor plötsligt får 110 000 kronor innebär att det skapas en ny, fet marknad för olika former av privata vårdentreprenörer. Dessutom kan dessa pengar – om tillräckligt många tecknar försäkringen – i värsta fall användas som ett motiv för nedskärningar inom den offentliga bröst- och livmodercancervården.

Man kan också uttrycka sig så här: Vi har i stort sett redan förlorat primärvården till privatiseringarna. Sjukhusvården dinglar på ett snöre ifrån vårdminister Ylva Johanssons kofta på socialdepartementet.

Stopplagen har ett konstigt namn. Det låter som en ganska otrevlig lag, vilket Capió och de fyra borgerliga partierna utnyttjat i sin högljudda kampanj mot lagen. Centerns Maud Johansson borde kanske vunnit ett retorikpris när hon i TV kallade lagen för ett ”näringsförbud för våra duktiga sjuksköterskor”. Regeringens förslag till stopplag kan i korthet sägas innebära att landsting inte skall tillåtas att sälja sina sjukhus till vinstdrivande ägare. Det innebär att sjukhusen i teorin kan köpas av icke-vinstdrivande aktörer – stiftelser, religiösa samfund, antroposofier, vad vet jag? – men att det i praktiken inte kommer att finnas intresserade köpare. Och att sjukhusen således troligen förblir i offentlig ägo.

Det låter inte så där särdeles radikalt eller kontroversiellt, kan man tycka. Tvärtom kan man säga att lagen inte skulle göra annat än att slutligen på papper formalisera en moralisk och politisk överenskommelse som länge varit självklar: att sjukvård inte är en marknadsvara. Att den faktiskt lämpar sig väldigt illa som kommersiell vara även ur ett strikt neoklassiskt marknadsperspektiv, eftersom människor i behov av sjukhusvård är allt annat än de ideala kompetenta marknadsaktörer som rationellt väljer och vrakar bland utbudet och har lyxen att avstå från att köpa om marknadens erbjudande inte är tillräckligt bra.

Ändå har reaktionerna på den föreslagna stopplagen varit extremt negativa. Det är inte bara Capio och de borgerliga partierna som gör tummen ned. Även fackförbunden Kommunal och Vårdförbundet är emot. Vårdförbundet menar att regeringens syn på vården är "föråldrad".

Bara Folkhälsoinstitutet hejar på stopplagen. Den kompakta negativa reaktionen är knappt begriplig i ljuset av hur Sverige historiskt hanterat frågan om vård och vinst.

En del av förklaringen till detta ramaskri mot stopplagen kan sökas i missnöjet med dagens offentliga vård. Det farligaste jag som försvarare av en offentligt driven vård kan göra är att inte låtsas om problemen på sjukhusen idag. Nedskränkningarna har kapat, osthylat och stympat bort stora delar av vården. De formella löften som regioner och landsting ger oss om vår rätt till vård har de flesta av oss utvecklat en sund skepsis mot. (Ett ganska skakande exempel på just detta upptäckte den lusläsande läsaren i senaste numret av Västra Götalandsregionens marknadsföringsblaska "Regionsmagasinet". På första sidan brukar regionen ha en annons under rubriken "Patientens väg i sjukvården", med information om hur snabbt och bra du får vård om du vänder dig till rätt instans. I det senaste numret fanns

plötsligt en infälld ruta i vilken stod: "Flera läsare har hört av sig till Regionsmagasinet och berättat att löften som ges under rubriken 'Vård i rätt tid' inte alltid stämmer med verkligheten". Och så en fluffig liten text om att man kan vända sig till primärvårdskansliet med sina klagomål. Man kan bara spekulera om vilken insändarstorm de måste ha haft innan de bestämde sig för att trycka den lilla brasklappen!)

Ingen kan tveka om att problemen finns där, eller att nedskränkningarna fungerat som själva bränslet bakom vårdprivatiseringarna.

Men det är orimligt att tro att vinstdrivna sjukhus skulle kunna lösa problemen på något annat sätt än genom att försöka skapa vinst genom privata försäkringspatienter.

På pappret skulle fortfarande alla få vård, men det räcker med sunt förnuft för att räkna ut att vårdtunga, fatiga patienter med kroniska sjukdomar sakta och smygande, via tusen och en små reformer och bestämmelser, skulle sättas på undantag och få just precis den vårdnivå som sjukhuset är tvingat att ge och inte ett gram mer.

Privata försäkringspatienter skulle råka ut för den motsatta risken: att få för mycket vård genom onödiga undersökningar eller behandlingar. Vinstdriven sjukhusvård kan säkert vara effektiv, pre-

cis som Capio säger – men bara om man är beredd att betala ett högt pris i form av att vården inte längre ges efter behov.

På motsvarande sätt kan säkert privata entreprenörer producera en rättvis vård baserad på medicinska behov – men då lär den inte bli ett dugg mer effektiv än den offentliga.

Om vi dessutom, för övningens skull, gör hypotesen att jag har helt fel och att vinstdrivna sjukhus på något sätt jag inte begriper kan producera vård som både är rättvis och behovsbaserad och samtidigt effektiv, återstår fortfarande ett problem: varför skulle en vinst, som skapats via stora offentliga investeringar med våra skattepengar, gå till Merrill Lynchs Funds och Orkla? Hur kan man moraliskt motivera att den inte skulle återinvesteras i vården så att vi får en ännu bättre vård?

En sak är säker: Den brända jordens taktik är omöjlig att stoppa inom de administrativa och politiska kanalerna. Varken riksdagsledamöter eller vårdbyråkrater kan släcka branden. Det enda som kan släcka branden är en medborgerlig protest av en sådan dimension att vårdprivatiseringens sista fas blir politiskt omöjlig att genomföra.

Cecilia Verdinelli-Peralta är aktiv i SITS – Sjukvården Inte Till Salu.

NYTT NUMMER:

tidskriften Röda rummet

Vad döljer sig bakom

- storföretagens "nya etiska" image
- argumenten för att förbjuda slöja
- anklagelser om att vänstern är antisemitisk

Beställ provnummer: rodarummet@hotmail.com Prenumeration: 80kr/4nr. Postgirot: 13 04 07-0

Privatization in Iraq

Officially, the U.S. occupation of Iraq ended on June 28, 2004. But in reality, the United States is still in charge: Not only do 138,000 troops remain to control the streets, but the "100 Orders" of L. Paul Bremer III remain to control the economy.

text: Antonia Juhasz
photo: Liz Mangelsdorf

These little noticed orders enacted by Bremer, the now-departed head of the now-defunct Coalition Provisional Authority (CPA), go to the heart of Bush administration plans in Iraq. They lock in sweeping advantages to American firms, ensuring long-term U.S. economic advantage while guaranteeing few, if any, benefits for the Iraqi people.

The Bremer orders control every aspect of Iraqi life – from the use of car horns to the privatization of state-owned enterprises. Order No. 39 alone does no less than "transition [Iraq] from a centrally planned economy to a market economy" virtually overnight and by U.S. fiat.

Although many thought that the "end" of the occupation would also mean the end of the orders, on his last day in Iraq Bremer simply transferred authority for the orders to Prime Minister Iyad Allawi – a 30-year exile with close ties to the CIA and British intelligence.

Further, the interim constitution of Iraq, written by the U.S.-appointed Iraqi Governing Council, solidifies the orders by making them virtually impossible to overturn.

A sampling of the most important orders demonstrates the economic imprint left by the Bush administration: Order No. 39 allows for:

- 1 – privatization of Iraq's 200 state-owned enterprises;
- 2 – 100 percent foreign ownership of Iraqi businesses;
- 3 – "national treatment" – which means no preferences for local over foreign businesses;
- 4 – unrestricted, tax-free remittance of all profits and other funds; and
- 5 – 40-year ownership licenses.

Thus, it forbids Iraqis from receiving preference in the reconstruction

while allowing foreign corporations – Halliburton and Bechtel, for example – to buy up Iraqi businesses, do all of the work and send all of their money home. They cannot be required to hire Iraqis or to reinvest their money in the Iraqi economy. They can take out their investments at any time and in any amount.

Orders No. 57 and No. 77 ensure the implementation of the orders by placing U.S.-appointed auditors and inspector generals in every government ministry, with five-year terms and with sweeping authority over contracts, programs, employees and regulations.

Order No. 17 grants foreign contractors, including private security firms, full immunity from Iraq's laws. Even if they, say, kill someone or cause an environmental disaster, the injured party cannot turn to the Iraqi legal system. Rather, the charges must be brought to U.S. courts.

Order No. 40 allows foreign banks to purchase up to 50 percent of Iraqi banks.

Order No. 49 drops the tax rate on corporations from a high of 40 percent to a flat 15 percent. The income tax rate is also capped at 15 percent.

Order No. 12 (renewed on Feb. 24) suspends "all tariffs, customs duties, import taxes, licensing fees and similar surcharges for goods entering or leaving Iraq." This led to an immediate and dramatic inflow of cheap foreign consumer products – devastating local producers and sellers who were thoroughly unprepared to meet the challenge of their mammoth global competitors.

Clearly, the Bremer orders fundamentally altered Iraq's existing laws. For this reason, they are also illegal. Transformation of an occupied country's laws violates the Hague regulations of

Antonia speaks during an action against the war in Iraq.

1907 (ratified by the United States) and the U.S. Army's Law of Land Warfare. Indeed, in a leaked memo, the British attorney general, Lord Goldsmith, warned Prime Minister Tony Blair that "major structural economic reforms would not be authorized by international law."

With few reconstruction projects underway and with Bremer's rules favoring U.S. corporations, there has been little opportunity for Iraqis to go back to work, leaving nearly 2 million unemployed 1 1/2 years after the invasion and, many believe, greatly fueling the resistance.

The Bremer orders are immoral and illegal and must be repealed to allow Iraqis to govern their own economic and political future.

Unfortunately, just the opposite is happening – the Orders are taking firmer effect each day, including privatization.

Privatization would effect all of Iraq's 200+ government owned industries including everything from water to electricity, schools to hospitals, factories to airlines, newspapers to television stations, food to housing programs.

Order No. 39 therefore over-turns key elements of the Constitution of Iraq in place when the invasion occurred. Articles 13 and 16 of the 1990 Constitution of Iraq prohibit private ownership of "natural resources and the basic means of production," and explain that "ownership is a social function, to be

exercised within the objectives of the Society and the plans of the State.”

Furthermore, Article 27 provides for guaranteed free education in “primary, secondary, and university stages, for all citizens,” and Article 33 guarantees “free medical services” in both cities and rural areas. Privatization of either of these sectors would certainly lead to a violation of Articles 27 and 33.

In October 2003, Thomas Foley, former director of Private Sector Development for the CPA, announced a list of the first state enterprises to be privatized. The list included cement and fertilizer plants, phosphate and sulfur mines, pharmaceutical factories, and the country’s airline. The list was met with immediate unrest among Iraq’s workers.

With anywhere from 50 to 70 percent of the Iraqi workforce unemployed at the time, additional lay-offs – which were strongly anticipated both by the workers and the CPA, were unacceptable. Even those workers who still had jobs in Iraq (approximately 530,000 had lost their jobs due to Bremer Orders No. 1 and No. 2), only received “emergency pay” which was mandated by the CPA – about half of what they made before the war. While at the same time, prices skyrocketed and the social safety net was virtually eliminated as one government program after another was eliminated or rolled-back. Privatization was therefore met with organized resistance both in Iraq and around the world. In response to the negative publicity that followed, Bremer was forced to put the immediate privatization plans on hold.

However, the intent of Order No. 39 is clear and its impacts are already being felt. For example, on April 25, 2004, Iraq’s minister of public works told The

Independent that Iraq was already considering privatizing its water industry to “fund essential works.” Then in September, the U.S. Agency for International Development reported that the Baghdad Water Authority was preparing to distribute customer questionnaires to each of the 480 districts in the city of Baghdad focusing on customers’ willingness to pay for their utilities.

As an occupier, the US government is obligated to ensure that water is provided to the people of Iraq. It is therefore telling that the discussion turned not to the failings of the U.S. government nor of Bechtel, which has a \$3 billion contract to rebuild and repair the water systems, but rather to privatization of the service.

Antonia in a lock-down during a protest in San Francisco against the war in Iraq.

In addition, meetings among global corporations to discuss privatization and investment in Iraq continued unabated. For example, in December 6, 2004, the U.S. Overseas Private Investment Corporation and the World Bank’s International Finance Corporation, among others, will co-host the “Iraqi-Jordanian Investment Symposium” in Amman, Jordan. It is the first in a series of events addressing “soft” services associated with the reconstruction effort in Iraq.

According to the website, “It will expose the multitude of business opportunities in Iraq” for, among other things, “Privatization Specialists.”

In February 2004, the U.S. Commerce Department held a “Doing Business in Iraq” conference, attended by some 500 U.S. companies including Boeing, Caterpillar, Daimler-Chrysler, Microsoft, IBM, Motorola, Bechtel and Flour. This conference took place immediately following vocal criticism by the Iraqi Governing Council’s top representative in Washington that the U.S. was passing over Iraqi firms in awarding reconstruction contracts. “Iraq Procurement 2004 – Meet the Buyers” took place in London at the end of April with the sponsorship of ExxonMobil, Oxy, Volvo, Shell, Raytheon and ChevronTexaco, among others. Also in April, the U.S. Commerce Department, the CPA and the Philadelphia U.S. Export Assistance Center co-sponsored a conference on

“Doing Business in Iraq: Iraq Investment, Trade, and Reconstruction” in Philadelphia. In October, the U.S. Trade and Development Agency will host the “Iraqi Construction Sector Business Briefing” in Arlington, Virginia.

Interested companies can frequent web sites like www.export.gov/Iraq or www.iraqprocurement.com to learn more and similar meetings taking place monthly in their neighborhoods.

As Cliff Mumm, the head of Bechtel’s Iraq operation told the San Francisco Chronicle, “Iraq has two rivers, it’s fertile, it’s sitting on an ocean of oil. Iraq ought to be a major player in the world. And we want to be working for them long term.”

Portions of the article appeared as an Opinion Editorial in the Los Angeles Times.

Antonia Juhasz is a project director at the International Forum on Globalization (<http://www.ifg.org>) in San Francisco and an organizer with Direct Action to Stop the War (<http://www.actagainstwar.org>).

En flicka. Sitter inne i sitt hus en sommarkväll i slutet av juni. Och hon funderar. För hon vill gå ut. Men inte ensam. Det är så tråkigt att gå ensam. Om ändå någon skulle vilja följa med henne. Ingen av hennes vänner vill. Det är ganska sent. Hennes mamma sitter och ser på TV. Det är bara de som är hemma. Tanken slår henne inte ens att fråga mamman om hon vill gå med ut. Det är ingen mening med det. För det går inte. Mamman kan inte gå långt. Och flickan vill gå långt. Dessutom har mamman redan cyklat fyra kilometer idag. Hon är säkert trött nu. Det är sent.

Flickan tänker på alla de underbara promenader som de två inte tagit tillsammans. Som de två inte kunnat ta tillsammans. För mamman inte har kunnat. I flera år har det varit så. Att mamman inte har kunnat.

Innan dess har hon kunnat. Och innan dess har hon velat. Innan dess har hon också promenerat. Gått långt och njutit av det. Och nu kan hon inte mer. Det går inte. Hon går inte – långt.

Hur långt är långt? En mil? Flickan orkar gå en mil. Lätt. Mamman orkar knappt gå till bussen och det tar bara fem minuter för flickan att gå dit. Mammans sjukdom kallas MS och flickan undrar ibland hur det hade varit om mamman inte varit sjuk och hur mamman hade varit. Mamman kanske hade varit gladare då. Hon kanske hade sett lite ljusare på saker och ting. Det märks att mamman är sjuk. Ändå vet inte så många av flickans vänner om det. Varför skulle hon berätta? Och vad skulle de säga? Det är ju bara så. Det är ingenting de kan göra någonting åt. Och mamman kommer alltid att vara sjuk. Mamman kommer aldrig mer kunna gå en mil, inte utan att vila i alla fall.

När flickan för några år sedan spelade ett dataspel där man ska bygga ett nöjesfält satte hon ut många bänkar. Hon tänkte att det behövs bänkar för sådana som mår som mamma. När de är i någon stad får de ofta stanna för att mamman ska vila. Tänk om det inte fanns några bänkar! Mamman kommer aldrig att vandra i Saharas öken, för där har nog ingen ställt bänkar var hundra meter. (Hon kommer heller aldrig att bestiga Kebnekaise igen.)

När mamman var ung vandrade hon i fjällen. Där finns det inte heller några bänkar. Men det gick bra ändå. Hon gick bra. För då var hon frisk.

Mamman har en käpp, som hon aldrig använder. Mamman har en automatväxlad bil som hon har fått bidrag för att kunna köpa. Mamman har en pall med hjul som hon använder i köket. Mamman har ett parkeringstillstånd som har gått ut men hon ska förhoppningsvis snart få ett nytt. Mamman har medicin i kylskåpet Betaferon 250 mikrogram/ml. Det är pulver som ska spädas med en vätska och sedan injiceras i kroppen. I mammans kropp. Medicinen bromsar utvecklingen av sjukdomen som mamman har. Säg det. Men hur kan någon veta det säkert? När alla utvecklas olika. Någon som gick lika dåligt som mamman gjorde för tre år sedan sitter kanske i rullstol nu. Men det gör inte hon. Inte än.

När mamman är ute och går. Om hon går till bilen eller mellan två affärer eller så. Då vill hon ha någon att hålla i. Ibland blir det flickan, ibland blir det systemen, ibland blir det någon av mammans vänner eller någon annan som är med henne, men oftast blir det pappan. Pappan som är gift med mamman. Det är bra att hon har honom. Och det är nog bra att han har henne också.

Hon dammar, tvättar, vattnar blommorna, rensar ogräs, håller koll på saker och ting, dammsuger vardagsrummet, städar badrummet, stryker sin egen tvätt, bakar, lagar mat, stänger av musiken, tjarar och skriver upp matvaror som ska handlas. Pappan gör allt annat. Tycker han. Han gör det som hon inte kan göra. Han handlar all mat, han städar hela huset en gång i veckan förutom flickornas rum och vardagsrummet, han tvättar bilen ibland fastän det är mammans bil, han bakar, lagar mat, tjarar, stänger av musiken och sätter på annan musik, skakar mattor, stryker sina egna kläder, lagar saker som gått sönder, åker båt, går promenader med flickorna eller ensam, klipper gräsmattan, följer med mamman ut på cykelturer, målar och renoverar huset (fast det sker inte så ofta) och så finns han där och hjälper henne.

Flickorna finns också. Flickan och systemen. De hjälper också sin mamma genom att stänga dörrar som står och slår,

plockar upp saker som mamman tappat (ibland), hjälper till att duka och duka av när de ska äta och har ätit, städar sina rum, lagar mat till sig själva ibland, hämtar saker åt mamman, går ärenden och lyssnar på musik.

Personerna i familjen hjälper varandra så gott det går. Som man borde göra i alla familjer för att det ska fungera att leva tillsammans. Arbetsuppgifterna ändras över tid. Beroende på vad familjemedlemmarna för tillfället klarar av och vill göra.

Och flickan vet att världen är svår att leva i. Hon vet att det finns mycket hemskt som drabbar människor och djur. Men även om man bor i landet Sverige och har en stadig inkomst och ett hus att värma sina barn i kan man bli sjuk. Sjuk är någonting som alla kan bli, fattig som rik. (Skillnaden är att de rika kan få tag i mediciner och det kan inte alltid de fattiga.) Sjukdom är någonting som ingen önskar sig. Sjukdom kan komma plötsligt och helt oväntat. Sjukdom som hindrar en från att göra det man vill göra och vara som man vill vara. Flickan passar på att dansa och gå i skogen och göra annat som hon mår bra av medan hon kan. För tänk en dag kanske hon inte kan längre. Då kanske hon hindras från det som nu gör livet så mycket bättre. Det gäller att passa på tänker flickan. Det gäller att passa på.

Dansa min docka medan du kan tänker hon och ger sig ut i den ljumma sommarnatten.

text: Tove

bild: Nina Krekula

läs mer om MS: <http://www.multipelskleros.nu>,
<http://www.nhr.se>, <http://www.omms.se>

Vinterfågel

Rovfågeln sprayar mitt
hjärta fullt med snö.
Paradissjok och pärlleljus hänger
mellan träden.
Under isen rinner vattnet.
Det är vinter

Vita andetag

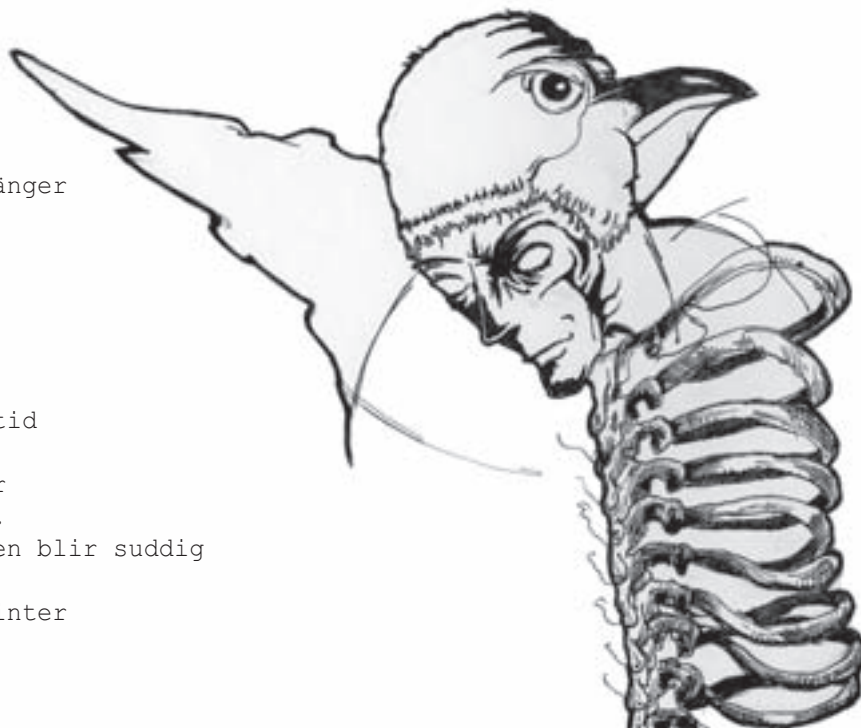
Snö tillhör förstås den årstid
som kallas vinter
men här finns sådana mängder
att man lätt blir övertrött.
Snön dämpar andetagen, rösten blir suddig
och hörseln ansträngd
En gråvit massa som heter vinter

Färgupplösningdans

De klibbiga färgerna svettas i skymningen
Fågeln med guld i strupen
drillar sina sista toner
Ett skepp kommer lastat
med blodsugare
i mindre format
Kvällen är full med bärplockare
som attackerar djuren
Deras ögon lyser
hjortronguld och lingonrubiner

Fruktträdgård

Jag reflekterar, funderar
och frågar mig själv
vad jag egentligen tycker och
tänker om saker och ting.
På det sättet får jag helt
nya förmågor och insikter.
Jag trampar upp nya spår
och kanske också hittar en
igenvuxen och viltväxande fruktträdgård
Där kanske alla slags frukter och
åsikter kan få blomma ut
ja för när jag var liten då kunde
jag bara se min egen lilla jordlott
och kände solens strålar och
det isande vårregnet
Jag visste inget om krig sömnlöshet
frätande sjukdomar
vitaminbrist eller något om de vita
änglarna som sågar ved uppe i himlen
Stora sammanhang gick mig förbi
Jag kunde inte koppla samman
privatliv och samhällsfrågor
Kropp och själ var åtskilda

Göteborgshumör

En arg butiksinnehaverska krossar glas
och sliter sönder sina secondhandkläder
"Jag får väl acceptera att
ni är helt hopplösa"!
står hon i dörren och skriker
när hennes kunder lämnar lokalen.

Protest innan det är för sent

Vilka är vi?
alla nedläggningshotade människor
som vill ha ett drägligare samhälle
Vi är sjuksköterskor, skådespelare
dagispersonal, föräldrar, barn
ungdomar och pensionärer med mera
Ibland svimmar vi
av ansträngningen
att göra vår röst hörd
Vad som plågar oss är svält,
rasism, arbetslöshet, sårbarhet.
kärlekslöshet, stress, hat, vrede
ängslan och oro
Vad vi vill säga är
kärlek, ödmjukenhet, nyfikenhet
men orden drunknar bland alla
vassa managementarmbågar
och kyliga ögon

dikter: **Rista Åström Lind**
ristaastrom@hotmail.com

bild: **Daniel Terrés**
nekromeil@hotmail.com

Hur svensk dagspress skildrade den politiska situationen i Venezuela 2002

Medias bild av politiken blir allt viktigare för den vanlige medborgaren, då massmedierna är våra största informationskällor. Eftersom vi omöjligtvis kan befinna oss där alla händelser som blir politiska nyheter utspelas, behövs medier som kan förmedla dem till oss. Detta kräver att medierna på ett så mångsidigt sätt som möjligt sprider informationen så att medborgaren själv kan bilda sig en egen uppfattning om den presenterade händelsen. Detta är idealbilden av massmedia som demokratiförmedlare, en bild som är svår att känna igen i praktiken.

text: Ernesto Abalo

År 2002 var ett dramatiskt år i den venezolanska politiken. Motsättningen mellan den folkvalda regeringen ledd av president Hugo Chavez och den borgliga oppositionen började te sig alltmer våldsam och till slut var statskuppen ett faktum. Denna kupp varade i 47 timmar och blev ett misslyckande för de oligarker, fackpampar och ledande militärer som bröt mot sitt lands demokratiska principer. Det blev i stället en seger för folket som inte bara besegrade de krafter som fysiskt utfört kuppen, utan även besegrade den ström av internationella medier som förvrängt bilden av vad som egentligen hände.

I min kandidatuppsats i medie- och kommunikationsvetenskap, *Chavez, sanningen och medierna*, undersökte jag hur de fyra svenska dagstidningarna Aftonbladet, Dagens Nyheter, Göteborgs-Posten samt Smålandsposten skildrat den politiska situationen i Venezuela 2002 fram tills några veckor efter statskuppen. Jag undersökte samtliga nyhetsartiklar om landet, men valde bort ledar- och kulturmaterial eftersom detta ska vara medvetet vinklat. Mitt syfte var att titta på den demokratiska aspekten av rapporteringen för att se om medborgaren kan bilda sig en egen uppfattning om situationen utifrån dessa tidningar.

Materialen, som till största del var hämtat från nyhetsbyråer, var mycket likt i samtliga tidningar. Även om det fanns små skillnader i tidningarna emellan – exempelvis skrevs vissa artiklar hemifrån utan nyhetsbyråernas hjälp

– var berättelsen snarlik. Chavez och hans regering utmålades som problemet i situationen; det var de som skapade den oro och det kaos som rådde i landet. Misslyckad politik och ett för auktoritärt styre ledde till att folket öppet visade sitt missnöje och krävde regeringens avgång, enligt tidningarna. Bilden som dessa medier visade var att ett maktskifte var lösningen på det politiska kaos som rådde i Venezuela. De demokratiska principerna, som vi i västvärlden ständigt påminns att värna om, blev nu betydelselösa gentemot den stabilitet och den trygghet som ett maktskifte skulle kunna innebära. Rapporteringen visade inte på att någon ideologisk kamp skedde i den venezolanska politiken, där vissa är för den sittande regeringen och vissa emot. Tidningarna fick det i stället att framstå som att alla är i opposition till Chavez. Han framställdes mer eller mindre som ännu en Latinamerikansk diktator och inte sällan nämndes hans vänskap med Kubas president Fidel Castro.

Chavez och hans regering får ytterst begränsat utrymme att göra sin röst hörd i rapporteringen, och innan statskuppen får de i princip inget utrymme alls. Det var i stället oppositionens män som ledde det mediala samtalet och uttryckte vikten av ett maktskifte i landet. Denna snedfördelning förstärkte den politiska vinklingen i nyheten och Chavez fick aldrig chansen att försvara sig mot det

han blivit anklagad för. Det resulterade i att anklagelserna sågs mer som "common sense" än politisk agitation.

Själva statskuppen framställdes i princip som en revolution där folket störtar en diktator och jublar på gatorna. Tidningarnas rapportering ger efteråt intrycket av att läget i Venezuela är lugnt och de politiska problemen lösta. Man talar aldrig om någon statskupp, och DN går så långt att de menar på att Chavez avgått i ett TV-tal.

När Chavez blir avsatt blir mediebehandling mer positiv och man talar inte längre om det politiska kaoset utan istället om vilka framsteg Venezuela kan göra med sin nya politik.

Den bilden förändrades radikalt när Chavez helt plötsligt återinsätts vid makten. Helt plötsligt får läsaren veta att Chavez visst hade stöd bland massorna. Medierna backar och ändrar vinkel i sin rapportering. Först nu talar man om statskupp och brott mot konstitutionen. Det intressanta är att mediernas bild av

Chavez som en diktator som blir störtad av folket skulle kunna ha hållit fram tills i dag om inte folket gjort uppror mot kuppregimen.

Skulle inte det folk som medierna osynliggjorde i sin rapportering rest sig och återinsatt sin folkvalde president, skulle den förvrängda mediebilderna kunna substituera sanningen. Skulle vi som läsare inte forska vidare kring vad som egentligen hände i Venezuela utan förlita oss på det "mainstream"-tidningarna presenterat för oss, skulle vi kanske acceptera den mediala bilden som sanningen. Vi skulle då falla offer för den propaganda som våra mest tillförlitliga informationskanaler matar oss med.

Ernesto Abalo studerar media- och kommunikationsvetenskap vid Växjö universitet och gör politisk rapmusik. (se www.menteroja.cjb.net)

Ett annat ESF är möjligt

Säkerhetsvakter med öronsnäckor, souvenirförsäljare, högar med skräp, feta hamburgare, moln av cigarettök, Coca-Cola, Budweiser och tusentals människor som rusar igenom dörrarna. Välkomna till ESF, European Social Forum, 2004.

text & bild:
Martin Holmquist

Det första "sociala forumet", World Social Forum, WSF, hölls för snart fyra år sedan i Porto Alegre, Brasilien. Idén med WSF är att sociala rörelser ska skapa en plats där de kan inspirera varandra och bilda nätverk i den så kallade globala rättviserörelsen. Forumet ska vara folkets motvikt till World Economic Forum, WEF, en årlig konferens i Schweiz där världens politiska och ekonomiska elit träffas under informella former för att diskutera aktuella frågor och strategier.

WSFs motto "en annan värld är möjlig" blev snabbt ett slagord bland sociala rörelser och idén om sociala forum har slagit rot på lokal nivå (bland annat i Jakarta, Sydney, Moskva, Lima och Istanbul) så väl som på regional nivå (Amerika, Afrika, Asien och Europa). I Sverige har det hållits sociala forum i Göteborg, Lund, Stockholm och Uppsala.

De första två europeiska sociala forumen, ESF, i Florens, 2002, och Paris, 2003, lockade tiotusentals delta-

Upp emot 100 000 personer deltog i demonstrationen som avslutade ESF. Huvudparollen var "Stoppa kriget, nej till rasism, hejda privatiseringar: för ett Europa med fred och social rättvisa.

gare och bjöd på hundratals seminarier, debatter, föreläsningar och workshops. De avslutades med stora demonstrationer för social rättvisa och mot nyliberalism och krig.

Tidigt i planeringen inför årets ESF, som hölls i London den 15-17 oktober, blossade en konflikt upp mellan flera involverade grupper. Splittringar mellan grupper inom den globala rättviserörelsen har alltid funnits men dess djup blev väldigt konkret och synligt i London. Parallellt med ESF organiserades en alternativ samling forum under namnet Autonomous Spaces, AS (Autonoma områden). Dessa

områden fanns på flera platser i London, främst på universitet, medan det officiella ESF mestadels hölls i den enorma konferenshallen Alexandra Palace.

Orsakerna till splittringen är många, men har framför allt med ESFs organiseringsprocess att göra. "Det är främst i organiseringsprocessen som möjligheten att bygga nätverk och skapa internationell solidaritet finns. Denna process har varit så bristande att den har lett till skapandet av autonoma områden" uppger organisatörerna av AS.

Även grupper inom ESF har kritiserat organiseringsprocessen. En koalition av brittiska handels- och miljöorganisationer skrev i ett uttalande strax innan ESFs möte: "Många brittiska organisationer är ivriga att medverka i ESF men har funnit det väldigt svårt att engagera sig på grund av bristen på transparens och insyn i processen".

Babels, ett nätverk med tolkar, var en av ESFs viktigaste deltagande grupper. Fler än 500 tolkar hade en viktig funktion då de översatte 15 olika språk till åhörare från fler än 60 länder. I ett uttalande på sista dagen av ESF skriver Babels: "Man har använt klassiska nyliberala metoder i organisationen, ledningen och i serviceleveranserna vilket har lett till att forumet har varit totalt beroende av staten". Babels beklagar

European Social Forum (ESF)

- ★ ESF är ett socialt forum med seminarier, debatter, föreläsningar, filmer och workshops
- ★ **Forumet följer principerna** som togs fram av World Social Forum, WSF, 2001
- ★ **Tiotusentals människor** från sociala rörelser, fackföreningar och politiska partier från hela världen deltar i och organiserar forumet
- ★ **Första ESF** var i Florens 2002 och andra var i Paris 2003
- ★ **Nästa ESF** ska vara i Aten, våren 2006
- ★ **Huvudteman i år var:** krig och fred; demokrati och grundläggande rättigheter; social rättvisa och solidaritet; globalisering och global rättvisa; mot rasism, diskriminering och extremhögern, för jämlikhet och mångfald; miljökriser och hållbar utveckling
- ★ **Kända deltagare:** John Pilger (journalist), Dr. Alieda Guevara (dotter till Ché Guevara), Gudrun Schyman (politiker), Jonathan Sapiro (israelisk ordervärdare), José Bové (fransk bonde och miljöaktivist) och Ken Livingstone (Londons borgmästare, medlem i Labourpartiet)
- ★ **Huvudsponsor:** Greater London Authority (staden London), The Guardian, Alexandra Palace och fackföreningarna GMB, T&G, Unison och RMT.
- ★ **Cirka 300 organisationer** stod bakom ESF, bland andra Amnesty International, Attac, Turkiska Kommunistpartiet, Englands lärarfack, Ung Vänster, Muslim Association of Britain.
- ★ **Mer info:** www.fse-esf.org

Minst 12 personer greps och en person fördes till sjukhus efter att upprörda åhörare försökte ta sig upp på scenen och protestera mot att medlemmar i Labourpartiet talade efter demonstrationen.

också att ESF-ledningen inte försökte hjälpa de tolkar från Östeuropa, Mellanöstern och norra Afrika som vägrades inresevisum till Storbritanien.

I programmet till Autonomous Spaces finns en förklaring till varför det har organiserats alternativ till ESF: "Många grupper anser att auktoritära organisationer, det vill säga Socialist Workers Party, SWP, och Greater London Authority, GLA, (staden London), kapade och dominerade processen och därmed bröt mot de demokratiska och deltagande principerna för sociala forum."

Ledaren för GLA, Londons borgmästare Ken Livingstone, är medlem i Tony Blairs Labourparti. Flera röster var kritiska till att huvudsponsorn för ett forum mot imperialism och kapitalism är medlem i ett parti som för ett olagligt imperialistiskt krig med kapitalistiska motiv.

Det var inte den enda paradoxen. Att ha forumet i London, en av Europas dyraste städer som ligger i ett land med en oerhört restriktiv flyktingpolitik, exkluderar en majoritet av Europas befolkning som antingen inte har råd att åka till London eller inte kan få inresevisum i Storbritannien. Östeuropa var grovt underrepresenterat i alla diskussioner. Flera debatter saknade dessutom delegater och tolkar på grund av att de hade stoppats vid gränsen till Storbritannien.

En inträdesbiljett till ESF kostade 140–420 SEK och vid portarna möttes man av en säkerhetsvakt som kontrollerade om man hade det obligatoriska

röda plastarmbandet. Maten som såldes på forumet var dyr och det fanns få vegetariska alternativ. Det fanns inget som var gratis, vattnet (förutom på toaletten) och dryckerna de sålde var från multinationella företag som Coca-cola, Budweiser och Carlsberg.

David Jones från Colombia Solidarity Campaign, CSC, satt vid en monter strax intill där läsk och öl serverades. CSC driver en kampanj för bojkott av Coca-cola. De anser att Coca-cola är medbrottslingar i mordet på åtta fackliga aktivister i Colombia som arbetade för att förbättra arbetsförhållanden på Coca-colas fabriker. Kampanjen har officiellt stöd från WSF.

– Det är oacceptabelt att multinationella företag som bryter mot mänskliga rättigheter tillåts profitera här på ESF, säger Jones.

Caitlyn Stephens från nätverket Dissent var med och organiserade Beyond ESF, ett av de autonoma områdena.

– Vi valde att jobba inom Beyond ESF för de gav oss mycket utrymme och autonomi i planeringen av våra aktiviteter. Beyond är dessutom mer orienterat för deltagande och workshops, medan ESF mest är politiker och experter som talar inför en stor mängd åhörare. Vi vill att alla ska känna sig som aktiva deltagare, inte som passiva lyssnare, säger hon.

Caitlyn var med och organiserade "Day of Dissent" på Beyond ESF. Det var en dag fylld av föreläsningar om G8, gruppen med världens åtta rikaste

Autonoma områden

★ **Autonomous Spaces** (Autonoma områden) anordnades parallellt med ESF. Det var "En värld av autonomi, självorganisering, solidaritet och hållbarhet". AS uttalade mål: "Vi vill skapa ett öppet område för nätverk, utbyte, reflektion och aktion. Vi tycker att vårt sätt att organisera och agera ska reflektera våra politiska visioner – vi tror på självorganisering, mångfald, inkludering, direkt demokrati och konsensus."

★ **De olika autonoma områdena var:** Beyond ESF, Life Despite Capitalism, Radical Theory Forum, Women's Open Day, Urban Forum, rampART creative centre, Communications Rights, mfl.

★ **Mer info:** www.altspaces.net

Beyond ESF

★ **Konferens, direkt aktion,** uppmärksammandet av självorganiserade motståndskulturer.

★ **Huvudteman:** autonomi och kamp; global migration och gränser; repression och social kontroll; arbetsmarknad

★ **Deltagande grupper/nätverk:** WOMBLES, Dissent, International Solidary Movement (ISM), No Borders, Planka.nu, Ingen människa är illegal, mfl.

★ **Mer info:** www.wombles.org.uk/auto

Life Despite Capitalism

★ **Diskussioner och workshops** om hur man kan skapa alternativ till kapitalismen i ett kapitalistiskt samhälle.

★ **Deltagande grupper/nätverk:** People's Global Action, Globalisering Underifrån, Global Roots mfl.

★ **Mer info:** www.lifedespitecapitalism.org

Kommunikationsrättigheter

★ **Föreläsningar och debatter** om kommunikationsrättigheter, mediekoncentration, övervakning och intellektuell egendom. Workshops i taktisk medieproduktion och nätverkande av alternativ media.

★ **Deltagande grupper/nätverk:** Indymedia, GreenNet, Privacy International, World Association of Community Radio Broadcasters, mfl.

★ **Mer info:** www.efcr2004.net

länder, och workshops för protester och aktioner mot nästa G8-möte som hålls i Skottland i början på juli 2005. Hon var väldigt nöjd med sättet som Beyond ESF organiserades.

– De autonoma områdena visade att små grupper som varken har politiskt

En bild med Stalin i Ronald McDonaldutstyrsel prydde väggen som del av en konstutställning i ett ockuperat hus i London under ESF.

inflytande eller pengar kan organisera stora evenemang där allting är gratis, säger hon. Allting på AS, inklusive maten och sovplatser, var gratis eller donationsbaserat.

– Det bevisar att vi inte behöver kompromissa med våra ideal, att vi faktiskt kan skapa en annan värld och inte bara diskutera den som de gör på ESF, säger hon.

Men Caitlyn ser även positiva saker med ESF. Hon tillbringade en dag på ESF då hon satt vid Dissents monter.

– Det var spännande och inspirerande att se en sådan enorm mängd människor som tror på social förändring. Att den sociala rättviserörelsen kan ha sådana här stora och populära evenemang är väldigt spännande.

Tigran Feiler, ordförande i Colombianätverket i Sverige, deltog i ESF främst för att knyta kontakter med andra organisationer.

– Det är viktigt för folk att träffa andra som arbetar med samma frågor. ESFs styrka är att det är en plats där man kan knyta kontakter och hitta likasinnade, säger han.

Feiler förvånades dock av att det var så mycket fokus på Sydamerika och Mellanöstern och så lite fokus på EU.

– ESF är en parallell aktiviststruk-

tur till EU. Vi måste vara realistiska och försöka påverka dem som har makten i Europa i dag. Vad är vårt solidaritetsarbete med Palestina värt om vår regering samtidigt säljer vapen till Israel?

Tigran tycker också att det var för mycket fokus på vissa grupper som var med i ESF.

– Ibland känns det som en stor marknadsföring för olika grupper. Bygger man verkligen alternativ eller är det bara organisationer som marknadsför sig själva?

ESF avslutades med en massiv demonstration under parollen ”Stoppa kriget, nej till rasism, hejda privatiseringar: för ett Europa med fred och social rättvisa.” Upp mot 100 000 människor tågade genom Londons gator till Trafalgar Square där en rad talare fördömde Irak-kriget och lovordade ESF. Talarna var nästan alla vita, medelålders män från brittiska partier, inklusive en aktiv minister och två före detta ministrar från Labourpartiet.

Tumult bröt ut då en grupp aktivister försökte ta sig upp på scenen. De var kritiska mot talarna och tyckte att flera grupper skulle ges rätten att tala. Men de stoppades av funktionärer från Stop the War Coalition, StWC, antikrigsnätverket som var en av arrangörerna till

demonstrationen och som likt ESF dominerades av SWP och andra auktoritära socialistpartier.

Funktionärerna tillkallade snabbt polisen som grep minst 12 personer och misshandlade en aktivist så svårt att han fick hämtas av en ambulans.

De interna våldsamheterna vid slutet av ESF lämnar en bitter eftersmak. Att StWC väljer att vända sig till polisen i stället för att försöka lösa konflikten med andra aktivister säger mycket om var deras lojalitet ligger.

För inbitna antikrigsaktivister i England är detta inget nytt. StWC och SWP har anklagats för att ha tagit över lokala antikrigsgrupper och för att de aktivt motverkat alla aktioner som inte härstammar från dem själva.

Om ”en annan värld är möjlig” så måste man skapa den, inte bara tala om den. Fenomenet med sociala forum är oerhört vitaliserande och viktigt för den sociala rättviserörelsens möjligheter att påverka den rådande världsordningen. Men det gäller att man gör idealen till verklighet och skapar hållbara utrymmen där de kan blomma.

■
Martin Holmquist är utrikesredaktör och redigerare på **Stockholms Fria Tidning**, och är oreda-medarbetare.

INCA (International Network Contemporary Artisans) är en icke-komersiell kulturorganisation som startades våren 2002 i Timisoara i västra Rumänien. Organisationen startades av en amerikan och en grupp rumänska aktivister för att göra något åt de uppenbara problemen i den kulturpolitiska utvecklingen i Rumänien i allmänhet och Timisoara i synnerhet. Det huvudsakliga problemet var att det inte fanns någon plattform för alternativ politisk musik och konst.

Organisationen nådde sitt första mål när de fick klartecken från stadshuset att arrendera en byggnad. Denna lokal, som varit vapenförråd och del av den forna stadsmuren, dateras till 1500-talet. Den är mycket fin med murade valv och lämpar sig perfekt för ändamålet att vara ett kulturellt och politiskt informationscentrum. Hittills har byggnaden mest använts som punkrock-konsertlokal och utställningshall. Bland annat tyska, nordamerikanska, franska och svenska band har gästade scenen. Nu när en stabil musikscen etablerats och lokalen blivit känd som en plattform för alternativ konst och musik, är organisationen redo att gripa sig an nya problem i det kulturella och sociala området samt även utföra en del nödvändiga reparationer på själva byggnaden.

INCA

www.inca.ro

En del av byggnaden tjänar även som bostad för några av de engagerade personerna. Här jobbar de med en tidning för att sprida information om det arbete som medlemmarna bedriver och den politiska situationen i området. Deras resurser är dock mycket begränsade. De har ingen telefon, uppkoppling, fungerande dator eller andra hjälpmedel som vanligtvis underlättar en organisations arbete.

En annan del av byggnaden kommer under det följande året byggas ut för att rymma ett litet bibliotek/infotek, där de kommer att samla böcker och tidningar som skall finnas tillgängliga för andra i framtiden.

Nya projekt på gång är till exempel matlagning på söndagar efter filmvisningar för de många gatubarn som rör sig i stadens centrum. Ett annat projekt är workshops för dessa barn.

INCA välkomnar den som vill komma och hälsa på för att stanna en tid och hjälpa till med olika projekt eller renovera byggnaden. Är du intresserad av att delta i deras arbete eller samarbeta genom tidningen? Kontakta redaktionen för mer information (oreda@oreda.org).

